

Fiscaal Informatief

Van Belleghem Opleidingen

OPLEIDING
ERF- en SUCCESSIERECHT
(en levensverzekeringen)
Auteur: Lieven Van Belleghem
Docent: Benny De Cauwer

Voorjaar 2021

Praktische Belastingsservice
VAN BELLEGHEM OPLEIDINGEN

maakt deel uit van

NCOI Learning nv – Fiscaal Informatief

Motstraat 30 – 2800 Mechelen

Persoonlijk e-mailadres Lieven Van Belleghem: info@lievenvb.be

Versie 15/5/2021

© Alle rechten voorbehouden; geen recht tot kopiëren zonder toestemming van de auteur

1

Hoofdstuk 1
ERFRECHT

2

I. BEGRIPPENOMSCHRIJVING

- Erfrecht
- Reserve / Beschikbaar gedeelte
- Inbreng / Inkorting
- Erven
- Nalatenschap
- Wettige erfgenaam
- Legataris

3

ERFRECHT

- Geen testament \Rightarrow wie erft wat ?
(= erfrecht "*ab intestato*")
- Wel testament \Rightarrow testament voorrang

4

RESERVE / BESCHIKBAAR GEDEELTE

Indien:

- Gehuwd
- Afstammelingen (kinderen, (achter)kleinkinderen)

→ Geen vrije beschikking over alle goederen

→ Echtgenoot en afstammelingen = recht op *minimum erfdeel* =
RESERVE

Echtgenoot en afstammelingen = RESERVATAIRE ERFGENAMEN

BESCHIKBAAR GEDEELTE = nalatenschap – reserve

5

INBRENG – INKORTING

(1) Voor berekening “reserve/beschikbaar deel”

Som maken van:

Goederen aanwezig bij overlijden + geschonken tijdens het leven

= ‘**fictieve massa**’ (art.922 BW)

→ *verplichting tot INBRENG* (= aangifte) van *alle* eerdere schenkingen ter berekening van beschikbaar gedeelte en reserve (= samenstelling fictieve massa)

→ indien met schenkingen beschikbaar deel overschreden → **INKORTING** (= geheel of gedeeltelijke teruggave van eerdere schenkingen) (meer uitleg over “inkorting”: zie later)

6

“Waardering” van de schenkingen

(1) Overlijden t.e.m. 31/8/2018

Schenkingen = waarde op de **dag van het overlijden**, behalve geschenken “familiale ondernemingen of aandelen van familiale vennootschappen” (art.922 BW); geschenken **geldsommen** worden opgenomen voor hun **nominale** waarde (zie voorbeeld)

“Waardering” van de schenkingen

(2) Overlijden vanaf 1/9/2018

Voor **alle** schenkingen = werkelijke waarde op de **dag van de schenking** (**geïndexeerd** tot de dag van het overlijden)

Uitzonderingen :

- Indien op *datum schenking* nog niet het *volle beschikkingsrecht* (vb. schenking met voorbehoud van vruchtgebruik, of vervreemdingsverbod zolang schenker leeft), dan *waarde op datum dat begiftigde het volle beschikkingsrecht bekommt* (opmerking: schenker en begiftigde kunnen afspreken, om toch waarde op dag schenking in aanmerking te nemen)
- In een *punctuele erfovereenkomst* kunnen erfgenamen een “*aangenomen waarde*” afspreken (kan afwijken van “*werkelijke*” waarde)
- Tot 1/9/2019: eventueel “*verklaring tot behoud “oude” waarderingsregels*” (geldt dan voor alle eerdere schenkingen)

Voorbeeld – waardering schenkingen (= overlijden t.e.m. **31/8/2018**, of **verklaring tot behoud van de ‘oude’ waarderingsregels**):

- In **2000** schenking door vader aan:
 - *kind 1* = onroerend goed met waarde = € 200.000
 - *kind 2* = geldsom = € 200.000
- In **2018** overlijden vader (*of bij later overlijden, behoud ‘oude’ waarderingsregels*)
- Nalatenschap = € 150.000 euro + ‘waarde’ eerdere schenkingen.
Kinderen = recht op gelijk erfdeel
- Inbreng ‘*kind 2*’ = geldsom = € 200.000
- Inbreng ‘*kind 1*’ = onroerend goed, voor waarde ‘op dag overlijden’ = € 300.000.
- Te verdelen nalatenschap = € 150.000 + € 200.000 + € 300.000 = € 650.000
- Ieder kind recht op € 325.000.
- Nog te ontvangen bedrag ‘*kind 1*’ = € 25.000 (325.000 – 300.000 waarde onroerend goed = 25.000),
- Nog te ontvangen bedrag ‘*kind 2*’ = € 125.000 (325.000 – 200.000 waarde geldsom = 125.000) (*althoewel zij op de dag van de schenking in 2000, in waarde, evenveel hebben gekregen*). 9

INBRENG - INKORTING

(2) Voor berekening erfdeel wettig erfgenaam

(2.a) Schenkingen t.e.m. 31/8/2018 (= voor **alle** erfgenamen)

Erfdeel = Som van gekregen + te erven goederen

- Verplichting tot **INBRENG** alle schenkingen, tenzij **vrijstelling van inbreng** (= schenking buiten erfdeel)
- Indien niet vrijgesteld + teveel ontvangen → **INKORTING** schenking(en) (**Inkorting** = teruggeven van eerder gekregene)

INBRENG - INKORTING

(2) Voor berekening erfdeel wettig erfgenaam

(2.b) Schenkeningen vanaf 1/9/2018

Tenzij ‘anders bepaald’ (= schenking met vrijstelling van inbreng), nog enkel **inbreng** voor erfgenamen in rechte neerdalende lijn (= afstammelingen)

Opmerkingen:

- t.a.v. de mede-erfgenamen: vrijstelling van inbreng (en inkorting) m.b.t. schenkingen vermeld in een **globale erfovereenkomst**
- bij overlijden sinds 1/9/2018: geen inbreng van giften door echtgenoot t.a.v. andere erfgenamen, en omgekeerd
- Schenkingen buiten erfdeel worden aangerekend op beschikbaar deel (en kunnen dit ‘à la limite’ volledig uitputten !)
- Aard ‘schenking’ (al dan niet binnen erfdeel) kan met notariële akte worden gewijzigd

11

INBRENG - INKORTING

INKORTING “in natura” versus INKORTING “in waarde”

(1) Overlijden t.e.m. 31/8/2018

Inkorting m.b.t.:

- “onroerend” goed = in natura (= teruggeven van eerder gekregen goed)
- “roerend” goed = in waarde

(2) Overlijden vanaf 1/9/2018

Steeds inkorting “in waarde” (tenzij voor een schenking van een *onroerend goed* met datum t.e.m. 31/8/2018, uitdrukkelijk was bepaald dat een eventuele inkorting “in natura” dient te gebeuren – art.66, § 2, 3e lid, 1°, Erfrechtwet d.d. 31/7/2017)

Meer uitleg: zie later

12

ERVEN

= gratis bekomen van eigendom of een ander recht op goed(eren) die voorheen aan overledene toebehoorden

NALATENSCHAP

= geheel van **goederen én schulden** die toebehoorden aan erflater en ingevolge zijn overlijden aan zijn erfgenamen toekomen

13

WETTIGE ERFGENAAM OF ERFOPVOLGER

= wie erft “zonder testament”

TESTAMENTAIRE ERFGENAAM of LEGATARIS

= wie erft op basis van een **testament**

- Algemene legataris = erft alles
- Legataris ten algemene titel = erft “fractie”
- Bijzondere legataris = erft welomschreven goed of som

14

ERFRECHT vs. SUCCESSIERECHT

ERFRECHT = wie erft wat + regels inzake “testament”

SUCCESSIERECHT (*) = belasting + regels i.v.m. inning
(wie moet wat betalen)

O.m. regels i.v.m. aangifte, waardering van goederen, tarief,
enz,...

(*) Vlaanderen = **Erfbelasting**
(= successierecht + recht van overgang)

15

II. ERFRECHT EN HUWELIJKSVERMOGENSRECHT

- Wettelijk stelsel
- Volledige gemeenschap
- Scheiding van goederen

16

Huwelijksstelsel → samenstelling nalatenschap + wie erft wat

1. Wettelijk stelsel

(= *scheiding van goederen, met gemeenschap van aanwinsten*)

3 vermogens:

1. Eigen goederen ene echtgenoot
2. Eigen goederen andere echtgenoot
3. Gemeenschappelijke goederen

Eventueel: goederen "*in onverdeeldheid*"

3 soorten schulden:

1. Eigen schulden ene echtgenoot
2. Eigen schulden andere echtgenoot
3. Gemeenschappelijke schulden

17

1. Wettelijk stelsel (vervolg)

(1) EIGEN = goederen in bezit vóór het huwelijk of gratis bekomen tijdens het huwelijk (schenking, erfenis, testament, LV vanwege derde)

- Zijn eveneens "eigen" :
 - klederen en voorwerpen voor persoonlijk gebruik
 - intellectueel of industrieel eigendomsrecht (*maar niet de inkomsten !*)
 - recht op herstel persoonlijke lichamelijke of morele schade
 - recht op pensioen (*maar niet de uitkeringen !*)

18

1. Wettelijk stelsel (vervolg)

(1) EIGEN (vervolg)

Voor een *aantal goederen*, inzake al dan niet "**eigen**", geldt een onderscheid tussen "**titre**" (= **recht**, kan "**eigen**" zijn) en "**finance**" (= **vermogenswaarde**, kan "**gemeenschappelijk**" zijn)

Geldt voor o.m. :

- *Alle goederen*, minstens voor de helft gefinancierd met gemeenschappelijke gelden, door één echtgenoot exclusief voor zijn beroep of bedrijf aangewend (echtgenoot kan exclusief *als eigenaar* over die goederen beschikken, maar vermogenswaarde = gemeenschappelijk)
 - **Opmerking: indien goederen zowel professioneel als privé gebruikt, of beroep of bedrijf door beide echtgenoten samen uitgeoefend → "recht" en "vermogenswaarde" = gemeenschappelijk**
- *Cliënteel*, van bedrijf of beroep, die of dat uitsluitend door één echtgenoot wordt uitgebaat of beoefend (eigendomsrecht = eigen / waarde = gemeenschappelijk)

19

1. Wettelijk stelsel (vervolg)

(1) EIGEN (vervolg)

Geldt voor o.m. (vervolg) :

- *Lidmaatschapsrechten* verbonden aan *vennootschapsaandelen*, met *gemeenschappelijke* gelden verkregen, én ingeschreven op naam van één echtgenoot, m.b.t. vennootschap (1) met beperking van overdracht aandelen, of (2) waarin enkel die echtgenoot als zaakvoerder of bestuurder actief is

20

1. Wettelijk stelsel (vervolg)

(1) EIGEN (vervolg)

- Specifieke regeling voor schadevergoedingen:
 - Vergoeding tot herstel “persoonlijke ongeschiktheid” = eigen
 - Vergoeding tot herstel “huishoudelijk of economische ongeschiktheid” = gemeenschappelijk (voor gedeelte dat betreffende ongeschiktheid dekt *tijdens het huwelijk*)

(2) GEMEENSCHAPPELIJK = alle andere goederen, de beroepsinkomsten (en deze die ze vervangen), en de *inkomsten* uit de “eigen” goederen

Opmerking: vermogensrechtelijk karakter “*levensverzekering*”, zie later

21

1. Wettelijk stelsel (vervolg)

- Vergoedingsrekeningen (art.1432 BW)

Indien een “vermogen” voordeel heeft bekomen, ten nadele van een ander → bij ontbinding v.h. stelsel = **vergoeding** aan het benadeeld vermogen (vb. verbouwingen aan “eigen” goed, gefinancierd vanuit gemeenschappelijk vermogen)

- “Vergoeding” bij uitoefening beroepsactiviteit via vennootschap

Indien echtgenoot actief in vennootschap waarvan aandelen = “eigen” én onvoldoende uitkering “bezoldigingen” → *vergoeding* aan gemeenschappelijk vermogen = bedrag “normaal” beroepsinkomen (indien beroepsactiviteit niet uitgeoefend via vennootschap), verminderd met “uitgekeerde bezoldigingen”

- Hoogte vergoeding = minimaal “verarming”, evt. *waarde* van het goed bekomen met geld uit het benadeelde vermogen (art.1435 BW)

22

1. Wettelijk stelsel (vervolg)

AANGIFTE NALATENSCHAP ECHTGENOOT =

Eigen goederen en schulden overleden echtgenoot + gemeenschappelijke goederen en schulden + goederen “in onverdeeldheid” (opmerking: ook rekening houden met “vergoedingen”, tenzij gemeenschappelijk(e) kind(eren))

NALATENSCHAP =

Eigen goederen overleden echtgenoot + helft gemeenschappelijke goederen (idem voor schulden) + *aandeel* in goederen en schulden “in onverdeeldheid” (+ evt. “vergoedingen”)

NALATENSCHAP ≠

Eigen goederen weduwe(naar) + helft gemeenschappelijke goederen + aandeel weduwe(naar) in goederen en schulden “in onverdeeldheid”

23

1. Wettelijk stelsel (vervolg)

BEDING VAN AANWAS (= langst leeft, al heeft)
(verblijvingsbeding) =

beding waarbij (tot) volledige gemeenschap toekomt aan langstlevende

Hoe? Huwelijkscontract (of later)

24

BEDING VAN AANWAS (verblijvingsbeding)

Gevolgen:

- Kinderen erven minstens voorlopig niets van gemeenschappelijke goederen (tenzij kinderen uit een vorige relatie !!! = recht op minimum erfdeel !! – zie verder)
 - ▪ bij **“niet”-echtgenoten**, indien beding = **“bezwarend”** karakter (= geen bedoeling van bevoordeling = ± even oud én evenveel “ingebracht”) → geen successierecht (zie verder)
 - bij **echtgenoten, niettegenstaande (evt.) “bezwarend” karakter**, langstlevende betaalt toch op helft gemeenschap successierechten (art.5 WS) (gezinswoning = vrijgesteld)
- In de praktijk 2 x successierecht op nalatenschap eerst overleden echtgenoot (behalve gezinswoning)

25

VOORBEELD “BEDING VAN AANWAS INZAKE DE HUWELIJKSGEMEENSCHAP” (VL)

GEGEVENS: 2 echtgenoten met 2 kinderen met een gemeenschappelijk vermogen van € 300.000, waarvan € 250.000 onroerend (= gezinswoning) en € 50.000 roerend.

1^E HYPOTHESE: GEEN BEDING

Verschuldigde rechten bij 1^e overlijden (man overlijdt; weduwe = 64 j. oud)

Nalatenschap = $\frac{1}{2}$ van 300.000 = 150.000, waarvan 125.000 “onroerend” en 25.000 “roerend”.

De weduwe erft het vruchtgebruik = 38 % van de waarde in volle eigendom; de kinderen erven de naakte eigendom = 62 %.

Onroerend erfdeel : 125.000, waarvan 47.500 “vruchtgebruik” (sinds 1/1/2007 vrijgesteld) en 2 x (77.500 : 2) “naakte” eigendom → 2 x (77.500 : 2 = 38.750) x 3 % = 2.325.

Roerend erfdeel : (enkel) NE = 2 x (25.000 : 2 = 12.500) x 62 % x 3 % = 465 (opmerking: weduwe is op VG roerend erfdeel geen successierecht verschuldigd vermits, bij overlijden sinds 1/9/2018: geen successierecht op 1^e schijf “roerend” = € 50.000).

Totaal verschuldigd = {2.325 + 465 = 2.790} – {2 x [500 x (1 – 38.750 + 12.500/50.000) = 35] = 70} = **€ 2.720.**

26

Verschuldigde rechten bij het overlijden van de weduwe

Nalatenschap = 150.000, waarvan 125.000 “onroerend” en 25.000 “roerend”; de kinderen worden tevens “volle eigenaar” van de nalatenschap van de eerst overleden echtgenoot. Op de aanwas van het vruchtgebruik bij de naakte eigenaar zijn geen rechten verschuldigd.

Onroerend erfdeel: 2×62.500 , waarvan $2 \times 3\%$ op $50.000 = 2 \times 1.500 = 3.000 + 2 \times 9\%$ op $12.500 = 2 \times 1.125 = 2.250$, totaal 5.250

Roerend erfdeel: $2 \times 12.500 \times 3\% = 750$

Totaal verschuldigd: $5.250 + 750 = \mathbf{\text{€ } 6.000}$

UITEINDELIJK TOTAAL VERSCHULDIGD ($1^e + 2^e$ overlijden): $2.720 + 6.000 = \mathbf{\text{€ } 8.720}$

27

2^E HYPOTHESE: BEDING VAN AANWAS MBT DE GEMEENSCHAP

* Verschuldigde rechten bij 1^e overlijden (weduwe erft alles = $\frac{1}{2}$ gemeenschap = 150.000)

* Het onroerend erfdeel = gezinswoning = vrijgesteld

* 25.000 roerend → bij overlijden t.e.m. 31/8/2018: $[25.000 \times 3\%] = 750 /$
bij overlijden vanaf 1/9/2018 = vrijgesteld

* Totaal = (bij overlijden vanaf 1/9/2018) **€ 0**

* Verschuldigde rechten bij het overlijden van de weduwe

Nalatenschap = 2×150.000 (waarvan telkens 125.000 onroerend en 25.000 roerend) →
verschuldigde rechten = $2 \times (8.250 + 750) = \mathbf{\text{€ } 18.000}$

UITEINDELIJK TOTAAL VERSCHULDIGD ($1^e + 2^e$ overlijden): **€ 18.000**

VERSCHIL BEDING/GEEN BEDING = $18.000 - 8.720 = \mathbf{\text{€ } 9.280 !!!}$

28

Om **successierechten** te **beperken**, eventueel (*tot hiertoe*) :

- Optie- of keuzebeding (= al dan niet het verblijvingsbeding toepassen)

of nog (*in het – recente – verleden*) :

- Verblijvingsbeding met last (zie opleiding ‘Successieplanning’)
- Sterfhuisbeding
- **Vlaanderen**: bij een overlijden sinds **1/7/2015**, **alle** verblijvingsbedingen **identiek** behandeld → steeds erfbelasting verschuldigd op wat echtgenoot meer bekommt dan de helft van de gemeenschap → verblijvingsbeding met last of sterfhuisbeding hebben nog weinig zin
- **Brussel en Wallonië**: idem voor sterfhuisbeding

29

Verblijvingsbeding (langst leeft, al heeft) en Sterfhuisbeding

Art. 2.7.1.0.4. VCF (art. 5 WS – BR + Wall)

Indien ingevolge een huwelijkscontract de langstlevende bij het overlijden van de echtgenoot meer dan de helft van de huwelijksgemeenschap bekommt → *erfbelasting op het “surplus”*.

Bij overlijden t.e.m. 30/6/2015: alleen indien “beding” enkel van toepassing bij overlijden van de echtgenoot (en niet: indien “beding” ook van toepassing kan zijn bij andere gevallen van ontbinding van het huwelijk, zoals bijv. bij echtscheiding = *sterfhuisbeding, vermits alleen afgesproken indien 1 echtgenoot = terminaal*)

Vlabel, bij overlijden vanaf 1/7/2015: ook wanneer beding van toepassing kan zijn in alle andere gevallen van ontbinding, erfbelasting verschuldigd op het “surplus”

Hof van Beroep, Gent (24/12/2019): maar alleen in het geval van een “beding” afgesproken vanaf 1/7/2015 (*en dus niet bij eerder afgesproken bedingen*)

Brussel en Wallonië: *idem*, maar enkel bij *aangiften* (!) ingediend vanaf 10/7 (W) of 18/7/2017 (BR) én een beding afgesproken vanaf 1/7/2014

30

Uitbreng uit huwelijksgemeenschap = alternatief voor Sterfhuisbeding

Wat ?

'Uitbreng uit huwelijksgemeenschap' = wijziging van het huwelijksstelsel, waarbij goederen van de huwelijksgemeenschap worden toebedeeld aan het eigen vermogen van een of beide echtgenoten.

Wanneer zinvol ? O.m. als één van de echtgenoten terminaal ziek is. Aan 'langstlevende' echtgenoot 'bij leven' toebedeelde goederen ≠ nalatenschap overleden echtgenoot (vermits door 'uitbreng' = 'eigen' vermogen van langstlevende)

Standpunt Vlabel = fiscaal misbruik ('zwarte lijst'), vermits bedoeling omzeiling art.2.7.1.0.4 VCF (zie vorige slide)

Rechtspraak Hof van Beroep – Gent (16/6/2020) : art.2.7.1.0.4 VCF gaat enkel over toebedeling 'n.a.v. overlijden', gaat niet over toebedeling 'bij leven' → 'uitbreng uit huwelijksgemeenschap' ≠ fiscaal misbruik

31

2. Volledige gemeenschap

= *alle goederen = gemeenschappelijk (tenzij schenking ontvangen, met verbod van inbreng in gemeenschap = "eigen")*

→ **Nalatenschap** = 1/2 alle goederen (en schulden)

32

3. Scheiding van goederen

= geen gemeenschappelijk vermogen, wel *onverdeelde* goederen + schulden

→ **Nalatenschap** = eigen goederen + schulden + *aandeel* in *onverdeelde* goederen én schulden

Finaal verrekenbeding (= verrekening “aanwinsten”)

Bij huwelijkscontract afspreken dat indien ene echtgenoot overlijdt (of bij echtscheiding), andere t.a.v. nalatenschap (of t.a.v. de echtgenoot) een *vordering* heeft = *afgesproken deel*.

Deze *vordering* = *huwelijksvoordeel* (ten bezwarende titel) ≠ *legaat* → *geen successierecht* !

Vlaanderen: schuldvordering ≠ huwelijksvoordeel → nu toch successierecht ! (*felle kritiek... zeker i.f.v. wijziging huwelijksvermogensrecht, nl. echtgenoten met scheiding van goederen worden ertoe aangezet een “verrekenbeding” op te nemen in huwelijkscontract*) 33

3. Scheiding van goederen

▪ **Billijkheidscorrectie** (facultatief)

Indien ingevolge overlijden of echtscheiding echtgenoot zonder inkomsten valt, en geen verrekenbeding → rechter kan beslissen dat fractie van “aanwinsten” naar die echtgenoot gaat (*opmerking*: enkel indien voorzien in *huwelijkscontract*)

Opmerking (Vlaanderen): volgens huidige wetgeving, “*afgestane aanwinst*” = *legaat* (en geen huwelijksvoordeel) → *erfbelasting* !!

III. ONGEHUWD SAMENWONENDEN

Wat behoorde aan wie?

Geen eigendomsbewijs → elk voor 50%

Let op:

(1) **feitelijk** samenwonenden ≠ geen wettig erfgenaam (tenzij broers/zusters of rechte lijn) → **erven enkel indien testament !!!**

(2) **wettelijk** samenwonenden = (sinds 18/5/2007) **wettig** (maar niet reservatair) **erfgenaam m.b.t. vruchtgebruik gezinswoning + inboedel** (Let op: niet in de rechte lijn) !!!

→ geen enkele **zekerheid** dat men vanwege partner erft !

Daarom: eventueel verwerving (volle eigendom of vruchtgebruik) **gezinswoning** via “**beding van aanwas**” of “**tontine**” !

35

Beding van aanwas

Contract waarbij iedere partij een inbreng doet, met het beding dat bij het overlijden van een van hen diens inbreng aanwast bij de andere contractant(en)

Gevolgen voor beding i.v.m. een “**woning**”:

- *zekerheid voor partner dat hij woning verkrijgt*
- *geen rekening houden met “reservataire” erfgenamen*
- *registratierecht i.p.v. schenkings- of successierecht*
- *m.b.t. gezinswoning: **optioneel** beding van aanwas (vermits: indien verwerving via erven = **gratis** !!)*
- *bij kinderen uit vorige relatie: beding beperken tot **vruchtgebruik***

36

Beding van aanwas

Let op: enkel **vrijstelling** schenkbelasting (!) én geen rekening houden met “reservataire” erfgenamen indien:

beding = kanscontract ten bezwarende titel

= (1) kans verkrijging voor beide partners ± gelijk = *ongeveer even oud (en evenveel inbrengen = betalen),*

of

(2) *jongste brengt in verhouding veel meer in (= betaalt meer) (*)*

Indien **niet “ten bezwarende titel”** →

Schenkbelasting + evt. **inkorting** t.v.v. “reservataire” erfgenamen

(*) **Let op:** volgens **Vlabel** kan een verschil in levensverwachting niet worden gecompenseerd door een hogere inbreng (Vlabel-standpunt nr.17044, zoals gewijzigd d.d. 19/9/2018 – *onvoorstelbaar !!*)

37

Let op :

- Beding (of “tontine”) m.b.t. “volle” eigendom = *de facto onterving kinderen (daarom: evt. beding of tontine beperken tot “vruchtgebruik”)*
- Beding (of “tontine”) niet eenzijdig opzegbaar !! *Alhoewel....*
 - **Rechtspraak:** indien relatie verbroken → “oorzaak” tontine is verdwenen → evt. toch omzetting in “gewone” onverdeeldheid
 - Eventueel “beding” voor “bepaalde duur”, met “stilzwijgende verlenging” én mogelijkheid van “opzegging”
 - of omzetting in gewone “onverdeeldheid” indien *niet langer samenwonend*

38

OPTIE- of KEUZEBEDING

- Soms **registratierechten** > **successierechten** (*) → beter verwerven via *testament* dan via *beding van aanwas* (of “tontine”) !
- Daarom: “**optie- of keuzebeding**” = keuze om al dan niet *beding van aanwas* (of “tontine”) te laten uitvoeren

(*) - Inzake “tarief”: **wettig** samenwonenden = echtgenoten → successierecht meestal < 7 % (of vanaf 1/1/2020: 6 %) of 10 % of 12,5 % + voor gans België (**): *vrijstelling successierecht bij vererving gezinswoning !*

- In VL ook **feit.** samenwonenden = echtgenoten (na 1 j. feitelijk samenwonen) (!! *vrijstelling gezinswoning: pas na 3 j. !!*)

(**) Wallonië: slechts vrijstelling indien reeds minstens 5 jaar ‘gezinswoning’ !

39

TONTINE

- Beding van aanwas = enkel contract tussen de partners
- Tontine = contract waarbij “verkoper” betrokken blijft → voor het “gemak”: “beding” is te verkiezen !
- Fiscale gevolgen = *identiek*

Tontine =

- V verkoopt aan A en B, ieder ½ + ontbindende voorwaarde = overlijden A of B
- V verkoopt goed aan A + opschortende voorwaarde vooroverlijden B
- V verkoopt goed aan B + opschortende voorwaarde vooroverlijden A

A overlijdt →

- V terug eigenaar omwille van ontbindend voorwaarde
- B wordt tegelijkertijd eigenaar omwille van opschortende voorwaarde

40

Beding van aanwas

- Eventueel ook “beding van aanwas” m.b.t. “**roerende goederen**” (bijv. *effectenportefeuille*, of **levensverzekering met 2 verzekeringnemers** – zie later)
→ indien *kanscontract ten bezwarende titel* → noch successie-, noch schenkings-, noch registratierechten verschuldigd !!

Opmerking:

- Administratie stelt: bij *echtgenoten*, “beding van aanwas” = *ten kosteloze titel, behoudens tegenbewijs*.
- *Vlabel*: bij *echtgenoten gehuwd met scheiding van goederen*, wel *beding ten bezwarende titel (indien min of meer gelijke levensverwachting)* ! (Vlabel-VB nr. 18045, d.d. 12/11/2018).
- Bij *echtgenoten gehuwd in gemeenschap* en **levensverzekering met de 2 echtgenoten als verzekeringnemer**: *steeds erfbelasting verschuldigd (Vlaanderen: alleen bij werkelijke afkoop)*!

41

IV. WETTELIJK ERFRECHT (indien geen testament)

INLEIDING

Geen testament → wettelijk erfrecht (zie burgerlijk wetboek)

Opmerking: rijksinwoner, **niet-Belg**, kan testamentair bepalen dat zijn nationaal recht van toepassing is (*Europese erfrechtverordening*) (maar tarief = Belgisch = VL, BR, of WALL)

42

IV. WETTELIJK ERFRECHT (indien geen testament)

INLEIDING

Principes (Belgisch) wettelijk erfrecht:

(1) Enkel echtgenoot én bloedverwanten kunnen erven,
aanverwanten niet

*Sinds 18/5/2007 ook “wettelijk” samenwonende = wettig
erfgenaam (vruchtgebruik m.b.t. gezinswoning + inboedel, **maar niet in
de rechte lijn !!**)*

43

Principes (Belgisch) wettelijk erfrecht:

(2) 4 rangorden van erfgenamen; iedere voorafgaande orde sluit
volgende uit

- Eerste orde = afstammelingen (kinderen, (achter)kleinkinderen)
- Tweede orde = ouders én broers en/of zusters (of hun afstammelingen)
- Derde orde = ouders en grootouders
- Vierde orde (*) = ooms en tantes, neven en nichten of andere
bloedverwanten (t.e.m. 4de graad of hun afstammelingen)

() 4e orde = geen erfgenaam, indien erflater gehuwd !*

44

Principes (Belgisch) wettelijk erfrecht:

- (3) (a) Binnen elke orde erven bloedverwanten die *dichtst in graad* staan
(b) Indien bloedverwant *vooroverleden* (of ook: *indien bloedverwant verwerpt, of onwaardig is – zie verder*)

→ in de neerdalende- en in de zijlijn **PLAATSVERVULLING** door afstammelingen

Plaatsvervulling = erven per staak

(= afstammelingen erven samen erfdeel v.d. vooroverledene, of van hem of haar die verwerpt of die onwaardig is)

45

Overzicht graden

Eerste graad = kind – ouder

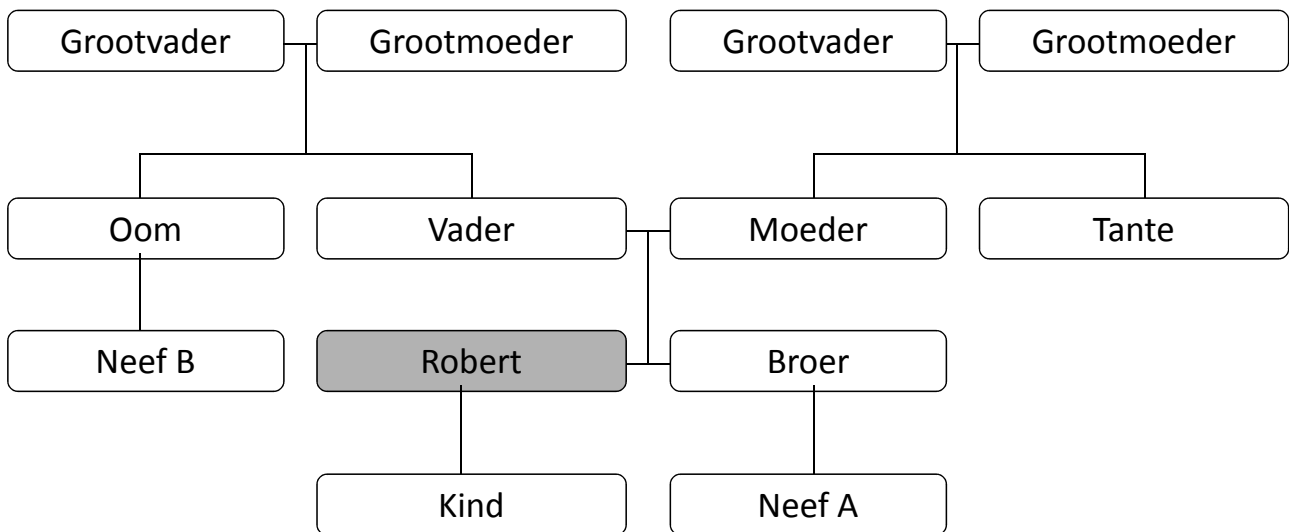
Tweede graad = kind – grootouder of
broer (zuster) – broer (zuster)

Derde graad = kind – overgrootouder of
neef (nicht) – oom (tante)

Vierde graad = neef (nicht) – neef (nicht) of
neef (nicht) – grootoom (groottante)

46

Overzicht graden

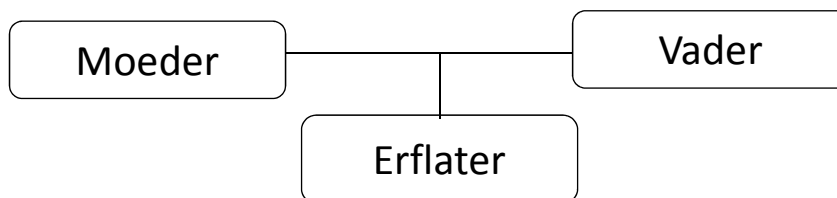

47

(4) Indien geen afstammelingen (of in het geval van "halfbroers – of halfzusters")

→ **KLOVING**

= *helft* nalatenschap *vaderszijde* en *helft* *moederszijde*

48

Let op:

- *GEHUWDE ERFLATER* → belangrijk deel van de nalatenschap naar langstlevende (vruchtgebruik of volle eigendom) → andere erfgenamen bekomen slechts naakte eigendom of niets
 - *WETTELIJK SAMENWONENDE ERFLATER* → langstlevende erft vruchtgebruik gezinswoning + inboedel → erfgenamen i.v.m. hiermee louter “naakte” eigendom + volle eigendom op andere goederen
-

- **VRUCHTGEBRUIK** = genotsrecht
= recht tot bewonen of recht innen huurinkomsten m.b.t. onroerend goed
= recht op intrest
- **NAAKTE EIGENDOM** = eigenaar zonder genotsrecht

49

WETTELIJK ERFRECHT

KINDEREN OF KLEINKINDEREN (1^e ORDE)

1. Overledene = niet gehuwd, noch wettelijk samenwonend

ERFDEEL = gelijke fractie nalatenschap in volle eigendom

VOOROVERLEDEN KIND → afstammelingen vooroverledene (kinderen of kleinkinderen) erven samen diens erfdeel

= **PLAATSVERVULLING**

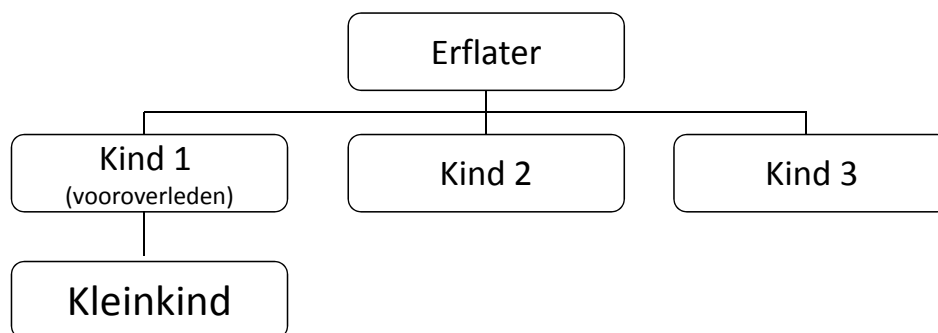
= verdeling per staak = elk kind of vooroverleden kind = 1 staak

Opmerking: plaatsvervulling = verdeling per staak, maar toch erven in “eigen naam” → schuldeisers van vooroverleden kind kunnen geen beslag leggen!

50

Voorbeelden

(1) eenvoudige plaatsvervulling

Familiale situatie:

2 kinderen in leven, 1 overleden → kleinkind vervult plaats vooroverleden ouder

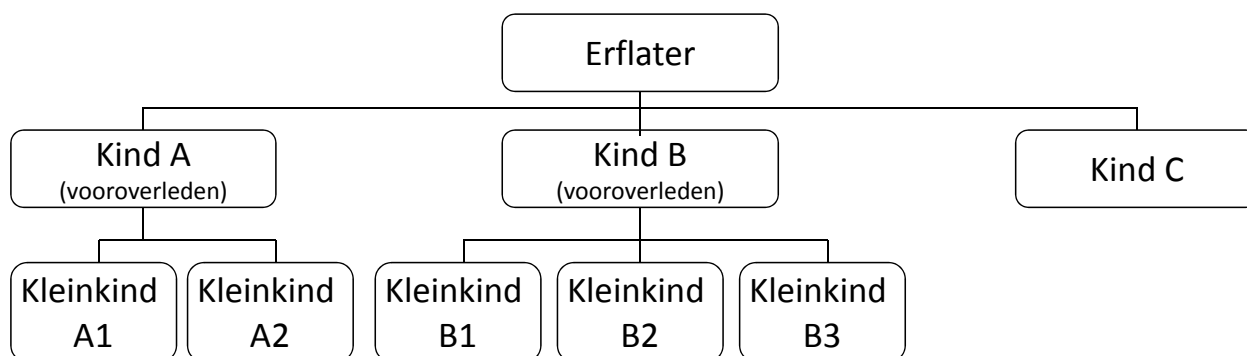
Verdeling:

kleinkind, kind 2 en kind 3 ieder $1/3^e$

51

Voorbeelden (vervolg)

(2) plaatsvervulling en verdeling bij staken

Familiale situatie:

Kinderen A en B vooroverleden, hun kinderen (= kleinkinderen erflater) vervullen plaats

Verdeling:

Staken A, B en C bekomen elk $1/3^e$

- staak A : kleinkinderen A1 en A2 = $1/3 : 2 = 1/6$
- staak B : kleinkinderen B1, B2 en B3 = $1/3 : 3 = 1/9$
- staak C : kind C ontvangt $1/3$

52

Plaatsvervulling bij :

- **Vooroverlijden** erfgenaam
- **Verwerping** nalatenschap t.v.v. afstammelingen = generation skipping (maar niet ten nadele van schuldeisers van hij die verwerpt)
- **Onwaardigheid**

Opmerking: indien vererving via plaatsvervulling in de zijlijn → tarief = tarief van toepassing tussen erflater en plaatsvervangende erfgenaam (**VL** = tarief 'anderen') (en niet 'tarief broer/zuster')

53

Generatiesprong (generation skipping) en successierechten

- **Hoe ?**
 - Testament in het voordeel van kleinkinderen, **of :**
 - Verwerping nalatenschap door kind (= 2^e generatie) t.v.v. kleinkind (3^e generatie)
- **Gevolgen 'verwerping'**
 - *Voorheen:* verwerping kwam ten goede aan erfgenamen in dezelfde graad (= bijv. broer of zus) en niet t.v.v. 'kleinkind(eren)'
 - *Sinds wetswijziging:* ook 'plaatsvervulling' bij 'verwerping' (nieuw art.739 BW).... maar erven via 'plaatsvervulling' in Brussel en Wallonië wel duurder dan via 'testament' !
...**omdat te betalen rechten bij verwerping ≥ rechten zonder verwerping, maar in VL niet meer sinds 24/12/2017 !** (art.14 – Decreet d.d. 8/12/2017, BS 14/12/2017)

54

Generatiesprong (generation skipping) en successierechten

▪ **Voorbeeld**

- Roerend vermogen = 1 miljoen €
- Afstammelingen: 2 kinderen, met ieder op hun beurt 2 kinderen (= 4 kleinkinderen t.o.v. erflater)
- *Testament* in het voordeel van de 4 kleinkinderen, die ieder € 250.000 erven. Verschuldigde rechten: $[(50.000 \times 3 \%) + (200.000 \times 9 \%)] = € 19.500 \times 4 = \mathbf{€ 78.000}$
- *Verwerping* nalatenschap door kinderen t.v.v. kleinkinderen. Verschuldigde rechten **was** (VL) : $[(50.000 \times 3 \%) + (200.000 \times 9 \%) + (250.000 \times 27 \%)] = € 87.000 \times 2 = \mathbf{€ 174.000}$
- **Was eventueel zelfs: (500.000 x 2) x 27 % = € 270.000 !**
- **VL = afgeschaft sinds 24/12/2017!**

(art.14 – Decreet d.d. 8/12/2017, BS 14/12/2017)

55

Generatiesprong (generation skipping) en successierechten

▪ **Globale erfovereenkomst:**

- Ingevolge ***nieuwe Erfrechtwet***, vanaf 1/9/2018: ***globale erfovereenkomst***, met mogelijkheid voor “kind” om ten voordele van zijn of haar kinderen (= “kleinkinderen” van de erflater) te *verzaken* aan vordering tot *inbreng en inkorting* (zodat grootouders kunnen *schenken/legateren aan kleinkinderen, met zelfs evt. aantasting reserve kinderen*)
- Erfovereenkomst : zie later

56

Generatiesprong (generation skipping) en successierechten

- **Doorgeefschenking - Vlaanderen**
 - tot 1 jaar na ontvangst erfdeel, mogelijkheid om geërfde goederen (*rechte lijn en tussen partners*) **gratis notarieel door te schenken** aan afstammelingen (= kinderen en kleinkinderen)
 - Erfbelasting moet zijn betaald !
 - Let op = wellicht duurder dan testament in rechtstreeks voordeel kleinkinderen (*maar wel valabel alternatief voor 'verwerping', vermits 'verwerping' = volledig erfdeel*)!!
 - Opmerking: **vrijstelling = proportioneel**. Voorbeeld: Indien 1/10^e van het erfdeel wordt doorgeschonken, dan schenkingsrechten vrijgesteld tot beloop van 1/10^e van betaalde successierechten

57

Generatiesprong (generation skipping) en successierechten

- **Doorgeefschenking - Wallonië (maar nog niet in voege!!):**
 - tot 90 dagen na het (tijdig) indienen van de aangifte nalatenschap, bij een vererving in *rechte lijn*, aan afstammelingen in de 1e *graad* (= kind van erfgenaam), **gratis notarieel doorschenken** geërfde goederen (met 'verklaring van generatiesprong').
 - **Opmerkingen:**
 - Successierechten moeten zijn betaald
 - geen '*verdeling van eigendom*' toegelaten (vb. geen schenking van een woning aan A én B, of geen schenking vruchtgebruik aan A en naakte eigendom aan B)
 - Inzake berekening schenkingsrechten op schenkingen van onroerende goederen binnen een termijn van 3 jaar (moeten worden samengeteld): geen rekening houden met deze schenkingen.

58

KIND = KIND

Maar... tot 1/7/2007 iets minder rechten voor kind verwekt in OVERSPEL

Kon, indien overspelige ouder nog gehuwd:

- geen verdeling nalatenschap “in natura” (tenzij opgevoed in gemeenschappelijke woonst)
- geen vordering tot omzetting naakte eigendom of vruchtgebruik in volle eigendom

*Sinds 1/7/2007: **kind = kind** → ieder kind kan verdeling vorderen in natura + omzetting in volle eigendom*

*Opmerking: **afstamming** moet vaststaan (cfr. Delphine Boël)!*

59

2. Overledene = gehuwd

ERFDEEL LANGSTLEVENDE = **vruchtgebruik** volledige nalatenschap + recht op “huur” gezinswoning (indien niet in eigendom)

ERFDEEL KINDEREN = **naakte eigendom**

Omzetting

Echtgenoot én kinderen kunnen **omzetting** in **volle eigendom** vorderen... *maar...*

*m.b.t. **gezinswoning + inboedel** enkel mits toestemming langstlevende ! → langstlevende kan **nooit** uit gezinswoning worden gezet*

Opmerking: “overeenkomst - bewaargeving” opstellen indien geld overledene gedeponneerd blijft op naam van langstlevende !

60

2. Overledene = gehuwd

Omzetting (vervolg)

- Rechter kan omzetting (voor *andere goederen dan gezinswoning*) weigeren indien dit belangen van een onderneming of van een beroepsarbeid ernstig kan schaden
- indien *niet-gemeenschappelijke afstammelingen* van erflater, *weigering tot omzetting niet mogelijk !*

61

Waardering vruchtgebruik en omzetting in volle eigendom

1. Waardering vruchtgebruik voor berekening erfbelasting = waarde in volle eigendom x 4 % x leeftijdscoëfficiënt (= zie **tabel 1**)

Naakte eigendom = 'waarde volle eigendom' – 'waarde vruchtgebruik'

2. Omzetting in volle eigendom:

- (1) mits akkoord van de partijen, volgens 'tabel 1'
- (2) of 'werkelijke' waarde op de dag van de omzetting
- (3) of, indien geen akkoord: volgens jaarlijks in Belgisch Staatsblad gepubliceerde tabel (= **tabel 2**) (= berekend op basis 'levensverwachting' vruchtgebruiker én op basis gemiddelde rentevoet over laatste 2 jaar van lineaire obligaties met looptijd = levensverwachting vruchtgebruiker

Opmerking: kan wel kloppen voor vruchtgebruik op roerende beleggingen, zoals obligaties, maar is *zware onderwaardering* in het geval van vruchtgebruik op onroerende goederen. Hoe dan ook, enorm verschil met de 'waarde' voor berekening erfbelasting.

62

**Tabel 1 - OMZETTINGSTABEL VRUCHTGEBRUIK/NAAKTE EIGENDOM
IN % VOLLE EIGENDOM (i.f.v. berekening successierecht)**

Leeftijd vruchtgebruiker	Coëff.	Vruchtgebruik in % volle eigendom	Naakte eigendom
< 20 j.	18	72 %	28 %
tussen 20 - 30j.	17	68 %	32 %
30 en 40 j.	16	64 %	36 %
40 en 50 j.	14	56 %	44 %
50 en 55 j.	13	52 %	48 %
55 en 60 j.	11	44 %	56 %
60 en 65 j.	9,5	38 %	62 %
65 en 70 j.	8	32 %	68 %
70 en 75 j.	6	24 %	76 %
75 en 80 j.	4	16 %	84 %
> 80 j.	2	8 %	92 %

63

**Tabel 2 - OMZETTINGSTABEL VRUCHTGEBRUIK IN % VOLLE EIGENDOM
(i.f.v. de "feitelijke" omzetting) (BS 3/7/2020)**

Leeftijd vruchtgebruiker	Vruchtgebruik in % volle eigendom (mannen)	Vruchtgebruik in % volle eigendom (vrouwen)
20 j.	49,05	50,01
30j.	43,08	44,32
40 j.	36,43	38,02
50 j.	29,18	31,18
55 j.	25,45	27,64
60 j.	21,77	24,04
65 j.	18,14	20,39
70 j.	14,58	16,69
75 j.	11,18	13,01
80 j.	8,10	9,53
85 j.	5,55	6,55
90 j.	3,71	4,32
95 j.	2,52	2,83
100 j.	1,73	1,87

64

Voorbeeld (feitelijke omzetting op basis van tabel 2)

Nalatenschap =

- ½ huwelijksgemeenschap, o.m. gezinswoning
€ 400.000 = ½ x € 400.000 = € 200.000
- Eigen goederen (= bouwgrond) = € 100.000

Erfgenamen = weduwe **55 j.** + kind

Doel:

- Gezinswoning in volle eigendom voor langstlevende
- Bouwgrond in volle eigendom voor kind

65

Voorbeeld (vervolg)

Berekening:

- Waarde **naakte eigendom** gezinswoning =
€ 200.000 x (100 % – 27,64 % = 72,36 %) = € 144.720

- Waarde **vruchtgebruik** bouwgrond =
€ 100.000 x 27,64 % (*) = € 27.640

→ per saldo moet moeder aan kind bedrag betalen van:

$$€ 144.720 - € 27.640 = € 117.080$$

(*) was op basis van tabel 2015 = **47,87 %** (op basis van tabel 'successierecht' = **44 %**) !!!

Opmerking: 2,5 % registratierecht (=“verdeelrecht”)
verschuldigd op totale waarde onroerende goederen; in **BR** en
Wall = 1 %

66

2. Overledene = *gehuwd*

“Voortgezet of opvolgend vruchtgebruik” voor weduw(e)(naar)

Wat en wanneer ?

Indien gehuwde erflater, *tijdens huwelijk*, goederen schenkt *“met voorbehoud van vruchtgebruik”* → (*tenzij anders bepaald*) vruchtgebruik gaat bij diens overlijden over naar langstlevende

Opmerking: waarde vruchtgebruik = *legaat* → erfbelasting, tenzij *“gezinswoning”* die gratis wordt vererfd (= VL, BR én evt. ook Wallonië – zie later) !

Alternatief (indien ander goed dan gezinswoning): *“schenking met voorbehoud van vruchtgebruik”*, met *clausule* dat bij overlijden schenker, vruchtgebruik overgaat naar langstlevende (= terugval van vruchtgebruik) → waarde vruchtgebruik = *schenking* → schenkbelasting (en geen erfbelasting)

67

3. Overledene = “wettelijk” samenwonend

ERFDEEL LANGSTLEVENDE = ***vruchtgebruik*** op ***gezinswoning + inboedel*** + recht op “huur” gezinswoning (indien niet in eigendom) (*let op: niet in de rechte lijn!*)

ERFDEEL KINDEREN = ***naakte eigendom*** op ***gezinswoning + inboedel + volle eigendom*** op andere goederen (o.m. de persoonlijke auto van overledene, tegoeden op de persoonlijke bank – of spaarrekeningen, enz.)

Omzetting

m.b.t. de ***gezinswoning*** omzetting in volle eigendom slechts mogelijk mits ***akkoord*** van langstlevende !! → levenslang woonrecht (*tenzij ontnomen bij testament !!*)

68

3. Overledene = “wettelijk” samenwonend

“Voortgezet of opvolgend vruchtgebruik” voor langstlevende partner

Wat en wanneer ?

Indien wettelijk samenwonende erflater, *tijdens wettelijk samenwonen* **gezinswoning** schenkt *“met voorbehoud van vruchtgebruik”* → (tenzij anders bepaald) vruchtgebruik gaat bij diens overlijden over naar langstlevende

Opmerking: waarde vruchtgebruik = *legaat, maar vermits “gezinswoning” = vrijgesteld (= VL, BR, en evt. Wallonië – zie later) !*

Alternatief (enkel nuttig in Wallonië): *“schenking met voorbehoud van vruchtgebruik”, met clause dat bij overlijden schenker, vruchtgebruik overgaat naar langstlevende (= terugval van vruchtgebruik) → waarde vruchtgebruik = schenking → schenkbelasting (en geen erfbelasting)*

Opmerking: indien “overledene” = **“feitelijk”** samenwonend → partner erft niets (**tenzij testament**)

→ evt. ook dan *“vruchtgebruik gezinswoning”*

→ *de facto* ook geen omzetting mogelijk
(tenzij akkoord “vruchtgebruiker” = langstlevende)

GEEN AFSTAMMELINGEN, WEL OUDERS, BROERS/ZUSTERS
(2^e orde)

1. Overledene = niet gehuwd, noch wettelijk samenwonend

- Erfdeel per ouder = 1/4 nalatenschap in volle eigendom
- Erfdeel broers/zusters = rest = 1/2 of 3/4 of totaliteit
- Eventueel voor de "ouders": "wettelijk" recht van terugkeer m.b.t. voorheen geschonken goederen (in VL geen erfbelasting !!)

Let op: enkel indien bewijs dat deze goederen als dusdanig bij het overlijden nog aanwezig zijn én dat zij niet aan derden werden gelegateerd (bijv. niet indien geschonken geld werd geïnvesteerd in handelszaak)

- Aan te raden: "kinderloos vrijgezel-testament"

71

GEEN AFSTAMMELINGEN, WEL OUDERS, BROERS/ZUSTERS
(2e orde)

1. Overledene = niet gehuwd, noch wettelijk samenwonend

Bijzondere situaties:

- BROER of ZUSTER VOOROVERLEDEN → afstammelingen erven via *PLAATSVERVULLING*
- HALFBROERS/ HALFZUSTERS → *KLOVING*
 - volle broers/zusters erven in *beide staken*
 - halfbroers/halfzusters slechts in *één staak*

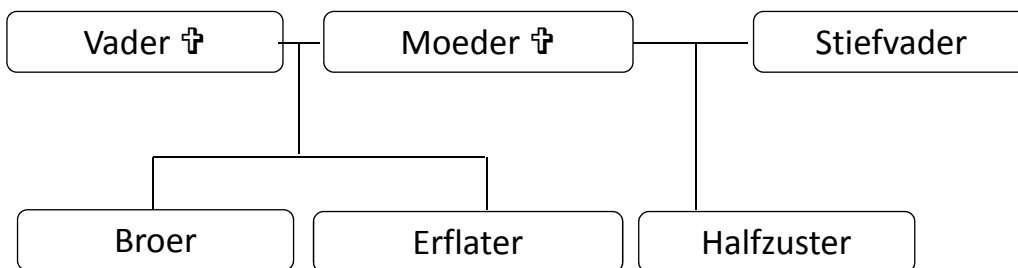
72

Voorbeelden

- Geen nakomelingen; beide ouders leven + 1 broer en 1 zuster →
vader en moeder elk $1/4^e$; broer + zuster samen andere helft → ieder $1/4^e$
- Moeder erflater overleden → vader = $1/4^e$
broer en zuster samen overige $3/4^{\text{den}}$ → elk $3/8$

73

Voorbeelden (vervolg)

Enkel volle broer én halfzuster langs moederszijde → *kloving* →

- vaderlijke helft: volle broer
 - moederlijke helft: volle broer + halfzuster
- volle broer: $\frac{1}{2} + (\frac{1}{2} \times \frac{1}{2}) = \frac{3}{4}$
→ halfzuster : $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

Indien enkel vader + halfzuster in leven → vader $1/4$ en halfzuster = rest = $3/4$

74

2. Overledene = gehuwd

▪ Erfdeel “langstlevende” =

- *Volle eigendom* volledige gemeenschap (met of zonder beding van aanwas), *én volle eigendom* van de goederen die *exclusief* tussen de echtgenoten in “*onverdeeldheid*” zijn (= voornamelijk van toepassing bij “*scheiding van goederen*”) +
- *Vruchtgebruik* eigen goederen overledene

Opmerkingen:

- echtgenoot kan *omzetting* vorderen in *volle eigendom*, binnen de 5 j., of *ten alle tijde* i.v.m. *gezinswoning + inboedel* (= meestal gemeenschap = automatisch volle eigendom)
- bij kinderen uit een vorige relatie: *geen plaatsvervulling* t.v.v. “eigen kinderen” weduwe/weduwenaar bij eventuele “verwerping” !

▪ Erfdeel “ouders, broers/zusters” =

- *Naakte eigendom* eigen goederen
Verdeling = rubriek 1

75

3. Overledene = “wettelijk” samenwonend

▪ Erfdeel “langstlevende” =

Vruchtgebruik gezinswoning + inboedel

▪ Erfdeel “ouders, broers/zusters” =

Naakte eigendom gezinswoning + inboedel + volle eigendom andere goederen

Verdeling = rubriek 1

76

**GEEN AFSTAMMELINGEN, NOCH BROERS/ZUSTERS
(OF AFSTAMMELINGEN VAN HEN)**

(3^e en 4^e orde)

1. Overledene = niet gehuwd, noch wettelijk samenwonend

KLOVING → 1/2 voor vader + 1/2 voor moeder

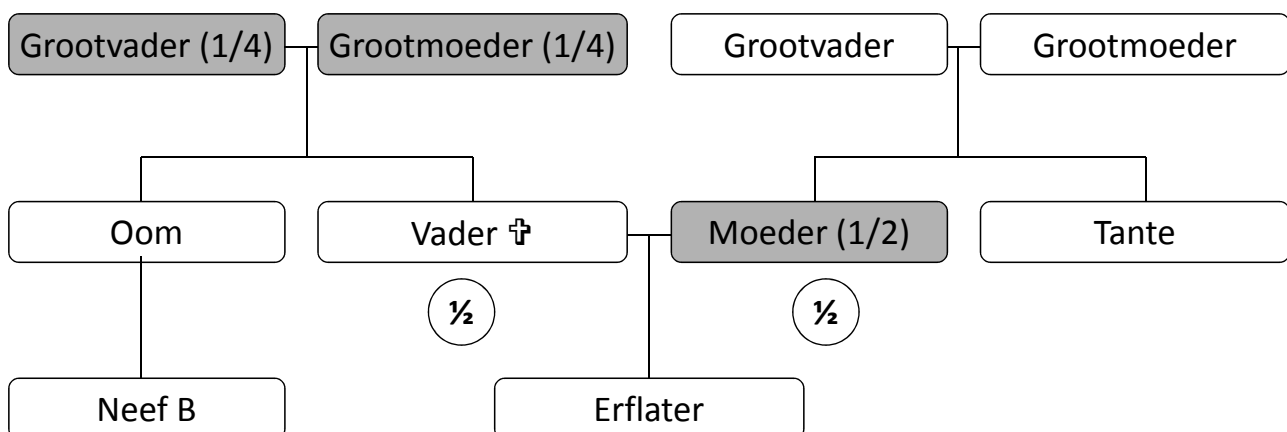
Indien:

- Vader of moeder vooroverleden → deel voor overlevende grootouder(s) in dezelfde lijn (= *derde orde*)
- Ouders én grootouders overleden → per lijn, nalatenschap voor bloedverwanten) met dichtste graad (= *vierde orde*)

Voorwaarde: maximaal bloedverwant t.e.m. 4e graad
(of hun afstammelingen = plaatsvervulling = art.742 BW)

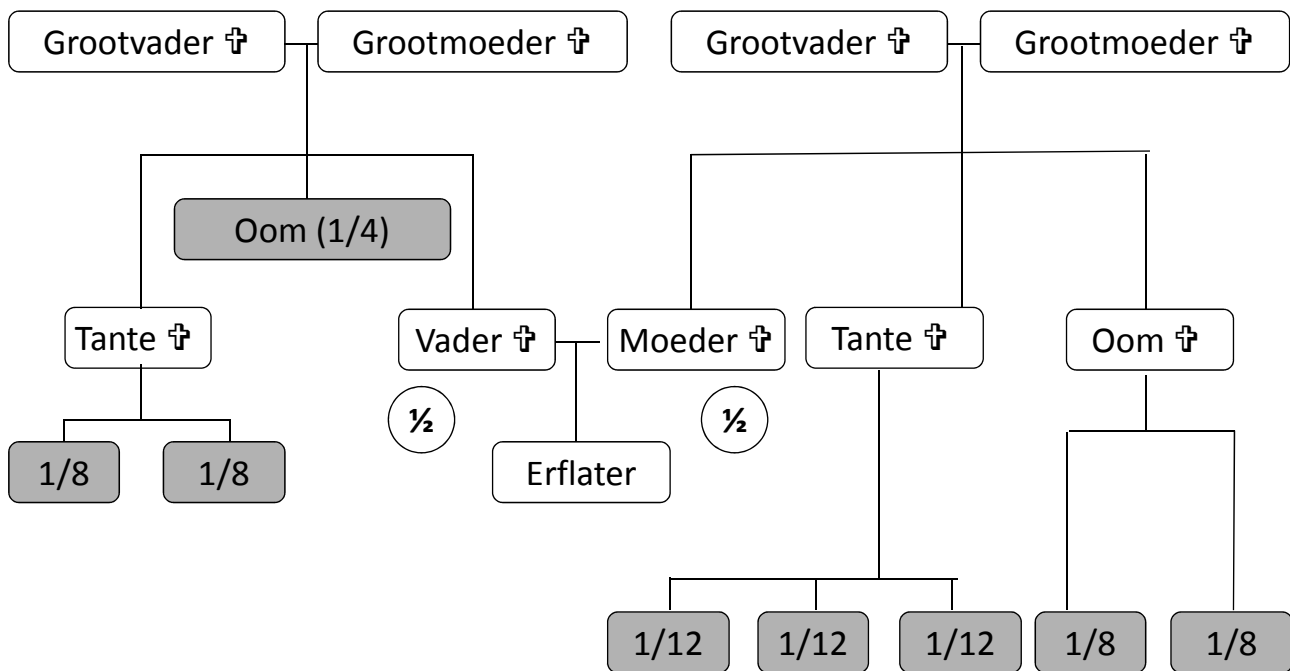
77

Voorbeelden

78

Voorbeelden

79

2. Overledene = gehuwd én erfgenamen 3e orde

- Erfdeel "langstlevende" = *volle eigendom* gemeenschap + *vruchtgebruik* eigen goederen overledene, *én volle eigendom van de goederen die exclusief tussen de echtgenoten in "onverdeeldheid" zijn* (= voornamelijk van toepassing bij "scheiding van goederen")
- Erfdeel erfgenamen "3e orde" (= (groot)ouders) = *naakte eigendom* op eigen goederen

80

3. Overledene = *gehuwd én erfgenamen 4e orde*

- Erfdeel “langstlevende” = *ganse nalatenschap in volle eigendom*

- Erfdeel erfgenamen “4e orde” = *niets*

81

4. Overledene = “wettelijk” samenwonend

- Erfdeel “langstlevende” =
Vruchtgebruik gezinswoning + inboedel

- Erfdeel “3e en 4e orde” =
Naakte eigendom gezinswoning + inboedel, volle eigendom andere goederen

82

GEEN BLOEDVERWANTEN t.e.m 4^e GRAAD

1. Overledene = niet gehuwd, noch wettelijk samenwonend

STAAT erft alles

2. Overledene = gehuwd

Langstlevende erft alles

3. Overledene = “wettelijk” samenwonend

Langstlevende erft vruchtgebruik op gezinswoning + inboedel

STAAT erft naakte eigendom op gezinswoning + inboedel
en volle eigendom op andere goederen

83

ERFRECHT LANGSTLEVENDE ECHTGENOOT

1. Indien afstammelingen (kinderen of kleinkinderen)

Vruchtgebruik op volledige nalatenschap

2. Geen kinderen, wel ouders of grootouders (al dan niet met broers of zusters, of hun afstammelingen)

- *Volle eigendom* volledige gemeenschap,
- *volle eigendom* van de goederen die *exclusief* tussen de echtgenoten in “*onverdeeldheid*” zijn
- Vruchtgebruik “eigen goederen” (inclusief : op goederen onderworpen aan wettelijk recht van terugkeer)

3. Erfgenamen 4^e orde of geen erfgenamen

Volle eigendom ganse nalatenschap

4. (steeds) recht op *huur gezinswoning*

5. voortgezet of opvolgend vruchtgebruik, op door erflater met voorbehoud van vruchtgebruik geschonken goederen

84

1. ECHTSCHIEDING

- Na echtscheiding → geen erfrecht voor ex-echtgenoot
- Tijdens de procedure → behoud van erfrecht

Tenzij:

- Procedure “onderlinge toestemming”
- Feitelijke scheiding, indien:
 - echtgenoten bij overlijden reeds > 6 maanden feitelijk gescheiden
 - én de *erflater* (als eiser of verweerder) of de *langstlevende echtgenoot*, in rechte, afzonderlijke woonst heeft gevorderd of *een vordering tot echtscheiding heeft ingeleid*
 - én niet opnieuw samenwonen
 - én erfrecht bij testament ontnomen

85

2. HUWELIJK en KINDEREN uit een VORIGE RELATIE

(1) OUDER OVERLIJDT

Erfrecht langstlevende = *vruchtgebruik* op ganse nalatenschap

Bescherming kinderen vorige relatie =

- Kunnen vanwege stiefouder **onderhoud, opvoeding** en **passende opleiding** eisen (binnen grenzen verworven erfdeel)
- **OMZETTING** naakte eigendom in volle eigendom → stiefouder fictief *minstens 20 jaar ouder* dan het oudste kind
- “**BEDING VAN AANWAS**”: niet voor “meerdere” t.o.v. “beschikbaar gedeelte”
- eventueel: “*huwelijkscontract*” (of *wijzigingsakte*) met regeling *erfrecht langstlevende* (= *minder tot niets erven dan wettelijk voorzien*) (= Valkeniersbeding - art.1388, 2e lid BW)

86

(2) STIEFOUDER OVERLIJDT

Let op: “stiefkinderen” erven enkel indien **testament, tenzij adoptie = kind !**

- tarief successierecht stiefkind = kind én stiefouder = ouder

Let op: gelijkschakeling geldt inzake “schenkingsrecht” enkel in VL en Wallonië !

87

3. WETTELIJK SAMENWONEN en KINDEREN uit een VORIGE RELATIE

(1) OUDER OVERLIJDT

Erfrecht “partner” = **vruchtgebruik** op gezinswoning + inboedel
(niet reservatair !)

Bescherming kinderen vorige relatie =

- Kunnen vanwege stiefouder **onderhoud, opvoeding** en **passende opleiding** eisen (binnen grenzen verworven erfdeel)
- **OMZETTING** naakte eigendom in volle eigendom → stiefouder fictief minstens 20 jaar ouder dan het oudste kind (maar i.v.m. “gezinswoning” enkel **omzetting** t.v.v. kinderen, met **akkoord van de langstlevende !!!** → woonrecht is beschermd)

88

(2) STIEFOUDER OVERLIJDT

Let op: “stiefkinderen” erven enkel indien **testament, tenzij adoptie = kind** ! (= *idem* bij “feitelijk” samenwonen)

- **Vlaanderen**: successierecht stiefkind = kind én stiefouder = ouder (= *idem* bij *minstens 1 jaar* “feitelijk” samenwonen)
- **Wallonië en Brussel**: successierecht stiefkind = kind én stiefouder = ouder

Let op: *gelijkschakeling* geldt inzake “**schenkingsrecht**” enkel in VL en Wallonië !

89

4. FEITELIJK SAMENWONEN en KINDEREN uit een VORIGE RELATIE

(1) OUDER OVERLIJDT

Erfrecht “partner” = partner erft *niets*, tenzij *testament*; indien legaat = “vruchtgebruik gezinswoning” → de facto levenslang woonrecht !!

Eventueel “inkorting” (via vergoeding aan reservataire erfgenamen) indien legaat > beschikbaar gedeelte,

Bescherming kinderen vorige relatie = geen, tenzij “reserve”

(2) STIEFOUDER OVERLIJDT : zie vorige slide

90

5. ADOPTIE

(1) Gewone adoptie

- Geadopteerde behoudt erfrecht in oorspronkelijke familie
- Erft in nieuwe familie enkel van adoptant(en)

Overlijden geadopteerde, én geen afstammelingen, noch gehuwd →

- Terugkeer goederen naar familie van herkomst
- Andere goederen ½ voor elke familie (in adoptie-familie enkel erfrecht voor adoptanten en hun afstammelingen)

(2) Volle adoptie

- Geen erfrecht in oorspronkelijk familie
- Volwaardige erfgenaam in nieuwe familie

91

V. RESERVE EN BESCHIKBAAR GEDEELTE

1. INLEIDING

- **TESTAMENT** = eventuele afwijking erfrecht “ab intestato”
- In welke mate **AFWIJKEN** ?
- = regels inzake “reserve” en “beschikbaar deel”
- **BEREKENINGSBASIS** reserve en/of beschikbaar gedeelte
= **fictieve massa** (art.922 BW) =

Som goederen aanwezig bij overlijden + geschonken tijdens het leven

Indien over “te veel” beschikt (evt. ook met schenkingen “buiten erfdeel” t.v.v. reservataire erfgenamen !) → “**inkorting**” = (bij overlijden sinds 1/9/2018) steeds **vergoeden** van de reservataire erfgenamen (= inkorting ‘in waarde’) (voorheen: soms ‘teruggeven’ = inkorting ‘in natura’)

92

- **INKORTING:**
 - Enkel op verzoek reservataire erfgenamen (art.921 BW) (evt. “zijdelingse vordering” door schuldeisers van reservataire erfgenamen)
 - Voor zowel ‘onroerende’ als ‘roerende’ goederen, steeds inkorting **“in waarde”** = mindere ontvangst, of betalen van een som geld
 - Volgorde “inkorting”:
 1. legaten (in waarde, indien legataris = wettig erfgenaam/ ‘in natura’ = legataris ≠ wettig erfgenaam)
 2. schenkingen (jongste eerst)

93

- **INKORTING:**
 - **Verjaring van de vordering tot inkorting**
 - In ieder geval na 30 jaar na het overlijden
 - Indien vordering t.a.v. *mede-erfgenaam*: ten laatste op de dag van de vereffening-verdeling (indien kennis van aantasting reservatair erfdeel)
 - Indien vordering t.a.v. *niet-erfgenaam*: 2 jaar vanaf afsluiting vereffening-verdeling (indien ingevolge deze vereffening-verdeling aantasting reservatair erfdeel blijkt)
 - Begiftigde kan na in gebreke te zijn gesteld, reservataire erfgenamen aanmanen om binnen het jaar standpunt in te nemen over “*principe*” van de inkorting (= inkorting zal *wel of niet* worden gevorderd)
 - Vervolgens : binnen 2 jaar na kennisgeving dat inkorting zal worden gevorderd, moet vordering gebeuren

94

2. HOOGTE RESERVE

2.1. Kinderen en kleinkinderen (art.913 BW)

- Ongeacht aantal kinderen: **reserve = 1/2 / beschikbaar deel = 1/2**

Opmerkingen:

- indien overleden ouder *gehuwd* → enkel reserve m.b.t. naakte eigendom
- beding aanwas “volledige” gemeenschap → geen reserve op gemeenschappelijke goederen!!! = feitelijke (*voorlopige*) onterving
- indien overleden ouder *wettelijk* samenwonend → geen reserve m.b.t. vruchtgebruik gezinswoning + inboedel
- Let op: niettegenstaande *schenkingen buiten erfdeel aan kinderen*, hebben deze nog steeds (daar bovenop) **ten volle recht op “reserve”** → deze schenkingen tasten beschikbaar deel aan → in de praktijk evt. geen schenkingen of legaten meer mogelijk t.v.v. “anderen” (vb. samenwonende partner) !!

95

2.2. Langstlevende echtgenoot (art.915bis BW)

RESERVE = vruchtgebruik helpt fictieve massa (= abstracte reserve), en minstens vruchtgebruik gezinswoning + stofferende huisraad (= concrete reserve)

tenzij:

- (procedure) echtscheiding of feitelijke scheiding of ontzetting ouderlijk macht
- kinderen uit vorige relatie én huwelijkscontract met afstand reserve (evt. sinds 1/9/2018: inclusief *afstand vruchtgebruik gezinswoning*) (= *Valkeniersbeding*) (art.1388, 2e lid BW)

Opmerking: fictieve massa = nalatenschap + eerdere schenkingen

2.3. Langstlevende “wettelijk” samenwonende

Geen reservatair erfdeel !!!

96

Reserve “kinderen + langstlevende echtgenoot”

Reserve langstlevende wordt aangerekend op **beschikbaar deel**

Indien onvoldoende, dan wordt “overschot” ook aangerekend op de reserve van de kinderen

In ieder geval recht op “vruchtgebruik gezinswoning”
(ongeacht in welk deel deze zich in concreto zou bevinden)

97

2.4. Ouders en grootouders (art.915 BW)

- Ouders zijn geen reservatair erfgenaam
- Indien ouder op moment v.h. overlijden, of door het overlijden “behoefstig” → nalatenschap is *levensonderhoud* verschuldigd (tot maximaal, per ouder, 1/4^e van de nalatenschap – art.205bis, § 2 BW)

98

VI. VERDELING NALATENSCHAP

Principes:

- **“in der minne”**
indien geen akkoord → procedure rechtbank
- **“in natura”** met kavels, bestaande uit “goederen van gelijke aard, hoedanigheid en deugdelijkheid” (gelijkheid = “in waarde”)
indien niet mogelijk → verkoop van goederen

Uitzonderingen:

- Recht van *omzetting*, langstlevende echtgenoot
- Recht uitbater *landbouwbedrijf*
- *Kleine nalatenschappen* (= KI < € 1.565) = recht op overname door uitbater of bewoner

Indien benadeling > 1/4^e

- vordering tot *aanvulling* (in geld)

99

VII. SCHENKINGEN EN TESTAMENTEN

1. INLEIDING

AFWIJKEN van *WETTELIJK ERFRECHT* via:

- Testament
- Schenking (met vrijstelling van inbreng)
- Schenkingen tussen echtgenoten, al dan niet bij huwelijkscontract
- Ouderlijke boedelverdeling
- Familiebeschikking (art. 918 BW)
- Levensverzekering
- ***erfovereenkomst***

100

2. TESTAMENTEN

2.1 Algemeen

TESTAMENT = eenzijdige schriftelijke wilsuiting waarbij over goederen wordt beschikt voor na het overlijden

- Testament van meerdere personen = nietig
- 16 jaar = minimumleeftijd
- Voogd, dokter, enz. ≠ legataris (*tenzij wettige erfgenamen*)
- *Verbod “erfstelling over de hand” (fidei commis)*
(= verplichting om na de dood goed aan een derde over te maken)
tenzij, *tot beloop van beschikbaar gedeelte* :
 - t.v.v. kleinkinderen of t.v.v. kinderen van broers of zusters
 - m.b.t. vruchtgebruik
- Eventueel: *fidei commis de residuo* (restlegaat)

101

2. TESTAMENTEN

2.1 Algemeen

TESTAMENT = eenzijdige schriftelijke wilsuiting waarbij over goederen wordt beschikt voor na het overlijden

- Indien *legataris* = (ook) *“wettig erfgenaam in rechte neerdalende lijn”* (= afstammeling) dan (*tenzij uitdrukkelijk anders bepaald*):
 - *“bijzonder” legaat* = verplichting tot *“inbreng”* = deel erfdeel
 - *“algemeen legaat”, of “legaat ten algemene titel”* = vrijgesteld van inbreng ≠ geen deel van erfdeel
- Indien *legataris* = *ander wettig erfgenaam* (dan afstammeling) → (*tenzij anders bepaald*) legaat = buiten erfdeel

102

- 3 soorten testamenten:
 - Eigenhandig testament
 - Openbaar of notarieel testament
 - Internationaal testament

- Testament = steeds herroepbaar
(belang datum meest recente)

103

2.2 Eigenhandig testament

= *volledig zelf geschreven testament*

- Indien onzeker → notaris raadplegen
- Legatarissen moeten testament aan notaris overhandigen om rechtsgeldig te doen uitvoeren (formaliteiten)
- Om uitvoering testament te verzekeren best deponeren bij notaris → mededeling “*Centraal register van Testamenten*”

2.3 Openbaar of notarieel testament (kost = € 250 à € 400)

= *testament opgesteld door notaris op basis van door testator (schriftelijk of mondeling) uitgedrukte wil (moet niet meer worden gedictieerd!), in aanwezigheid van collega-notaris of 2 getuigen + ondertekend (kan worden genoteerd via “computer en tekstverwerking”)*

2.4 Internationaal testament

= *onder gesloten omslag aan notaris overhandigd testament (geschreven of getypt), met opstelling “akte” door notaris*

104

2.5 Inhoud van het testament

- *Algemeen legaat*
- *Legaat ten algemene titel*
- *Bijzondere legaat*
- *Legaat met last*
- *Onterving*
- *Toekennen buiten erfdeel*
- *Niet-vermogensrechtelijke schikkingen*

105

3. SCHENKINGEN

SCHENKINGEN = gratis beschikken over goederen tijdens het leven

= *schenking onder levenden*

- Effect vanaf *aanvaarding* (*ook van belang bij hand - of bankgift !!*)
- Gegeven = gegeven, tenzij:
 - Opgelegde voorwaarde(n) niet vervuld
 - of : “Ondankbaarheid” =
 - Begunstigde heeft aanslag gepleegd op leven v.d. schenker
 - Begunstigde heeft zich t.o.v. de schenker schuldig heeft gemaakt aan: mishandelingen, misdrijven of grove beledigingen
 - Weigering levensonderhoud

106

▪ **Schenking: notariële akte of niet?**

- Enkel voor onroerende goederen [of (sommige) *immateriële* roerende goederen, bijv. *handelsfonds*]
- Indien voor roerende goederen “onderhandse” akte “geregistreerd” → (bevrijdend) schenkingsrecht verschuldigd (= zoals bij “notariële” akte)
- “Notariële” schenking “roerend” goed = slechts 3 % of 7 % “bevrijdend” schenkingsrecht (Wall. = 3,3 % of 5,5 %)
- Schenking roerend goed evt. via *handgift of bankgift* (= zonder schenkingsrecht)
- *Omzetting “buiten erfdeel naar voorschot op erfdeel” (of omgekeerd) = notariële akte of via testament*

Meer uitleg over “schenkingsrecht” en handgift: zie hfdst. 2

- **Schenking aan erfgenaam = voorschot op erfenis** (tenzij anders bepaald), maar voor een schenking vanaf **1/9/2018**, nog enkel voor **erfgenamen in rechte neerdalende lijn** ! 107

4. SCHENKINGEN TUSSEN (of aan) ECHTGENOTEN

▪ **Huwelijkscontract of nadien (= contractuele erfstelling)**

- Toewijzen in volle eigendom van ganse gemeenschap
- Toewijzen van grootst mogelijke gedeelte eigen goederen
- bij ‘*scheiding van goederen*’, wettelijk kader voor *verrekening* (verdeling) van de ‘*aanwinsten*’ (50/50, of andere verhouding) en/of ‘*billijkheidscorrectie*’

Let op: (huwelijks)contract kan nadien niet *eenzijdig* worden gewijzigd !

4. SCHENKINGEN TUSSEN (of aan) ECHTGENOTEN

- **Eenzijdige schenking of testament =**

- Steeds mogelijk + steeds herroepbaar
- Maximum = beschikbare gedeelte
- schenking aan echtgenoot, *gedaan vanaf 1/9/2018* = steeds buiten erfdeel (idem voor schenking aan *wettelijk samenwonende partner*)

Opmerking: indien “wederzijdse” *eenzijdige* schenkingen: slechts schenkingsrecht op schenking met de hoogste waarde

- **Schenking aan echtgenoten**

Ouders (of derden) kunnen bij huwelijkscontract kinderen, tot beloop *beschikbaar gedeelte, onherroepelijk* huidige én toekomstige goederen schenken

109

5. OUDERLIJKE BOEDELVERDELING (art.1079 BW)

= verdeling goederen door ouders

Hoe?

- Schenking onder de levenden (beide ouders)
- Testament (één ouder)

Geldigheidsvoorwaarden

- (1) Ieder kind moet in de verdeling worden betrokken
- (2) Indien een kind voor *meer dan 1/4e* wordt *benadeeld*, of de *reserve* is *aangetast* → vordering tot **‘inkorting’** of **‘aanvulling’** in waarde (*ten laste of door hen die te veel hebben gekregen, ten voordele van “benadeeld” kind*)

110

**6. VERVREEMDEN VAN EEN GOED IN HET VOORDEEL
VAN EEN ERFGENAAM (art.918 BW) (familiebeschikking)**

= *schenken van een goed aan een kind met voorbehoud van vruchtgebruik of mits het betalen van een lijfrente*

Andere kinderen akkoord → naderhand m.b.t. dit goed geen vordering tot inbreng noch inkorting

Opmerking: verrichting waarbij andere kinderen akkoord gaan (om geen inbreng, noch inkorting te vorderen) = *erfovereenkomst* → *formaliteiten moeten worden vervuld*

111

**7. LEVENSVERZEKERING = art.188 Verzekeringwet
(voorheen: art.124 WLVO)**

Eenvoudigste manier om één kind (of ander persoon) te bevoordeligen = “overlijdensverzekering”..... maar men dient rekening te houden met art.188 van de Verzekeringwet (Wet d.d. 4/4/2014)

112

art.188 Verzekeringwet – Inbreng of inkorting in geval van overlijden van de verzekeringnemer

- **bij een begunstiging t.e.m. 31/8/2018** (Wet d.d. 10/12/2012, BS 11/1/2013)

In geval van overlijden van de verzekeringnemer, is de verzekeringsprestatie overeenkomstig het *Burgerlijk Wetboek* onderworpen aan de **inkorting** en, voor zover de verzekeringnemer dit uitdrukkelijk heeft bedongen, aan de **inbreng**.

- **bij een begunstiging vanaf 1/9/2018** (Wet d.d. 22/7/2018, BS 27/7/2018)

In geval van overlijden van de verzekeringnemer, is de verzekeringsprestatie overeenkomstig het *Burgerlijk Wetboek* onderworpen aan de **inkorting** en aan de **inbreng**.

113

art.188 Verzekeringwet – Inbreng of inkorting in geval van overlijden van de verzekeringnemer

- **Inkorting (overeenkomstig “Burgerlijk wetboek”)**

Indien begunstiging in levensverzekering = **“schenking”**

→ opname uitkering in **fictieve massa**, en indien *beschikbaar deel overschreden*, eventueel **inkorting** → begunstigde kan uitkering *niet*, of maar *gedeeltelijk* behouden

- Begunstiging met levensverzekering met *spaarreserve* = doorgaans **“schenking”**
- Zuivere overlijdensverzekering = doorgaans **“voorzorgsmaatregel”**

-
- **Nieuw samengestelde gezinnen:**

- **AAB-contract** → evt. **“inkorting”** (t.v.v. reservataire erfgenamen, verzekeringnemer, tevens verzekerde) (*én onderworpen aan successierechten*)
- **ABA-contract** → in principe nooit **“inkorting”** (*én niet onderworpen aan successierechten, vermits “beding t.b.v. zichzelf”*)

114

art.188 Verzekeringwet – Inbreng of inkorting in geval van overlijden van de verzekeringnemer

■ **Inbreng (overeenkomstig “Burgerlijk wetboek”)**

■ **Begunstiging t.e.m. 31/8/2018**

Indien ‘**begunstigde** = (in concreto) **wettig erfgenaam**’, tenzij anders bepaald, **uitkering = buiten erfdeel**

■ **Begunstiging (of wijziging) vanaf 1/9/2018**

- Indien ‘**begunstigde** = (in concreto) **wettig erfgenaam in ‘rechte neerdalende lijn’** (= afstammeling), én **begunstiging = schenking** (zie vorige slide), tenzij anders bepaald, **uitkering = voorschot op erfdeel** → **verplichting tot inbreng**
- Indien **geen afstammeling**, maar wel (in concreto) erfgenaam, tenzij anders bepaald, **vrijstelling van inbreng** (= buiten erfdeel)
- Indien in concreto **geen erfgenaam**, in ieder geval “geen inbreng”, vermits ook geen erfdeel

115

art.188 Verzekeringwet – Inbreng of inkorting in geval van overlijden van de verzekeringnemer

■ **Inbreng (overeenkomstig “Burgerlijk wetboek”)**

■ **Hoe “anders bepalen” ?**

- Indien “anders bepalen” (nl. ‘vrijstelling inbreng’ waar wet inbreng voorziet, of omgekeerd) zou gebeuren in “polis” = aanduiding dat levensverzekering = een (rechtstreekse) schenking = **ongeldig** (vermits rechtstreekse schenking = *notarieel*)
- *Paul Van Eesbeek* : best in **afzonderlijk document** (eenzijdig, vb. testament, of wederzijdse overeenkomst)

116

7. LEVENSVZERKERING : *Overeenstemming of contradictie met testament ?*

Wat indien **testament** met als **legataris "X"**, en roerend vermogen = **LV** met als **begunstigde(n): "wettige" erfgenamen ?**

- **Voorheen:** uitkering = begunstigde(n) = "wettige" erfgenamen, en niet "X", vermits **uitkering ≠ nalatenschap**
- **Wet 13/1/2012 = art.174 VW:** indien begunstigde(n) = "wettige" erfgenamen → voortaan: **uitkering = nalatenschap !!!**

= nieuwe contracten sinds 5/3/2012 (*tenzij andersluidend beding !*), en voor lopende contracten sinds 5/3/2014, tenzij ondertussen *bijvoegsel met verklaring VN dat hij **geen** toepassing wenst van nieuw art.174 VW*

117

7. LEVENSVZERKERING : *Overeenstemming of contradictie met testament ? (vervolg)*

Wat is (voor contracten met behoud van "oude" wetgeving) verschil tussen LV met als begunstigde(n) "wettige" erfgenamen of LV met als begunstigde = nalatenschap ?

- *Begunstigde = wettige erfgenamen = ieder gelijk deel (tenzij expliciet vermeld: "verdeling volgens wettelijk erfrecht")*
- *Begunstigde = wettige erfgenamen → mogelijkheid tot verwerping nalatenschap, maar met behoud uitkering LV*
- *Begunstigde = "nalatenschap" → uitkering valt in nalatenschap →*
 - *verwerping = inclusief uitkering LV*
 - *verdeling = wettelijk erfrecht, of volgens testament*

118

8. Erfovereenkomst

Situatie t.e.m. 31/8/2018

- Behoudens in de wet voorziene '*punctuele*' uitzonderingen, overeenkomsten over nog *niet* opengevallen nalatenschap = *absoluut nietig*
- Toegelaten erfovereenkomsten:
 - contractuele erfstelling (art.1082 BW = schenking aan de echtgenoten van huidige en eventuele toekomstige goederen, en 1093 BW = schenkingen bij huwelijkscontract tussen de echtgenoten)
 - erfovereenkomst voorzien in art.1388, 2^e lid BW (= Wet Valkeniers),
 - erfovereenkomst voorzien in het huidige art.918 *in fine* BW (schenking met voorbehoud van vruchtgebruik of vestiging van een rente, waarbij andere erfgenamen zich akkoord kunnen verklaren i.v.m. het geschonken goed geen inbreng noch inkorting te zullen vorderen);
 - ouderlijke boedelverdeling (art.1075 e.v. BW);
 - erfovereenkomst in het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming (art.1287, 3^e lid - Gerechtelijk Wetboek)

119

8. Erfovereenkomst

Nieuwe wetgeving vanaf 1/9/2018

- Noq steeds: behoudens in de wet voorziene *uitzonderingen*, overeenkomsten over nog niet opengevallen nalatenschap = *absoluut nietig*
- Nieuwe uitzonderingen: '*globale*' erfovereenkomst tussen ouder(s) en *alle* kinderen, of '*punctuele*' erfovereenkomsten m.b.t. bepaalde goederen
- Doel : tussen *ouder(s)* en *kinderen* (of kleinkinderen die plaats vervullen van vooroverleden kind) (en evt. met de *stiefkinderen* = kind van de echtgenoot of wettelijk samenwonende partner) *sluitende afspraken* maken omtrent *verdeling nalatenschap*, om op die manier zoveel mogelijk *betwistingen* te *vermijden*
- Globale erfovereenkomst = m.b.t. ganse nalatenschap, of een fractie ervan
- Punctuele erfovereenkomst = regeling specifieke kwestie (bijv. 1 schenking, of nog: de reeds toegelaten punctuele overeenkomsten – zie vorige slide)
- Voorbeeld 'nieuwe' punctuele overeenkomst: tussenkomst van mede-erfgenamen in schenking aan één van hen, met akkoordverklaring omtrent de '*waarde*' → naderhand geen betwisting meer mogelijk omtrent deze '*waarde*'

120

8. Erfovereenkomst

Voorwaarden

- Geen 'erfkeuze' toegelaten (dit is: *aanvaarden* of *verwerpen* nalatenschap)
- Geen algemene verzaking aan vordering *inbreng* of *inkorting* t.a.v. mede-erfgenamen
- Contracterende partijen bij globale erfovereenkomst = enerzijds 1 ouder of beide ouders, anderzijds *alle* vermoedelijke erfgenamen in rechte neerdalende lijn (kinderen, of kleinkinderen die plaats vervullen)
 - Bij 1 ouder: enkel afstammelingen van die ouder, eventueel ook sommige of alle (niet gemeenschappelijke) afstammelingen van echtgenoot of wettelijk samenwonende partner (= stiefkinderen)
 - Bij 2 ouders: al hun afstammelingen (ook niet gemeenschappelijke)
- (Subjectief) evenwicht tussen alle kinderen: i.f.v. (1) eerdere schenkingen, - (2) schenkingen die in de overeenkomst zelf worden gedaan, maar - (3) ook i.f.v. *concrete situatie* van ieder der vermoedelijke erfgenamen (financiële situatie, heeft op kosten van ouders buitenlandse studies mogen doen, langer dan de andere kinderen vanwege de ouders kost en inwoon gekregen, enz.)

121

8. Erfovereenkomst

Voorwaarden (vervolg)

- overeenkomst vermeldt alle huidige en vroegere schenkingen en voordelen waarmee rekening is gehouden
- vermeldt hoe partijen het evenwicht hebben opgevat en aanvaard
- waardering van de voordelen en schenkingen begrepen in de overeenkomst is definitief.
- afgesproken verdeling kan niet worden betwist wegens benadeling
- Generatiesprong = mogelijkheid voor elke vermoedelijke erfgenaam om eigen kinderen in zijn plaats te laten toebedelen. Enkel geldt indien ten voordele van *alle kinderen* van vermoedelijke erfgenaam.
Door kleinkinderen op die manier ontvangen goederen = in nalatenschap van *hun ouder* behandeld als vanwege die ouder ontvangen schenkingen.
- Toestemming in overeenkomst = *verzaking* aan vordering tot *inbreng* of *inkorting* m.b.t. in de overeenkomst vermelde of gedane schenkingen (geldt niet voor minderjarige vermoedelijke erfgenaam)

122

8. Erfovereenkomst

Voorwaarden (2^e vervolg)

- Indien echtgenoot = akkoordverklaring met erfovereenkomst = verzaken aan vordering tot inkorting m.b.t. vermelde schenkingen
- Indien slechts echtgenoot na totstandkoming erfovereenkomst → geen mogelijkheid tot vordering inkorting m.b.t. in overeenkomst vermelde schenkingen
- Indien slechts vermoedelijke erfgenaam, na totstandkoming overeenkomst (vb. nadien geboren kind), dan *wel* mogelijkheid om m.b.t. vermelde schenkingen, inbreng en inkorting te vorderen
- Vormvereisten :
 - Alleen authentieke (= notariële) akte
 - Notaris bezorgt vooraf ontwerp van overeenkomst
 - Organiseren van informatievergadering, ten vroegste 15 dagen na overmaken ontwerp
 - Ondertekenen ten vroegste 1 maand na vergadering
 - Inschrijving in 'Centraal register van testamenten'

123

VIII. AANVAARDEN OF VERWERPEN NALATENSCHAP

1. ALGEMEEN

- Geen verplichting tot aanvaarding !!!
- Passief (schulden) > actief → geen enkel belang om te aanvaarden !
- Aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving → enkel gehouden tot schulden tot beloop v.d. geërfde goederen
- Enkel wettige erfgenamen, algemene legatarissen en legatarissen ten algemene titel verantwoordelijk voor de schulden
- Tenzij waarde onvoldoende → ook bijzondere legataris verantwoordelijk

124

2. AANVAARDEN

- Actief > passief → nalatenschap aanvaarden zonder meer
- Uitdrukkelijk of *stilzwijgend* = in bezit nemen goederen of beschikkingsdaden stellen
- Let op: nalatenschap stilzwijgend aanvaarden → gehouden tot betaling van de schulden

125

3. VERWERPEN **Passief > actief** → nalatenschap verwerpen

Hoe?

- Afleggen *verklaring* voor **notaris** naar keuze
- Geen wettelijke termijn
- Achteraf actief toch > passief → alsnog aanvaarden (tenzij nalatenschap ondertussen aanvaard door andere erfgenamen)
- Schenking, legaat of *levensverzekering* kan worden behouden niettegenstaande verwerping (tenzij *inkorting, of bij legaat: teveel schulden*)
- **Let op : geen verwerping ten nadele van zijn schuldeisers !!**
- **Bij verwerping ook “plaatsvervulling” [maar: (tot hiertoe in BR en Wall) minstens evenveel successierechten dan bij “geen” verwerping – zie “generation skipping” - VL: sinds 24/12/2017, niet langer het geval] !**

126

3. VERWERPEN

Passief > actief → nalatenschap verwerpen

Begrafeniskosten

Kinderen zijn in toepassing “*onderhoudsplicht*” t.a.v. de (behoefte) ouders hun “*begrafeniskosten*” verschuldigd, niettegenstaande verwerping van hun nalatenschap !!!

Kosten = aftrekbare onderhoudsuitkering (Gent, 14/3/2007)

(opmerking: volgens circulaire, enkel aftrekbaar indien kind “veroordeeld” tot betaling begrafeniskosten !?)

127

4. AANVAARDEN ONDER VOORRECHT VAN BOEDELBSCHRIJVING

- Passief misschien > actief → best aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving
- Voor minderjarige erfgenamen steeds verplicht !

Formaliteiten

- Afleggen van *verklaring* voor **notaris** naar keuze
- Registratie verklaring in “*Centraal erfrechtregister*” < 15 dagen, met verzoek schuldeisers om vordering kenbaar te maken (< 3 maanden)
- Erfgenaam moet boedelbeschrijving (= inventaris) opmaken < 3 maanden na openvallen nalatenschap
- 40 dagen bedenktijd om al dan niet te aanvaarden

Gevolgen

Aanvaarden onder *voorrecht boedelbeschrijving* → niet met persoonlijke goederen gehouden tot betaling schulden erflater

128

5. INBEZITSTELLING

- Wettige erfgenamen geen formaliteiten !
- Algemene legataris én er zijn reservataire erfgenamen → moet hen afgifte vragen
- Geen reservataire erfgenamen →
 - Notarieel testament → bezit van rechtswege
 - Onderhands / internationaal testament → moet zich in bezit doen stellen via Voorzitter Rechtbank (art.1008 BW)

129

5. INBEZITSTELLING (vervolg)

Afgifte tegoeden door financiële instellingen

- Overlijden → blokkeren alle tegoeden van erflater én echtgenoot (indien “*scheiding van goederen*”: enkel rekeningen op naam van erflater, of op naam van ‘erflater én echtgenoot’)
- Aangifte (lijst 201)
- Erfgenamen kunnen inbezitstelling vorderen via voorlegging **attest of akte van erfopvolging**, afgeleverd door:
 - **(federale) ontvanger** successierechten, of,
 - **notaris** (= *verplicht* indien niet louter “erfrecht ab intestato”, bij “onbekwame” erfopvolgers, testament, erfstelling of huwelijkscontract)
- *Let op: slechts afgifte attest of akte na “notificatie” fiscus en sociale zekerheid i.v.m. fiscale of sociale schulden erflater of erfgerechtigden !*

130

Notificatieplicht notaris of (federale) ontvanger bij afgifte attest of akte van erfopvolging

- **Wat ?** Notaris of (federale) ontvanger successierechten mogen slechts attest of akte erfopvolging afleveren nadat Fiscus en Sociale Zekerheid is verwittigd dat een dergelijk attest is gevraagd
- 12 werkdagen voor Fiscus en Sociale Zekerheid om notaris of ontvanger te verwittigen van fiscale of sociale schulden in hoofde van overledene en/of erfgerechtigden (= erfgenamen, legatarissen, enz.).
- Indien schulden dan attest of akte met vermelding van deze schulden.

131

Notificatieplicht notaris of (federale) ontvanger bij afgifte attest of akte van erfopvolging (vervolg)

- **Aansprakelijkheid notaris of (federale) ontvanger**
 - **Wanneer ?** (1) Indien attest of akte afgeleverd zonder verwittiging Fiscus/Sociale zekerheid of nog, - (2) indien attest afgeleverd met onjuiste informatie i.v.m. de schulden
 - **Aansprakelijkheid :**
 - Indien **geen “notificatie”**:
 - Schulden in hoofde van ***overledene***: tot beloop van de waarde van de nalatenschap
 - Schulden in hoofde van ***erfgerechtigde***: tot beloop van de waarde van de tegoeden die aan de erfgerechtigde toekomen

132

Notificatieplicht notaris of (federale) ontvanger bij afgifte attest of akte van erfopvolging (vervolg)

- **Aansprakelijkheid notaris of (federale) ontvanger** (vervolg)
 - **Aansprakelijkheid** (vervolg):
 - Indien **onjuiste gegevens** :
 - Bedrag dat als gevolg van de onjuistheden niet kon worden ingevorderd

133

Vrijgeven tegoeden door financiële instellingen

- **Wanneer vrijgave ?** Slechts na voorlegging attest of akte erfopvolging met vermelding afwezigheid fiscale/sociale schulden (overledene en erfgerechtigden) of met vermelding: alle schulden betaald.
- **Aansprakelijkheid financiële instellingen :**
 - Indien ten onrechte tegoeden vrijgegeven → aansprakelijk voor schulden vermeld in de kennisgeving Administratie (= vermeld op attest/akte)
 - Beperking: maximaal tot beloop van tegoeden uitgekeerd aan de schuldenaars van de vermelde fiscale/sociale schulden
 - *Geen aansprakelijkheid voor tegoeden die in toepassing art.1240ter BW aan langstlevende werden uitgekeerd (zie verder)*

134

- **Evt. attest op naam van 1 erfgenaam !**
- Oorspronkelijk: slechts 1 attest of akte voor alle erfgenamen 'samen' → schuld in hoofde van 1 erfgenaam, dan 'blokkering' *alle* tegoeden, ten nadele van *alle* erfgenamen
- Sinds nieuwe wetgeving: attest of akte per erfgenaam mogelijk. Indien erfgenaam geen schuld → zijn aandeel in de tegoeden kan worden vrijgegeven

135

Vrijgeven uitkeringen "levensverzekeringen"

- **Welke contracten ?** (in theorie) enkel contracten met uitkering aan "**nalatenschap**" (= verzekering met: *geen* begunstigde, of begunstigde = "*nalatenschap*", of *voortaan eventueel*, begunstigde = "*wettige erfgenamen*"). Praktijk: ook bij overeenkomsten met "*generieke*" begunstiging (vb. 'kinderen')
- **Wanneer ?** Slechts na voorlegging attest of akte erfopvolging met vermelding afwezigheid fiscale/sociale schulden (overledene en erfgerechtigden) of met vermelding: alle schulden betaald.
- **Aansprakelijkheid verzekeraar :**
 - Indien ten onrechte uitkering → aansprakelijk voor schulden vermeld in de kennisgeving Administratie (= vermeld op attest/akte)
 - Beperking: maximaal tot beloop van uitkering

136

5. INBEZITSTELLING (vervolg)

Uitkering aan langstlevende echtgenoot of wett. samenwonende partner vóór deblokkering rekeningen

- **Hoeveel ?**
 - maximaal **helpt “beschikbare creditsaldi”** van **gemeenschappelijke** of **onverdeelde** zicht – of spaarrekeningen én **≤ € 5.000**
 - Indien *afgehaald bedrag* > *erfdeel* langstlevende → *verschil* is *terug te betalen*
- **Sanctie**, indien *teveel afgehaald* (= meer dan helpt, of > € 5.000): **geen recht** op “excedent” + afhaling = *aanvaarding nalatenschap* → *geen* mogelijkheid meer tot *verwerping*

137

Hoofdstuk 2: ERFBELASTING (Successierecht en Recht van overgang)

138

I. BEGRIPPENOMSCHRIJVING

SUCCESSIERECHT

= BELASTING OP **NETTO-NALATENSCHAP** VAN EEN
RIJSINWONER

TE BETALEN DOOR **ERFOPVOLGER**

= ERFGENAAM, LEGATARIS OF BEGUNSTIGDE

139

Netto nalatenschap - rijksinwoner

= (wereld)vermogen – schulden en lasten

Netto verschuldigde Belgische erfbelasting (= VL of BR of W) =
bruto erfbelasting – (evt.) buitenlandse erfbelasting (*)

(*) Verrekening 'buitenlandse erfbelasting' (art.2.7.5.0.4 VCF / art.17 WS): enkel verrekening buitenlandse erfbelasting op buiten België gelegen '**onroerende**' goederen

Vraag van Cassatie aan Grondwettelijk Hof (13/2/2020): "is het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel geschonden, door het feit dat er geen verrekening is van buitenlandse erfbelasting verschuldigd op zich buiten België bevindende **roerende** goederen ? (Fisc.1651, p.8)

Opmerking: (tot hiertoe) niet verrekenbare buitenlandse erfbelasting is *niet* als passief aftrekbaar (vermits geen schuld van de nalatenschap)

140

RECHT VAN OVERGANG

= BIJ NIET-INWONER

ENKEL OP IN BELGIË GELEGEN **ONROERENDE GOEDEREN** ..

- **Vlaanderen + Brussel** : ... *zonder aftrek schulden, behoudens voor inwoners Europese Economische Ruimte (EER)*
- **Wallonië**: in alle gevallen aftrek schulden (dus ook voor *niet-EER*-inwoners !)

(tenzij **“bijzonder”** legaat, vermits **“bijzondere”** legataris, behoudens andersluidend testament, **niet aansprakelijk voor de schulden !!**)

Opmerkingen:

- *Aftrekbare schuld = schuld die specifiek werd aangegaan om in België gelegen onroerend goed te verwerven of te behouden*
- *Geen erfbelasting op in België aanwezige **roerende** goederen !*

141

Erf- en Schenkbelasting = regionale belasting én **VL =** voortaan **‘eigen’** belastingdienst = **VLABEL**

1997	Erf- en Schenkbelasting en registratierecht = <i>regionale</i> belasting
	Maar: inning, invordering, administratief beroep = Federale belastingdienst
2015	Vanaf 2015: ‘Dienst inzake erf- en schenkbelasting en registratierecht’ = Vlaams = Vlaamse Belastingdienst, Vaartstraat 16, 9300 Aalst
	<u>Opmerking</u> : indienen aangifte nalatenschap = VLABEL – Erfbelasting, Vaartstraat 16, 9300 Aalst (en niet langer plaatselijk registratiekantoor !!); wel oprichting ‘plaatselijke loketten’
	Federaal registratiekantoor nog bevoegd voor: afleveren ‘attest erfopvolging’ en registratie ‘huurcontracten’
	Vlaanderen heeft ook ‘eigen’ Dienst voorafgaande beslissingen

142

Vlaanderen = Erfbelasting (= overkoepelende term)	
Successierecht	Recht van Overgang
Belasting bij overlijden "rijksinwoner"	Belasting op in België gelegen onroerende goederen bij overlijden "niet-inwoner"
VL - wetgeving = hfdst.7 - Vlaamse Codex Fiscaliteit (VCF) (met soms nog verwijzing naar federaal "Wetboek Successierecht")	

Wetgeving Wall. + BR = Wetboek Successierecht (WS)

143

SCHENKINGSRECHT of VL: SCHENKBELASTING

Tarief schenkbelasting "**onroerende**" goederen Vlaanderen **was** tot 1/7/2015 ± tarief Wallonië = ± Tarief successierecht Wallonië. T.e.m. 31/12/2015 = BR + WALL, tarief successierecht = tarief schenkingsrecht. Sinds 1/1/2016 = specifiek tarief

- Schenking "**onroerend**" goed < **3 jaar** vóór overlijden → schenking = onderdeel nalatenschap (*) voor berekening "erfbelasting" op *andere goederen* (maar geen erfbelasting op geschonken "onroerend" goed = "*vrijgesteld met progressie-voorbehoud*")

- (*)

Brussel	<i>afgeschaft</i>
Vlaanderen	<i>niet bij schenking bouwgrond, in rechte lijn, of tussen partners (en toepassing specifiek tarief, dat geldig was t.e.m. 31/12/2019)</i>
Wallonië	• <i>geldt niet voor onroerende goederen die in het kader van de schenking van een familiale onderneming tegen 0 % werden geschonken</i> • <i>geldt niet voor geërfde onroerende goederen die in het kader van een generatiesprong gratis werden doorgeschonken (opmerking: regeling nog niet in voege !)</i>

144

SCHENKINGSRECHT of VL: SCHENKBELASTING

- Schenking “**onroerend**” goed > **3 j.** vóór overlijden → enkel schenkbelasting, maar wel berekend op *som* schenkingen gedaan binnen de 3 jaar → om “progressie” te vermijden, schenkingen spreiden (telkens met tussenperiode > 3j.)
(art.137 W.Reg.) (geldt ook nog steeds in Brussel)

Wallonië	<i>Geen rekening te houden met:</i> • <i>schenking onroerende goederen die in het kader van de schenking van een familiale onderneming tegen 0 % werden geschonken</i>• <i>geërfde onroerende goederen die in het kader van een generatiesprong gratis werden doorgeschonken</i> <i>(opmerking: regeling nog niet in voege!)</i>

145

Schenkbelasting en Successierecht – roerend goed

- Schenking “**roerend**” goed < **3 j.** (*) vóór overlijden →
 - Geregistreerde schenking (= 3 % of 7 %, of Wallonië 3,3 % of 5,5 % “**bevrijdende**” schenkbelasting) = géén onderdeel nalatenschap !!!
 - Hand- of bankgift, of schenking voor NL notaris = onderdeel nalatenschap = successierecht
- Schenking “**roerend**” goed > **3 j.** (*) vóór overlijden → noch schenk- noch erfbelasting, indien **hand- of bankgift of schenking voor NL notaris**
 - (*) **Vlaanderen:** hand- of bankgift m.b.t. “*roerende*” goederen *familiale onderneming* = **7 j.** i.p.v. **3 j.** !!
- Hand- of bankgift: zie later

146

Schenking voor buitenlandse notaris

- Schenking t.e.m. 14/12/2020:
 - Schenking < **3 j.** vóór overlijden → onderdeel nalatenschap = successierecht
 - Indien (vrijwillig) geregistreerd = 3 % of 7 %, of Wallonië 3,3 % of 5,5 % **“bevrijdende”** schenkbelasting én geen successierecht
 - Indien > **3j.** vóór overlijden: noch schenk-, noch erfbelasting
- Schenkeningen vanaf 15/12/2020:

Schenkeningen vanaf **15/12/2020** voor **buitenlandse notaris** = binnen de 4 maanden na de schenking, **verplicht te registreren** → 3 % of 7 %, of Wallonië 3,3 % of 5,5 % **“bevrijdende”** schenkbelasting verschuldigd → einde van de ‘kaasroute’ (tenzij ereloon NL notaris < ereloon Belgische notaris)

Opmerking:

- Sanctie indien bij overlijden blijkt dat registratie niet is gebeurd? (normaal gesproken) schenkbelasting + boete, maar geen successierecht! (→ *kan veel goedkoper zijn dan ‘oude’ regeling* !)

147

II. AANGIFTE VAN DE NALATENSCHAP

1. Aangiftetermijn - Wie moet indienen? - Aangifteformulier

- Aangiftetermijn
 - Aangifte ≤ **4 maanden na overlijden**
 - Europa = 5 maanden
 - Rest van de wereld = 6 maanden
 - Laattijdig of niet indienen aangifte → boete/aanslag ambtswege (zie rubriek 4)

148

1. Aangiftetermijn - Wie moet indienen ? - Aangifteformulier

▪ Wie moet indienen ?

- erfgenamen
 - algemene legatarissen
 - begiftigde
-
- Erfgenaam = erft door wettig erfrecht
 - Algemene legataris = erft door testament
 - Begiftigde = begunstigde van gift of contractuele erfstelling *tussen echtgenoten*

Opmerking: *contractuele erfstelling* = schenking “toekomstige goederen”; enkel mogelijk tussen echtgenoten of toekomstige echtgenoten

149

▪ *Aangifte door notaris* → ereloon =

Bruto-actief	Ereloon (+ 21 % BTW)
€ 25.000	€ 325
€ 125.000	€ 1.050
€ 250.000	€ 1.860
€ 500.000	€ 2.370

▪ Aangifteformulier

Verplicht gebruik aangifteformulier (downloaden: www.belastingen.vlaanderen.be (= 28 blz. !), of BR en WALL = MyMinfin, formulier 187)

150

2. INHOUD VAN DE AANGIFTE

- Naam, beroep, adres, plaats en datum van geboorte van:
 - Aangever
 - Overledene + plaats en datum van overlijden + *fiscale woonplaats laatste 5 jaar*
 - Echtgeno(o)t(e) van de overledene (+ huwelijksvermogensstelsel)
 - Erfgenamen en legatarissen en hun echtgenoten (+ huwelijksvermogensstelsel)
- Per erfgenaam of legataris:
 - Graad van verwantschap
 - Wat men krijgt en waarom
 - Kinderen < 21 jaar
 - *VL = vermelden indien gehandicapt i.f.v. "belastingvrije som"*

151

2. INHOUD VAN DE AANGIFTE (vervolg)

- Vermelding "vrijstelling gezinswoning"
- "keuze van woonplaats"
- Opsomming én waardebepaling van alle goederen (actief)
- Gedetailleerde opgave der schulden
- Schenkingen < 3 j. voor overlijden
 - Vlaanderen:
 - *schenkingen van "roerende" goederen familiale onderneming of aandelen familiale vennootschap = 7 jaar*
- Vruchtgebruik dat vervalt, en wie volle eigenaar wordt
- Verzekering brand, enz. m.b.t. de roerende goederen

152

VL: ook *verplichte melding* van:

- “globale” *erfovereenkomst* (kopie overeenkomst bijvoegen);
- *opvolgend vruchtgebruik* : zie hoofdstuk “Erfrecht”
- schenkingen, levensverzekeringen en legaten die aan *inbreng* zijn onderworpen, met vermelding van de wijze waarop de inbreng of inkorting gebeurt.

Detail: zie tekstcursus, blz.51

153

3. Nieuwe (of bijvoeglijke) aangifte

NIEUW FEIT → NIEUWE AANGIFTE *indien erfbelasting
bij te betalen of terug te trekken (art.3.3.1.0.6 VCF)*

Gevallen:

- Opschortende of ontbindende voorwaarde →
aangroei/inkrimping actief/passief (*zie voorbeelden blz.51*)
- Betwisting eigendomsrecht en gerechtelijke beslissing
- *Eigenaardig: **geen** wijziging passief indien niet-aangegeven schulden opduiken ! **Wel** nieuwe aangifte m.b.t. schulden die ontstaan of slechts zeker en vaststaand worden na indienen oorspronkelijke aangifte (vb. aanslag personenbelasting of veroordeling); **ook**: kosten met oorzakelijk verband ‘overlijden’ (vb. kosten ziekenhuis of rusthuis)*

154

3. Nieuwe (of bijvoeglijke) aangifte (vervolg)

Gevallen (vervolg):

- Bij vergissing goederen opgenomen in actief of bestanddelen die vrijgesteld zijn (vb. kapitaal groepsverzekering)
- Aangegeven schulden die wegens gebrek aan bewijs werden verworpen, bij levering bewijs < 2 jaar
- Wijziging erfopvolging (devolutie), vb. na opduiken testament
- Vergissing verwantschapsgraad
- I.v.m. in het buitenland gelegen onroerende goederen bewijs van betaling buitenlandse successierecht pas nadien geleverd

155

3. Nieuwe (of bijvoeglijke) aangifte (2^e vervolg)

Gevallen (o.a.):

- **Vlaanderen** : indien pas *na het overlijden van de verzekeringnemer* (of de echtgenoot van de verzekeringnemer) een LV kan of wordt afgekocht of uitgekeerd, dan *bijvoeglijke aangifte* n.a.v. de afkoop of uitkering (*ook pas dan erfbelasting verschuldigd* – Brussel en Wallonië: veelal nog steeds n.a.v. overlijden verzekeringnemer, ook al is er nog geen uitkering) (*zie blz.52*)
- Opmerking: *het bestaan van een dergelijke levensverzekering zou wel moeten worden vermeld op de oorspronkelijke aangifte (nl. blz.17, bovenaan)*

156

4. BOETES – *Vlaanderen* (sinds 1/1/2015)

(1) Niet of laattijdig indienen aangifte

Indieningsdatum na verstrijken "normale" aangiftetermijn = 4 maanden		% verhoging	% bij toegelaten uitstel
vanaf	t.e.m. laatste dag van		
dag 1	5 ^e maand	5 %	1 %
6 ^e maand	11 ^e maand	10 %	5 %
12 ^e maand	17 ^e maand	15 %	7,5 %
18 ^e maand		20 %	10 %

***Maar geen verhoging in een aantal gevallen, indien
gemotiveerde vraag tot uitstel !***

157

4. BOETES – *Vlaanderen* (sinds 1/1/2015)

(2) Niet aangeven van goederen of onjuiste verklaring

Boete = 20 %, tenzij fraude = 100 %, *tenzij eerder niet aangegeven goed alsnog spontaan wordt aangegeven ≤ 10 maanden na het verstrijken van de aangiftetermijn, dan boete = 1 % tot 10 %.*

- Aangifte ≤ 1 maand = 1 %
- Aangifte ≤ 2 maand = 2 %
- Aangifte ≤ 3 maand = 3 %
- Aangifte ≤ 4 maand = 4 %
- Aangifte ≤ 5 maand = 5 %
- Aangifte ≤ 6 maand = 6 %
- Aangifte vanaf 7e t.e.m. 10e maand = 10 %

Verjaringstermijn = 5 j., tenzij "fraude" = 9 j.

158

4. BOETES – Vlaanderen (vervolg)

(3) Ontoereikende waardering

< 10 % onderwaardering	geen
10 à 25 % onderwaardering	5 %
25 à 50 % onderwaardering	10 %
50 à 100 % onderwaardering	15 %
> 100 % onderwaardering	20 %
Fraude	100 %
Spontane bijvoeglijke aangifte < 10 maand na overlijden	Max. 10 %

Opmerkingen:

1. geen boete indien waardering onroerend goed door **erkend schatter-expert**, 'volgens de voorwaarden omschreven in art. 3.3.1.0.9/1 VCF' – zie blz.55), of indien waardering door **Vlabel** ingevolge verzoek tot **kosteloze voorafgaande schatting** (opmerking: tegen deze schatting kan bezwaar worden aangetekend).
2. In die gevallen ook geen bijvoeglijke aangifte, indien later het onroerend goed voor een hoger bedrag wordt verkocht.
3. Ene erfgenaam kan erkend schatter-expert inschakelen, en andere erfgenaam kan kosteloze voorafgaande schatting aanvragen

159

4. BOETES – Brussel en Wallonië

(1) Niet of laattijdig indienen aangifte

€ 25 /maand per erfgenaam, max. 1/10de successierecht + eventueel (gemotiveerde) **aanslag van ambtswege**

(2) Niet aangeven van goederen

Normaal recht + **BOETE** =

éénmaal ontdoken recht bij:

- in België gelegen onroerende goederen
- renten en schuldvorderingen, hypothecair gewaarborgd

tweemaal ontdoken recht bij:

- alle andere goederen (vb. levensverzekering)

Opmerking: volgens Rb. Namen boete te beperken tot waarde niet aangegeven actief (op basis EVRM)

160

4. BOETES – Brussel en Wallonië (vervolg)

(3) Ontoereikende waardering

- a. *Onroerende goederen en onlichamelijke roerende goederen: tekortschatting > 1/8ste → boete = 1 x ontdoken recht*

Opmerking: in de praktijk, indien 'onderwaardering' én verkoop onroerend goed binnen de 2 j. voor hoger bedrag, én spontane 'bijvoegelijke' aangifte → geen boete !

- b. *(lichamelijke) roerende goederen: boete = 2 x ontdoken recht*

161

4. BOETES – Brussel en Wallonië (vervolg)

(4) Onjuiste verklaring in aangifte

BOETE = 2 x ontdoken recht

Bedoelde overtredingen = valse aangifte ivm:

- Legaat of schenking bij overlijden
- Graad verwantschap
- Aantal minderjarige kinderen
- Passief
- Eerdere schenkingen
- Leeftijd vruchtgebruiker

162

4. BOETES (VL + BR + WALL)

(5) Niet-proportionele boetes

€ 25 tot € 10.000 voor derden bij fraude betrokken

(6) Vermindering of kwijtschelding boete (zie vb. blz.56)

Geen fout → evt. *vermindering of kwijtschelding*

i.v.m. : niet of niet tijdig of niet volledige aangifte, ontoereikende waardering, onjuiste verklaring

geen fout =

- bewijs alle mogelijke inspanningen
- overmacht
- onoverkomelijke dwaling

Goede trouw of rechtsdwaling ≠ *geen fout*

Erfgenamen overtreder niet langer aansprakelijk !

163

Aanslag- en controletermijn

▪ Vlaanderen =

5 jaar vanaf de *dag van het overlijden*, bij fraude **9 jaar**, behalve (vanaf 2019) wat betreft "onderwaardering": in dat geval **controle- en aanslagtermijn = 2 jaar** (= art.3.3.3.0.3 VCF)

▪ Brussel en Wallonië :

- Niet aangegeven goederen = **10 j.** vanaf het verstrijken v.d. "normale" aangiftetermijn,*behalve in België gelegen "onroerende goederen" = 5 j.*
- Onderwaardering = **2 j.** voor *onroerende goederen + onlichamelijke roerende goederen, die zich in België bevinden (vb. aandelen op naam of geïmm.effecten)* en **10 j.** voor alle andere goederen (= roerende + buiten België gelegen onroerende + onlich. roer. goederen, vb. aandelen)
- Onjuiste verklaring = **5 j.**

164

Nalatigheidsintresten bij laattijdige betaling:

- **BR + WALL** = 4 %, indien later betaald dan 6 m. na overlijden
- **VL** = 4 % (t.e.m. 31/12/2020 = 7 %), indien betaling *later dan 2 maanden na verzending aanslagbiljet*

165

III. SAMENSTELLING VAN DE NALATENSCHAP

1. ACTIEF

1.1. Alle goederen eigendom overledene

= roerende, onroerende, lichamelijke, onlichamelijke

NIET: goederen/voordelen tgv overlijden, **van derden** bekomen

Voorbeelden:

- Weduwepensioen
- Schadevergoedingen (bijv. n.a.v. verkeersongeval)
- Renten arbeidsongevallen
- **Aanwas vruchtgebruik** bij naakte eigenaar (*zie volgende slide*)

166

Gesplitste aankoop

- **aanwas 'vruchtgebruik'** bij 'naakte' eigenaar, ingevolge overlijden vruchtgebruiker **≠ "actief" nalatenschap** (en dus **geen** successierecht verschuldigd):

althans:

- indien vruchtgebruik, in hoofde van overleden "vruchtgebruiker", verworven ingevolge **schenking of erfenis**
-

- **Wel erfbelasting** op waarde '**volle** eigendom' (!!) indien 'vruchtgebruik' **gekocht** door overledene en 'naakte eigendom' door erfgenaam of legataris (= **gesplitste aankoop**), **tenzij bewijs 'geen bedekte bevoordeling'** van naakte eigenaar door vruchtgebruiker, t.g.v. de verwerving (art.9 WS – **art. 2.7.1.0.7** VCF)
- **Geen (bedekte) bevoordeling** = bewijs vooraf beschikken over het nodige geld om naakte eigendom te kopen

167

Gesplitste aankoop (vervolg)

Wat indien voorafgaande "geld"-gift door toekomstige vruchtgebruiker ?

- Tot circ. **19/7/2012** ≠ bevoordeling. Circ. 19/7/2012: gesplitste aankoop met voorafgaande schenking = "zwarte" lijst
- Circ. **10/4/2013**: schrapping "zwarte" lijst
- Beslissing **19/4/2013**: voorafgaande schenking = bevoordeling
- Beslissing **18/7/2013**: voor verrichtingen vanaf 1/9/2013, voorafgaande schenking = bevoordeling, **tenzij: geregistreerde schenking of begiftigde kan vrij over geschonken geld beschikken**
- **Vlabel**: voor verrichtingen tussen 1/9/2013 tot en met 18/6/2015, eventueel ook registratie na de schenking; voor verrichtingen vanaf 19/6/2015, schenking én registratie vóór de aankoop

Gesplitste aankoop (2e vervolg)

Wat indien voorafgaande 'geld'-gift door toekomstige vruchtgebruiker ?

- **Nieuw: Raad van State** (arrest d.d. 12/6/2018):
 - Wetgeving viseert enkel **'bedekte' bevoordeling** (→ successierecht verschuldigd).
 - **'Bedekte' bevoordeling** = (in de praktijk) vruchtgebruiker betaalt ook (rechtstreeks) aan verkoper het aandeel van de naakte eigenaar.
 - Een *voorafgaande 'openlijke' schenking* aan de toekomstige naakte eigenaar **≠ bedekte bevoordeling** → *geen successierechten* verschuldigd.
- Voorafgaand = 'semi-vaste datum' vóór betaling aandeel naakte eigenaar (= doorgaans verlijden 'notariële' akte) (BR + WALL: vóór enige betaling) (o.m. aan te tonen met aangetekende brieven en bankdocumenten)*
- **Er is geen enkele (wettelijke) verplichting om de schenking te registreren !!**
- (let op : indien bank-of handgift < 3 j. vóór overlijden schenker → successierecht op schenking!)*

169

Gesplitste aankoop (3^e vervolg)

Vlabel standpunt (geldig voor Vlaanderen)

- **OK:** 'hand- of bankgift', vóór betaling aandeel naakte eigenaar (= doorgaans verlijden notariële akte)(met bewijs semi-vaste datum, met alle middelen van recht, uitgezonderd: eed of eenvoudige beweringen, of documenten die louter van partijen uitgaan)
- **Ook OK:** *betaling door vruchtgebruiker van prijs 'naakte eigendom', voor rekening van 'naakte eigenaar', ingevolge notariële schenking, maar waarbij geld van de schenking nog niet was overgeschreven op rekening naakte eigenaar.*

170

Gesplitste aankoop (4e vervolg)

Federaal standpunt (geldig voor BR en WALL) :

- OK: 'hand- of bankgift' vóór aankoop én vóór enige betaling (vb. ook voorschot) (met bewijs semi-vaste datum)
- Niet OK:
 - (notariële) schenking onder opschortende voorwaarde van aankoop
 - Schenking op dag van aankoop
 - Rechtstreekse betaling prijs naakte eigendom (door schenkende ouder) aan verkoper
 - In die gevallen: successierecht op waarde volle eigendom !

171

Gesplitste inschrijving effecten

p. 62

- Regel: “*bij aanwas vruchtgebruik, erfbelasting op waarde in volle eigendom (tenzij vruchtgebruik door vruchtgebruiker verworven via erfenis of schenking)*”, geldt ook voor effecten aan toonder of op naam en voor geldbeleggingen die voor het vruchtgebruik **ingeschreven** zijn op naam van de erflater en voor de *naakte eigendom* op naam van een derde,
- **tenzij** (nu in gevolge *arrest Raad van State d.d. 12/6/2018*, opnieuw voor de 3 *gewesten*) derde **vooraf** (d.i. vóór de gesplitste inschrijving) de effecten in naakte eigendom (al dan niet gratis) heeft verworven

172

1.2. Uitkeringen levensverzekering = UITZONDERING

Ook indien geen eigendom overledene (vb. zuivere overlijdensverzekering), toch erfbelasting (artikel 8 Wetboek successierechten) - *zie verder !*

VERPLICHTING VERZEKERAARS

Verplichting tot aangifte bij uitkering som overlijden rijksinwoner via *lijst 201* (art. 96, 97 WS en art.3.13.1.3.7 VCF)

Sanctie: boete € 250 tot € 500/overtreding + persoonlijk aansprakelijk voor niet te innen successierechten

173

1.3. Beleggingen en intresten/dividenden = actief

[Verplichting financiële instellingen bij overlijden van depositohouder](#)

- Blokkeren rekeningen overledene + echtgenoot
- *Vóór betaling, teruggave, enz., **aangifte** van deposito's, aandelen, enz. (op naam van overledene en echtgenoot) via **lijst 201***

Opmerking: sinds 1/1/2015 ook bij overlijden '*niet-inwoner*', aangifte van de deposito's, *althoewel in België geen successierecht verschuldigd !!* = automatische gegevensuitwisseling binnen Europa

- Verwittiging opening "kluis"
- Inventaris kluis

174

1.3. Beleggingen en intresten/dividenden = actief

Verplichting financiële instellingen bij overlijden van depositohouder

- Verplichting tot houden van een bezoekersregister (kluizen)
- Verstrekken van inlichtingen over verrichtingen van erflater, echtgenoot, erfgenamen, enz. (art.100 WS) (= *bankonderzoek*)
- **Afgifte tegoeden na voorlegging attest of akte van erfopvolging:** zie hoofdstuk "Erfrecht" o.m. inzake "*notificatieplicht*" notaris of ontvanger + *aansprakelijkheid* van notaris of ontvanger én van de bank

175

SANCTIES BIJ TEKORTKOMING

- Boete € 250 tot € 500/overtreding bij niet aangifte
- Boete € 250 tot € 2.500 (evt. zelfs € 500 tot € 10.000) ivm openen koffers
- Bank aansprakelijk voor niet te innen succ.rechten
- Indien bedrieglijk opzet → boete van € 250 tot € 12.500 + gevangenisstraf

Eén situatie kan meerdere boetes opleveren!!

Voorbeeld:

- geen kennisgeving opening koffer
- geen inventaris
- bezoek volmachthebber is niet vermeld
- volmachthebber niet getekend in register

176

1.4. Schenken < 3 jaar (*) vóór overlijden + aanwezige goederen

zie voorbeelden tekstcursus blz.66 en 67

(*) **Vlaanderen:** hand- of bankgift m.b.t. “roerende” goederen familiale onderneming of aandelen familiale vennootschap, termijn = **7 j.** i.p.v. **3 j.**
!!

177

1.6. Schenken > 3 jaar (*) vóór overlijden

→ enkel schenkbelasting, *tenzij*:

- Handgift (= materiële overhandiging “materieel” roerend goed – *vb. meubelen, “gedrukte” effecten*)

of:

- Onrechtstreekse schenking =
 - overschrijving op (effecten)rekening (= **bankgift**)
 - levensverzekering
 - overdracht rechten verzekeringnemer (art.183 – 184 Verz.W. – *zie slide 257*)

dan geen enkele belasting verschuldigd !

(*) : zie vorige slide (**Vlaanderen** = fam. onderneming = 7 jaar)

178

Onrechtstreekse schenking = schenking door middel van
“*neutrale*” rechtshandeling

(vb. overschrijving van rekening op rekening, overdracht rechten
verzekeringnemer via bijvoegsel – zie later)

- **Neutraal** = geen uitsluitel omtrent “bezwarend” of
“kosteloos” karakter (indien wel: evt. “ongeldige” schenking)
- **Rechtshandeling = schenking**, moet blijken uit “andere”
documenten (pacte adjoint, al dan niet uitgewisselde
aangetekende brieven)
- **Onrechtstreekse schenking = (fiscaal) “handgift”**

Let op: handgift of “onrechtstreekse” schenking < 3 j. (of **VL =
soms 7 j.**) vóór overlijden = “onderdeel” nalatenschap →
erfbelasting verschuldigd !!!

179

HANDGIFT = materiële overhandiging **Roerend Goed**

- Enkel schenkbelasting indien geschrift ondertekend door *beide*
partijen én vrijwillig geregistreerd ! Eveneens bij vrijwillige registratie
aangetekende brieven schenker + begiftigde
- Ook schenkbelasting indien vermelding hand- of bankgift in verplicht
te registreren akte (indien bedoeling om schenker *titel* te verschaffen).
 - **VL en BR:** vermelding in “*erfovereenkomst*”, leidt **niet** tot heffing
schenkbelasting (tenzij uitdrukkelijk verzoek tot *betaling*)
 - **WALL:** vermelding in “*erfovereenkomst*”, leidt tot heffing
schenkingsrecht (tenzij verzoek *vrijstelling*)
- Geen schenkbelasting bij eenzijdig geschrift vanwege schenker
- *Wel schenkbelasting bij eenzijdig geschrift vanwege **begiftigde** !*
(maar bij bankgift = enkel “vast” recht, van € 50 !)
- Eenzijdig geschrift vanwege **schenker** + registratie → enkel vast recht
van € 50 verschuldigd !

180

HAND- of BANKGIFT

Bij hand- of bankgift *'aangetekende brief' (of 'wederkerige overeenkomst' document)(pacte adjoint)* met als functie:

- datum schenking aantonen (= poststempel = semi-vaste datum)
- Andere *doelstellingen* van 'aangetekende' brief:
 - begiftigde bewijs van gift bezorgen (vb. tegen beschuldiging lening of diefstal)
 - (evt.) buiten erfdeel (let op: tast beschikbaar deel aan !)
 - opleggen voorwaarden
 - **conventioneel recht van terugkeer**

Opmerkingen:

- *'wettelijk'* recht van terugkeer → BR en Wall = erfbelasting
- *'conventioneel'* recht van terugkeer → *geen* erfbelasting
- *'conventioneel' recht van terugkeer is en blijft zinvol (ook in VL), vooral omdat uitvoering van wettelijk recht van terugkeer zeer onzeker is ! En nuttig: stellen dat beding ook geldt voor goederen die geschonken goederen desgevallend vervangen*

181

HAND- of BANKGIFT (vervolg)

- Indien hand- of bankgift *of overdracht rechten verzekeringnemer* < 3 j. vóór overlijden → successierecht !
- Bewijs hand- of bankgift of overdracht < 3 j.: te leveren door Administratie !

Alternatief t.e.m. 14/12/2020 = schenken voor "buitenlandse" notaris (zie slide 147).

HAND- of BANKGIFT (vervolg)

of nog beter (om erfbelasting te vermijden): “geregistreerde”
schenking roerend goed = “bevrijdend” schenkingsrecht =

- **3 %** (Wal. = **3,3 %**) [rechte lijn (= **ook stiefkinderen, maar niet in Brussel**), echtgenoten, (wettelijk) samenwonenden]
- **7 % (VL + BR)** of **5,5% (Wal.)** (alle andere)

183

SCHENKINGSVERZEKERING

- eventueel *premie* “schenkingsverzekering” < 3 % of 7 %
schenkingsrecht → beter “premie” betalen dan schenkingsrecht
- Schenkingsverzekering ?
 - = ▪ “tijdelijke” (= 3 jaar) (*) *overlijdensverzekering* op hoofd
schenker
 - *kapitaal* = vermoedelijk verschuldigd successierecht
- *Vermoedelijk verschuldigd successierecht (VL)* =
 - Rechte lijn = tot 27 % (BR/WAL = 30 %)
 - Oom/tante - Neef/nicht = tot 55 % (BR/WAL = 70 %) !! →
ook dan premie < 7 % schenkingsrecht, *tenzij zeer “oude”
schenker* !!

(*) **Vlaanderen**: indien geen geregistreerde schenking roerende goederen familiale
onderneming of aandelen familiale vennootschap termijn = **7 jaar**

184

SCHENKINGSVERZEKERING

Voorbeeld :

- schenker = man 60 j., niet-roker
- schenking = 400.000 eur
- vermoedelijk suc. recht = 27 %
- te verzekeren kapitaal = $400.000 \times 27 \% = 108.000$
- éénmalige premie (incl. taks) = **3.610,12**
- schenkingsrecht à 3 % = $400.000 \times 3 \% = 12.000$
- **winst** via schenkingsverzekering = $12.000 - 3.610,12 = 8.389,88$

185

PATRIMONIUMVENNOOTSCHAP

Eventueel:

- *voorheen*: schenken “gedrukte” aandelen aan toonder > 3 jaar vóór overlijden → geen belasting
- schenken “geïmmaterialiseerde” effecten (op rekening) > 3 jaar (*) vóór overlijden → geen belasting
- geregistreerde schenking = 3 % (3,3 %), 5,5 % of 7 %
“bevrijdend” schenkingsrecht

() Vlaanderen: de termijn van 7 jaar bij “onrechtstreekse” schenkingen van aandelen van familiale vennootschappen geldt niet voor een “patrimoniumvennootschap” (= vennootschap met bezoldigingen ≤ 1,5 % van de activa én terreinen en gebouwen > 50 % activa), vermits deze vennootschappen niet in aanmerking komen voor een geregistreerde schenking tegen een tarief van 0 %*

186

LEVENSVERZEKERING

Voorbeeld: grootvader LV (vb. Tak 23) op eigen hoofd met kleinzoon als begunstigde bij leven en overlijden

- *Indien uitkering bij leven > 3 jaar vóór overlijden grootvader → géén successie verschuldigd!*
- *Indien uitkering bij overlijden → steeds successie, tenzij grootvader ≠ verzekerde, én verzekerde overlijdt > 3jaar vóór grootvader (voor meer details: zie par. V)*

187

1.7. Verplichte waardering van de goederen

Welke waarde ? (zie blz.74)

Algemeen: verkoopwaarde dag overlijden ≠ verzekerde waarde brandpolis

- Genoteerde aandelen

= beurswaarde op de dag van het overlijden of op dezelfde datum van 2 daarop volgende maanden

Voorbeeld: overlijden = 4 febr → beurswaarde van 4 febr, of van 4 maart, of van 4 april

- Andere aandelen = intrinsieke waarde

188

Welke waarde ?

- Tak 23 =
 - VLABEL = waarde op dag overlijden
 - BR + WALL = werkelijk uitgekeerde bedrag (≠ waarde dag overlijden)
- Vordering op termijn = verdisconteerde waarde (discontovoet = 4 %)

189

1.7. Waardering van de goederen

Voorafgaande schatting

- **Brussel en Wallonië:** formele procedure van “*voorafgaande schatting*” m.b.t. roerende + onroerende goederen door extern expert (op kosten van de aangever).
Schatting = bindend voor administratie
- **Vlaanderen:**
 - indien schatting door *schatter-expert* volgens de voorwaarden van *art. 3.3.1.0.9/1 VCF* → eveneens bindend voor Vlaamse Belastingdienst (VLABEL)
 - *of: “voorafgaande schatting”* door Vlabel (eveneens bindend) (zie voorheen)

190

1.7. Waardering van de goederen

Controleschatting

- **Brussel en Wallonië:** formele procedure “*controleschatting*” m.b.t. *in België* gelegen of aanwezige onroerende goederen + zeeschepen en boten én onlichamelijke roerende goederen (vb. waarde verzekeringsportefeuille, aandelen)

Termijn: binnen 2 jaar na indienen aangifte → ontvanger heeft m.b.t. deze goederen 2 jaar tijd om aangifte te betwisten

- **Vlaanderen:** *geen* formele procedure, wel controletermijn = 5 jaar (bij fraude = 9 j.). Tolerantie: i.v.m. Belgische onroerende goederen = 2 jaar

191

LIJFRENTEN EN VRUCHTGEBRUIK

bijzondere waarderingsregels

levenslange lijfrente = X-maal jaarlijkse rente

voorbeeld: 30 jaar → 16 x jaarlijks rente (zie tabel, met coëfficiënt)

vruchtgebruik = X-maal 4 % waarde v.d. goederen

naakte eigendom = waarde goed - vruchtgebruik

192

**OMZETTINGSTABEL VRUCHTGEBRUIK/NAAKTE EIGENDOM
IN % VOLLE EIGENDOM (i.f.v. berekening successierecht)**

Leeftijd vruchtgebruiker	Coëff.	Vruchtgebruik in % volle eigendom	Naakte eigendom
< 20 j.	18	72 %	28 %
tussen 20 - 30j.	17	68 %	32 %
30 en 40 j.	16	64 %	36 %
40 en 50 j.	14	56 %	44 %
50 en 55 j.	13	52 %	48 %
55 en 60 j.	11	44 %	56 %
60 en 65 j.	9,5	38 %	62 %
65 en 70 j.	8	32 %	68 %
70 en 75 j.	6	24 %	76 %
75 en 80 j.	4	16 %	84 %
> 80 j.	2	8 %	92 %

193

LIJFRENTEN EN VRUCHTGEBRUIK

(1) Wat indien nadien vruchtgebruiker overlijdt ?

naakte eigenaar wordt volle eigenaar, in principe zonder successierecht (*tenzij evt. bij gesplitste aankoop én bedekte bevoordeling*) (zie slide 167)

(2) Wat indien nadien “naakte” eigenaar overlijdt ?

→ successierecht op waarde “naakte” eigendom i.f.v. leeftijd vruchtgebruiker op dag overlijden “naakte” eigenaar

nadien t.g.v. overlijden vruchtgebruiker, in hoofde van nalatenschap van “naakte” eigenaar, bijvoeglijke aangifte waarde “geërfd vruchtgebruik” (i.f.v. leeftijd vruchtgebruiker zijn dag van overlijden)

194

2. PASSIEF =

- **Schulden** van overledene
- **Begrafeniskosten**

Schulden = alle openstaande schulden
(evt. enkel “aandeel” in schuld)

- Indien lening afgelost met SSV → niet langer “openstaand” !!!
- Volgorde aftrek schulden - Vlaanderen:
 - Niet-specifieke schulden en begrafeniskosten = (1) waarde van activa familiale onderneming (of vrij beroep) of van waarde aandelen familiale vennootschap, - (2) waarde roerende goederen, - (3) waarde onroerende goederen.
 - Specifieke schulden : (1) bij voorrang van de categorie goederen waarop zij betrekking hebben (= roerende goederen, of onroerende goederen, of goederen van een familiale onderneming of aandelen van een familiale vennootschap, of onbebouwde onroerende goederen waarvoor een natuurbeheerplan is goedgekeurd), - (2) vervolgens: volgorde niet specifieke schuld.

195

2. PASSIEF =

- **Schulden** van overledene
- **Begrafeniskosten**

- Vlaanderen: aanrekening openstaande schuld m.b.t. vrijgestelde gezinswoning (= bestaan is expliciet te vermelden in aangifte nalatenschap):
 - aandeel van langstlevende echtgenoot of samenwonende in die schuld wordt bij voorrang aangerekend op waarde van zijn ‘deel’ in gezinswoning
 - Wanneer ‘deel’ ontoereikend → aanrekening saldo, zoals specifieke onroerende schuld
 - Alle andere schulden = algemene volgorde (zie vorige slide), met die nuance dat zij pas in laatste instantie worden aangerekend op de waarde van zijn deel in de gezinswoning
- Personenbelasting: aftrek ‘aanslag’ of indien berekening Tax on Web (of belastingprogramma) op basis van *ingediende aangifte*

196

2. Passief =

- **Schulden** van overledene
- **Begrafeniskosten**

Vlaanderen :

Forfaitaire aftrek van (roerende) **schulden** (= € 1.500, of geïndexeerd = € 1.638,30) en de **begrafeniskosten** (= € 6.000, of geïndexeerd € 6.553,20), tenzij bewijs “werkelijke” kosten.

Opmerkingen:

- keuze voor “forfaitaire” aftrek = *definitief*, tenzij na het overlijden nog nieuwe schulden zijn ontstaan
- indien “*uitvaartverzekering*” afgesloten door erflater (of verzekering die hiervoor duidelijk is bedoeld) → *geen* forfaitaire aftrek én enkel aftrek van niet door verzekering gedekte “werkelijke” kosten

197

2. PASSIEF = (vervolg)

(Werkelijke) begrafeniskosten

- Afleggen en balsemen stoffelijk overschot
- Lijkkist
- Repatriëringskosten
- Lijkwagen en taxi's
- Funerariumkosten
- Eredienst
- Begrafenis en/of crematiekosten
- Doodsbrieven, prentjes, advertenties
- Rouwmaaltijd

NIET:

- Rouwkledij echtgenoot/kinderen
- “weeldeuitgaven” vb. fotoreportage
- vergoeding testamentuitvoerder (= legaat, maar enkel indien > 5 % waarde beheerde goederen)

198

3. NETTO-NALATENSCHAP

- Netto nalatenschap = belastbaar actief – passief
- Enkel op netto nalatenschap erfbelasting
- Iedere erfopvolger op zijn deel (maar evt. aansprakelijk voor erfbelasting legatarissen (maar niet m.b.t. levensverzekeringen en evenmin: onrechtstreekse schenkingen < 3j. voor overlijden) én wettelijke hypotheek !
- zie tekstcursus blz.79 !)

Let op:

- *geen* erfbelasting op goederen bij “conventioneel” recht van terugkeer (wel bij “wettelijk” recht van terugkeer !! – **maar niet in VL !**) (opmerking: indien “optioneel” conventioneel recht van terugkeer m.b.t. “**onroerende**” goederen → volgens Vlabel, registratiebelasting = 10 % - (vermits geen “ontbinding”, maar wel “schenking met (eventuele) last” - Standpunt Vlabel, nr. 16030, d.d. 4/4/2016)
- **Wallonië**: geen erfbelasting op goederen die schenker, ingevolge overlijden begiftigde, < 5 j. na schenking, terug ontvangt (althans op “waarde” waarop schenkingsrecht is betaald) 199

IV. Tarief successierecht (erfbelasting) Vlaanderen

Opmerking: tarief wordt bepaald door “fiscale woonplaats” erflater + verwantschap

1. Rechte lijn, echtgenoten en samenwonenden (VL)

Schijven	Tarief
0 - € 50.000	3 %
€ 50.000 - € 250.000	9 %
> € 250.000	27 %

Opmerking: tarief “rechte lijn, enz.” wordt *afzonderlijk* toegepast op “onroerend” en “roerend” erfdeel

1. Rechte lijn, echtgenoten en samenwonenden (VL)

1.1. Aanrekenen schulden

Zie voorheen

1.2. Vrijstellingen

(1) Echtgenoten en samenwonenden

- gezinswoning: [zie slide nr.210](#)
- 1^e schijf van € 50.000 roerend erfdeel

(2) Volle wees < 21 j.

- gezinswoning: [zie slide nr.210](#)
- 1^e schijf van € 75.000 roerend erfdeel

(3) Gehandicapte

- vrijstelling op schijf = € 3.000 x leeftijdscoëfficiënt (zie verder)

201

1. Rechte lijn, echtgenoten en samenwonenden (VL)

1.3. Verminderings (enkel rechte lijn)

1.3.1. Som erfdelen < € 50.000

Indien : (som onroerend + roerend) erfdeel < € 50.000 →

belastingvermindering = € 500 (degressief afgebouwd)

formule :

belastingvermindering = € 500 x $(1 - \frac{\text{erfdeel}}{\text{€ 50.000}})$

202

Voorbeelden:

* erfdeel = € 12.500 → successierecht =

$$\begin{array}{r} \text{€ 12.500} \times 3\% = \text{€ 375} \\ - \text{€ 500} \times (1 - \text{€ 12.500}/\text{€ 50.000}) = \text{€ 375} \\ \hline \text{€ 0} \end{array}$$

* erfdeel = € 25.000 → successierecht =

$$\begin{array}{r} \text{€ 25.000} \times 3\% = \text{€ 750} \\ - \text{€ 500} \times (1 - \text{€ 25.000}/\text{€ 50.000}) = \text{€ 250} \\ \hline \text{€ 500} \end{array}$$

* erfdeel = € 50.000 → successierecht =

$$\begin{array}{r} \text{€ 50.000} \times 3\% = \text{€ 1.500} \\ - \text{€ 500} \times (1 - \text{€ 50.000}/\text{€ 50.000}) = \text{€ 0} \\ \hline \text{€ 1.500} \end{array}$$

203

Opmerking:

- verminderings- en vrijstellingen gelden in Vlaanderen zowel bij wettelijke als bij testamentaire erfopvolging !

→ *min. € 12.500 "gratis" erfdeel per grootouder per kleinkind*

1.3.2. Vermindering kinderen < 21 jaar (VL)

- Kinderen < 21 jaar → bijkomende belastingvermindering = € 75/jaar tot 21 j.

Voorbeeld:

Kind 17 j. 8 m → vermindering = 3 x € 75 = € 225

→ voor kind < 21 j. vrijgesteld erfdeel = hoger dan € 12.500

- Weduwe(naar) → vermindering = helft bijkomende verminderingen kinderen < 21 jaar

205

1. Rechte lijn, echtgenoten en samenwonenden (VL)

1.4. Tarief van toepassing indien :

- **“rechte lijn”** = grootouders, ouders, kinderen, kleinkinderen (of omgekeerd)
- **“stiefouders” – “stiefkinderen”**, indien “ouder” is of was **gehuwd** is of was wettelijk of (≥ 1 jaar) feitelijk **samenwonend** met stiefouder) (maar **niet** voor **stief-kleinkinderen** !!)

Opmerking: gelijkstelling “kind – stiefkind” ook voor “schenkingen” !

- **“pleegouder” – “pleegkind”** indien “zorgrelatie” (= vóór 21 j. onafgebroken 3 j. ingewoond bij “pleegouder” én “hulp en verzorging” (zoals ouders t.a.v. kinderen)

Opmerking: stiefkind of pleegkind erft enkel indien testament
(tenzij **“adoptie”** !!)

206

1. Rechte lijn, echtgenoten en samenwonenden (VL)

1.4. Tarief van toepassing indien (vervolg) :

- **“adoptie”**, maar enkel indien **“volle” adoptie** of nog:
 - (gewone) adoptie van een kind van de **echtgenoot** (of Brussel ook: **“wettelijk” samenwonende partner**)
of
 - gewone adoptie, indien geadopteerde vóór 21 j. minstens 3 jaar **“bijstand en zorgen”** heeft genoten vanwege adoptant (Brussel = 3 j. **én voorwaarde < 21 j.** = **geschrap** / Wall. = 6 jaar)

Opmerkingen:

- **adoptie** niet steeds nodig voor tarief **“rechte lijn”** !! (zie vorige slide)
- adoptie → geadopteerde = **“reservatair” erfgenaam** rechte lijn (= volledig gelijkgesteld met **“eigen” kind** !)

207

Samenvatting: wanneer tarief rechte lijn ?

Situatie	Vlaanderen	Wallonië	Brussel
Volle adoptie	Ja	Ja	Ja
Adoptie kind van echtgenoot	Ja (maar niet nodig) (*)	Ja (maar niet nodig) (*)	Ja (maar niet nodig) (*)
Adoptie kind van wettelijk samenwonende partner	In theorie ‘neen’, in praktijk ‘ja’ (zie “samenwonen”)	Ja (maar niet nodig) (*)	In theorie ‘neen’, in praktijk ‘ja’ (zie “wett. samenwonen”)
Gewone adoptie	Ja, indien vóór 21 j., 3 j. “zorg en bijstand”	Ja, indien vóór 21 j., 6 j. “zorg en bijstand”	Ja, indien 3 j. “zorg en bijstand”
Stiefouder - stiefkind (= vader of moeder hertrouwd)	Ja	Ja	Ja
Wettelijk samenwonende – kind van partner	Ja	Ja	Ja
Feitelijk samenwonende – kind van partner	Ja	Ja, indien vóór 21 j., 6 j. “zorg en bijstand”	Ja, indien 1 j. “zorg en bijstand”
Pleegouder - pleegkind	Ja, indien vóór 21 j., 3 j. “zorg en bijstand”	Ja, indien vóór 21 j., 6 j. “zorg en bijstand”	Ja, indien 1 j. “zorg en bijstand”
(*) Het voordeel van de adoptie is dat ook na een eventuele (echt)scheiding, het tarief “rechte lijn” wordt behouden én bovendien dat ingevolge de adoptie, de geadopteerde = reservataire erfgenaam .			

208

1. Rechte lijn, echtgenoten en samenwonenden (VL)

1.4. Tarief van toepassing indien (2e vervolg):

- **echtgenoten**
- **wettig samenwonenden** (= attest “burgerlijke stand”)
- **feitelijk samenwonenden na min.1 jaar “feitelijk” samenwonen**
(= attest “dienst bevolking” of bewijs “gezamenlijke huishouding” met alle andere middelen)
→ indien iets te erven, dan zeker 1^e jaar “wettelijk” samenwonen !!

Opmerking: “feitelijk” samenwonenden behouden tarief “rechte lijn, ‘echtgenoten” indien samenwonen stopt ingevolge “overmacht”

- ook : **ex-echtgenoten (of ex-samenwonenden)** met gemeenschappelijke kinderen (ook voor ‘schenkingen’) !! (let op: geen wettelijk erfrecht meer !!)

209

1.5. Vererving “gezinswoning” = “vrijgesteld” !!

1. Voor wie ?

- **Vlaanderen:** echtgenoten, wettelijk samenwonenden en > 3 jaar “feitelijk” samenwonenden; **niet in de rechte lijn !!**
 - **Opmerking:** ook vrijstelling gezinswoning voor “volle” wees < 21 j.
- **Brussel:** echtgenoten en wettelijk samenwonenden (die met elkaar kunnen huwen) (dus **uitsluiting:** rechte lijn, broers en zusters, oom of tante vs. neef of nicht)
- **Wallonië:** echtgenoten en wettelijk samenwonenden én reeds **minstens 5 jaar** hoofdverblijfplaats erflater !

1.5. Vererving “gezinswoning” = “vrijgesteld” !!

1.5.2. Wat is vrijgesteld ?

- Vrijstelling vererving “volle” eigendom of “vruchtgebruik”
- indien vruchtgebruik voor langstlevende, kinderen betalen wel op “naakte” eigendom

Let op:

enkel vrijstelling voor “**netto**”-aandeel in gezinswoning

= “**bruto-aandeel**”, **min aandeel echtgenoot in schuld m.b.t. die woning**, **min** eventueel aandeel in andere schulden (zie voorheen)

211

Vererving “gezinswoning” = “vrijgesteld” !!

- **Gezinswoning** = laatste gezamenlijke hoofdverblijfplaats \neq fiscale ‘eigen’ woning !!! (zie volgende slide)
- **Behoud vrijstelling**, indien samenwoning beëindigd door *feitelijke scheiding* (= gehuwden + wettelijk samenwonenden), of overbrengen hoofdverblijfplaats naar rust- of verzorgingstehuis, serviceflat, woningcomplex met dienstverlening, of beëindiging samenwoning door “overmacht”

Let op : geen behoud vrijstelling bij gezamenlijke overdracht naar “gewone” huurwoning of appartement !!

- Ook vrijstelling voor **beroepsgedeelte** woning (indien ondergeschikt)

212

Vererving “gezinswoning” = “vrijgesteld” !!

- *Let op: vrijgestelde gezinswoning is geen synoniem voor fiscale “eigen” woning !*

- **Wat indien “fiscale” eigen woning = (nog) niet bewoond ?**

Concreet: woning in opbouw, te verbouwen gekochte woning, niet bewoond wegens sociale of professionele reden

Strikt genomen geen vrijstelling !

- *Vlabel: er zou 1 concreet dossier zijn , waarin bij nieuwbouw (nog niet bewoond) vrijstelling werd gegeven (!?)*
- *Een goede raad: bij nieuwbouw een tijdelijke overlijdensverzekering nemen ter dekking van de eventueel te betalen successierechten*

213

2. Niet samenwonende broers en zusters, en anderen (VL)

Tarief bij overlijden vanaf 1/9/2018

Schijven	Tarief	
	Niet samenwonende broers en zusters	Anderen
0 - € 35.000	25 %	25 %
€ 35.000 - € 75.000	30 %	45 %
> € 75.000	55 %	55 %

214

2. Niet samenwonende broers en zusters, en anderen (VL)

- niet-samenwonende “broers en zusters” → tarief afzonderlijk toegepast per “netto-erfdeel”
- “anderen” (o.m. oom/tante vs. neef/nicht, ook indien via *plaatsvervulling*) → tarief op som van de netto-erfdelen

215

Vlaanderen (nieuw): Vriendentestament (bij overlijden vanaf 1/7/2021)

p. 88

- Theorie: voor de “beste vriend”, slechts 3 % op **1 x** eerste schijf legaat (of legaten) = max. € 15.000
- Praktijk = ‘normaal’ tarief – ‘vermindering = max. € 3.300’
- Vermindering = $a \times (b - c) / a$ = som van de netto verkrijgingen ≤ € 15.000, bekomen door de in het testament aangeduide legataris(sen) / **b** = 25 % / **c** = 3 %
- Indien slechts 1 legataris én met recht op de vrienden-korting → netto-erfbelasting op 15.000 = $[15.000 \times 25 \% = 3.750] - [15.000 \times (25 - 3 = 22) \% = 3.300] = \text{netto } 450 (= 3 \% \text{ van } 15.000)$

216

**Vlaanderen (nieuw): Vriendentestament
(bij overlijden vanaf 1/7/2021) - vervolg**

- Indien 'meerdere' legatarissen in tarief 'anderen' → 'feitelijk' % op 15.000 = hoger tot veel hoger dan 3 % !!
- Voorbeeld indien meerdere legatarissen in tarief 'andere' én 1 met recht op 'vrienden-korting':
 - Nalatenschap = legaat 15.000 voor 'beste vriend' + legaten 75.000, te verdelen onder neven en nichten.
 - Erfbelasting wordt berekend op som legaten = 90.000 → erfbelasting = 35.000. Aandeel 'beste vriend' = $1/6^e = 5.833,33$, te verminderen met 'vriendenkorting' = 3.300 = netto 2.533,33 = **16,88 %** op 15.000 (en geen 3 %)

217

**Vlaanderen: nieuwe wetgeving inzake duo-legaat
(bij overlijden vanaf 1/7/2021)**

p. 91

- De facto afschaffing regeling 'duo-legaten'
 - Regeling bij overlijden t.e.m. 30 juni = legaat in het voordeel van het 'goede doel' (met 8,5 % successierecht), op voorwaarde dat 'goede doel' successierechten betaalt, verschuldigd door in het legaat vermelde personen (zie voorbeeld)
 - Nieuwe regeling (in de praktijk) =
 - (1) 'duo-legaten' zullen niet meer worden aanvaard door het 'goede doel', omdat successierechten verschuldigd zijn op het 'nettolegaat', verhoogd met de gebruteerde successierechten op dat nettolegaat, waardoor in de praktijk het legaat voor het 'goede doel' verwaarloosbaar wordt en zelfs deficitair
 - (2) 0 % successierecht op legaat voor het 'goede doel'

218

VL - voorbeeld duo-legaat VL (huidige regeling)

- Paul heeft als enige erfgenaam zijn neef Jan. Nalatenschap = € 300.000.
- Indien rechtstreeks legaat € 300.000, t.v.v. Jan → *successierechten* = $(25\% \times € 35.000) + (45\% \times € 40.000) + (55\% \times € 225.000) = € 150.500$ en *netto-legaat* = € 300.000 - € 150.500 = **€ 149.500**.
- Indien testament met *duo-legaat*, nl. *netto-legaat* = € 175.000 t.v.v. Jan én *bruto-legaat* = € 125.000 t.v.v. Artsen zonder Grenzen, met verplichting de door Jan verschuldigde successierechten te betalen →
- *Netto-legaat 'Jan'* = **€ 175.000**
- *Netto-legaat 'Artsen zonder Grenzen'* = € 125.000 - $(8,5\% \times € 125.000 = € 10.625) - [(25\% \times € 35.000) + (45\% \times € 40.000) + (55\% \times € 100.000) = € 81.750] = \text{netto } € 32.625$

219

VL - voorbeeld indien 'nieuwe' regeling duo-legaat

- *Netto-legaat* = € 175.000 t.v.v. Jan én *bruto-legaat* = € 125.000 t.v.v. Artsen zonder Grenzen,
- AzG moet successierechten betalen op: 175.000, verhoogd met gebruteerde erfbelasting berekend op 175.000. *Netto-erfbelasting* = 81.750 (zie vorige slide). *Bruto-erfbelasting* = $81.750 / (1 - 0,55) = 181.667$
- Totale grondslag: $175.000 + 181.667 = 356.667$
- Verschuldigde erfbelasting: $(€ 35.000 \times 25\% = € 8.750) + (€ 40.000 \times 45\% = € 18.000) + (€ 281.667 \times 55\% = € 154.917) = € 181.667$
- *Netto-legaat* AzG : $125.000 - 181.667 = \text{deficitair !!!}$ → AzG weigert legaat !

220

VL - voorbeeld 'nieuwe' regeling
(vanaf 1/7/2021) – met onvoorwaardelijk legaat

- Paul heeft als enige erfgenaam zijn neef Jan. Nalatenschap = € 300.000.
- Artsen zonder Grenzen krijgt (netto) 'legaat' = € **32.625** (bruto = netto)
- Jan krijgt bruto-legaat = € 300.000 - € 32.625 = € **267.375**
- Successierechten verschuldigd door Jan =
(25 % x € 35.000) + (45 % x € 40.000) + (55 % x € 192.375) =
€ 132.556,25
- *Netto-legaat* Jan = € 267.375 - € 132.556,25 = € **134.818,75**
- *Verschil "oude" vs. nieuwe regeling:* € 175.000 - € 134.818,75 =
€ **40.181,25** minder
- (*Netto-legaat indien 'bruto-legaat' = € 300.000 = € 149.500*)

221

VL : "vermindering" voor broers en zusters en anderen

- Erfdeel (per broer of zuster) (of bij tarief "anderen": som van de erfdelen) < € 18.750
→ vermindering = € 2.000 x erfdeel/€ 20.000
- € 18.750 < erfdeel (of som erfdelen) < € 75.000
→ vermindering = € 2.500 x [1 - (erfdeel/€ 75.000)]

Voorbeeld

- Erfdeel = € 12.500 → verschuldigd successierecht =
(€ 12.500 x 30 %) – (€ 2.000 x € 12.500/€ 20.000) =
€ 3.750 – € 1.250 = € 2.500 (= 20 %)
- Erfdeel = € 50.000 → verschuldigd successierecht =
(€ 50.000 x 30 %) – {€ 2.500 x [(1- (€ 50.000/€ 75.000))]} =
€ 15.000 – € 833,33 = € 14.166,67 (= 28,33 %)

222

3. VL : Vermindering voor “zwaar gehandicapte” erfgerechtigde

- **Geen erfbelasting** (of **schenkbelasting** bij de schenking van een **onroerend goed**) op een **eerste vrijgestelde schijf !!** (cfr. “belastingvrije som” in PB)
- **Vrijgestelde schijf = basisbedrag x leeftijdscoëfficiënt**
- Basisbedrag = € 1.000 of € 3.000 indien “tarief 1” (= rechte lijn, echtgenoten, samenwonenden)
- Leefijdscoëfficiënt = zie tabel “Vruchtgebruik”
- “Tarief 1” → vrijgestelde schijf eerst aanrekenen op “**onroerend** erfdeel” (bij schenking: op de waarde van de schenking)
- Opmerking: tussen dezelfde partijen slechts één schenking met vrijgestelde schijf mogelijk !

223

Voorbeeld :

Zwaar gehandicapte erfgenaam, 19 j. oud, erft in “rechte lijn” (maar niet als “volle” wees !) € 100.000 “onroerend” en € 20.000 “roerend”.

Leefijdscoëfficiënt = 18

→ vrijgestelde schijf = € 3.000 x 18 = € 54.000

→ 100.000 = 50.000 x 3 % = vrijgesteld

50.000 x 9 % = waarvan 4.000 vrijgesteld

*→ verschuldigde erfbelasting = 46.000 x 9 % = 4.140 + op het roerend erfdeel: 20.000 x 3 % = 600, of totaal = **4.740 – 75** (= **vermindering voor erfgenamen < 21 j.**) = **4.665***

224

Zwaar gehandicapte en tarief “anderen”

- **Erfbelasting** enkel berekend op **eigen erfdeel (en niet op som van de erf delen)** verminderd met **vrijgestelde schijf !!**
- **“Andere” erfgenamen in tarief “anderen”** : toch berekening erfbelasting op **“som erf delen”** (inclusief **totaal erfdeel zwaar gehandicapte**)

225

IVbis. Tarief schenkbelasting Vlaanderen

Vlaanderen: Schenkbelasting - Onroerende goederen		
Schijven	Rechte lijn Echtgenoten en Samenwonenden	Andere
0 – 150.000	3 %	10 % (9 %)
150.000 – 250.000	9 % (6 %)	20 % (17 %)
250.000 – 450.000	18 % (12 %)	30 % (24 %)
+ 450.000	27 % (18 %)	40 % (31 %)

Opmerkingen:

- tarief tussen () = tarief ingeval van *energierenovatie* (= min. € 10.000, excl. btw) of '9-jaar verhuurcontract' met conformiteitsattest
- *Zwaar gehandicapte = vrijgestelde schijf (cfr. erfbelasting) !! (tussen zelfde partijen evenwel slechts 1 x)*

226

IV^{ter} Tarief successierecht Brussel

Schijven	Rechte lijn Echtgenoten Wettelijk samenwonenden		Broers Zusters	Ooms of tantes t.a.v. neven of nichten	Andere personen
	Gewoon tarief	(Gezins) woning			
0 – 12.500	3 %	2 %	20 %	35 %	40 %
12.500 – 25.000	3 %	2 %	25 %	35 %	40 %
25.000 – 50.000	3 %	2 %	30 %	35 %	40 %
50.000 – 75.000	8 %	5,3 %	40 %	50 %	55 %
75.000 – 100.000	8 %	5,3 %	40 %	50 %	65 %
100.000 – 175.000	9 %	6 %	55 %	60 %	65 %
175.000 – 250.000	18 %	12 %	60 %	70 %	80 %
250.000 – 500.000	24 %	24 %	65 %	70 %	80 %
+ 500.000	30 %	30 %	65 %	70 %	80 %

227

IV^{quater}. Brussel: tarief schenkingsrecht 'onroerende' goederen (*)

Schijven	Rechte lijn, echtgenoten, wettelijk samenwonenden	Anderen
0 – € 150.000	3 %	10 %
€ 150.000 – € 250.000	9 %	20 %
€ 250.000 – € 450.000	18 %	30 %
> € 450.000	27 %	40 %

(*) Van toepassing voor schenkingen vanaf 1/1/2016

228

IV^{quinquies} Tarief successierecht Wallonië

Schijven	Rechte lijn Echtgenoten Wett. samenwonenden		Broers en zusters	Ooms of tantes en neven of nichten	Alle andere personen
	Gewoon tarief	Gezinswoning (*)			
1 – 12.500	3 %	1 %	20 %	25 %	30 %
12.500 – 25.000	4 %	1 %	25 %	30 %	35 %
25.000 – 50.000	5 %	2 %	35 %	40 %	60 %
50.000 – 75.000	7 %	5 %			
75.000 – 100.000	10 %	5 %	50 %	55 %	80 %
100.000 – 125.000					
125.000 – 150.000					
150.000 – 175.000	14 %	5 %	65 %	70 %	80 %
175.000 – 200.000		12 %			
200.000 – 225.000	18 %	12 %			
225.000 – 250.000	24 %	24 %	65 %	70 %	80 %
250.000 – 500.000					
Boven 500.000	30 %	30 %			

229

(*) evt. vrijstelling voor echtgenoten en wettelijk samenwonenden

IV^{sexties}. Wallonië: tarief schenkingsrecht 'onroerende' goederen (*)

Schijven	Rechte lijn, echtgenoten, wettelijk samenwonenden	Anderen
0 – € 150.000	3 %	10 %
€ 150.000 – € 250.000	9 %	20 %
€ 250.000 – € 450.000	18 %	30 %
> € 450.000	27 %	40 %

(*) Van toepassing voor schenkingen vanaf 3/9/2018

Energiebesparende werken → (gedeeltelijke) teruggave schenkingsrechten

Geschonken onroerend goed is of wordt *hoofdverblijfplaats* begiftigde
(< 1 j. na schenking én min. 3 jaar) én < 3 j. na schenking, energiebesparende
werken → teruggave schenkingsrechten = 25 %, max. € 2.500

1. Tarief rechte lijn, echtgenoten, samenwonenden (= tarief 1)

- Tarief (1) ook (ex)-echtgenoten (of *ex-samenwonenden*) indien gemeenschappelijke kinderen
- Adoptie = kind, indien *volle adoptie*, of:
 1. (gewone) adoptie van een kind van de echtgenoot (of *Brussel* ook: “wettelijk” samenwonende partner)
 2. gewone adoptie, indien geadopteerde vóór 21 j. minstens 6 jaar “bijstand en zorgen” heeft genoten vanwege adoptant (*Brussel* = 3 jaar én geen voorwaarde ‘vóór 21 j.’ / *VL* = 3 j., maar wel nog steeds: ‘vóór 21 j.’)

231

Stiefouders/stiefkinderen en zorgrelatie

- **Brussel** → tarief (1) ook indien ***zorgrelatie*** = 1 j. “hulp en verzorging” (*geen leeftijdsvoorwaarde*)
- **Wallonië** → tarief (1) ook tussen ***stiefkind*** (= kind echtgenoot of *wettelijk samenwonende*) en ***stiefouder*** (ook na overlijden echtgenoot of *wettelijk samenwonende* – niet na “scheiding”) én ook bij ***zorgrelatie*** (= minstens 6j . pleegzorg vóór 21 j.)

Samenwonenden

- **Brussel** = “wettig” samenwonenden (opmerking: moeten niet “feitelijk” samenwonen)
- **Wallonië** = “wettig” samenwonenden, indien zij ook “feitelijk” samenwonen ! (art.3 WS)

232

2. Brussel: tarieven 3 en 4 = samenvoegen alle erfden en slechts 1 berekening

In de tarieven "ooms/tantes vs. neven/nichten: alle erfden van personen die erven in dat tarief worden voor de berekening van het verschuldigde successierecht samengeteld (cfr. Vlaanderen - tarief "anderen")

Geldt ook voor Brusselse tarief "anderen"

233

3. Vrijstellingen of verminderingen - Brussel en Wallonië

Vrijstellingen

- a. Langstlevende echtgenoot (of "wettelijk" samenwonende) =
€ 12.500 of Brussel = € 15.000
- b. Rechte lijn = € 12.500 of Brussel = € 15.000 (indien wettelijk erfrecht)
- c. Wallonië: € 12.500 = € 25.000, indien netto verkregen erfdeel \leq € 125.000
- d. Erfgenamen < 21 j. : + € 2.500/jaar tot 21 j.
- e. Langstlevende echtgenoot:
+ helft bijkomende vrijstellingen kinderen < 21 j.

Erfgenaam met 3 of meer kinderen < 21 jaar

Vermindering = 2 %, maximum € 62/kind

Overlevende echtgenoot 4 %, maximum € 124/kind

234

3. Vrijstellingen of verminderingen - Brussel en Wallonië

Vrijstellingen

- **Brussel en Wallonië:** gezinswoning (*echtgenoten en wettelijk samenwonenden*) (*zie vroeger*)
- **Wallonië:** eerste € 250.000, indien rechte lijn of echtgenoten of wettelijk samenwonenden of erfgenaam in de zijlijn tot de 2^e graad (of hun bloedverwanten in neerdalende lijn in de 1^e graad) die bij wet tot de erfenis worden geroepen, van een *slachtoffer dat overleden is ten gevolge van een uitzonderlijke daad van geweld* (art.55^{quater}, § 1 WS).

235

IV^{quinquies} - Verlaagd tarief familiebedrijven

(1) Vlaanderen

3 % of 7 % op nettowaarde:

- a. activa door erflater of echtgenoot of samenwonende partner beroepsmatig geïnvesteerd in familiale onderneming of vrij beroep
- b. aandelen familiale vennootschap

Voor “*notariële*” schenking van deze activa of aandelen, tarief = **0 %** voor iedereen !! Motief: opvolging in familiale onderneming ***bij leven*** = meer succesvol.

Opmerkingen:

- 3 % = rechte lijn, echtgenoten, ‘wettelijk’ samenwonenden en > 3 j. ‘feitelijk’ samenwonenden / 7 % = alle andere gevallen

236

IV^{quinquies} - Verlaagd tarief familiebedrijven

Vlaanderen

Voorwaarde 0 %, of 3 % of 7 % - tarief: onderneming/stemrechten minstens **50 %** in bezit van schenker of overledene (en/of echtgenoot of samenwonende) \geq 3 jaar vóór schenking of overlijden én bij overlijden spontane aangifte aandelen

Opmerking: 30 % i.p.v. 50 % volstaat, indien samen met 1 andere aandeelhouder \geq 70 % van de stemrechten, of met 2 andere aandeelhouders \geq 90 %

50 % of 30 % = inclusief stemrechten van kinderen/kleinkinderen én echtgenoten + broers/zusters + *vooroverleden* broers/zusters

237

Familiale onderneming =

nijverheids-, handels-, ambachts- of landbouwbedrijf of vrij beroep, door overledene/echtgenote persoonlijk geëxploiteerd/uitgeoefend

Familiale vennootschap = zetel leiding = EER (Europese Economische Ruimte = EU + IJsland, Noorwegen, Liechtenstein)

Opmerking: na schenking of overlijden, moet activiteit onderneming of vennootschap nog minstens 3 jaar worden verdergezet !

Geen verlaagd tarief voor *patrimoniumvennootschappen*, tenzij *economische activiteit*

(*patrimoniumvennootschap* = *loonlast* $<$ 1,5 % *activa* én *terreinen en gebouwen* $>$ 50 % *activa*)

238

(2) **Brussel**

Indien voldaan voorwaarden → tarief = 3 % of 7 %
(Brusselse voorwaarden = ± Vlaamse voorwaarden)

(3) **Wallonië**

Indien voldaan voorwaarden → tarief = 0 %

(4) **Schenking Familiale onderneming (of vrij beroep)**

- *Vlaanderen = 0 %, sinds 1/1/2012*
- *Wallonië = 0 %*
- *Brussel = 0 %, sinds 1/1/2017*

239

IV^sexties - Nog enkele specifieke regels

(1) Schenkingen < 3 jaar vóór overlijden

Zie vroeger

(2) Opeenvolgende overdrachten

Erfgenaam overlijdt binnen het jaar

- Op goederen verkregen uit eerste nalatenschap 50 % vermindering, maar: 50 % < oorspronkelijk betaalde erfbelasting

240

(3) Termijn van betaling

- België: **6** maanden na overlijden, *tenzij Vlaanderen = 2 maanden na toezending “aanslagbiljet”*
- Opmerking: vermits in **VL** aanslagbiljet, *bezwaar (< 3 maanden) en vraag tot ambtshalve ontheffing (< 5 jaar) mogelijk !*
- Europa: **7** maanden
- Rest van de wereld: **8** maanden

Aflossingsfaciliteiten (max 5 jaar) (mits 4 % verwijlntrest):

- Erfgoederen gebruikt voor beroepsactiviteit
- Verkoop → belangrijk nadeel

Kunstwerken

241

(3) Termijn van betaling

Invorderingstermijn erfbelasting =

- **Brussel en Wallonië**:
 - ≤ 2 jaar na indienen aangifte
 - Geen aangifte = 10 jaar vanaf verstrijken aangiftetermijn (tenzij in België gelegen onroerende goederen = 5 jaar)
- **Vlaanderen**: 5 jaar na verzending aanslagbiljet

242

V. SUCCESSIERECHT EN LEVENSVZERKERINGEN

1. Algemeen

Art. 8 Wetboek successierechten (Vlaanderen: art.2.7.1.0.6 VCF)

→ Erfbelasting op uitkeringen 'levensverzekeringen' (LV)

- LV = o.m. - verzekering bij overlijden (+ leven),
 - pensioenspaarverzekering,
 - persoonlijke ongevallenverzekering
 - ook: *spaarrekening met derdenbeding*
- Art. 8 WS (art.2.7.1.0.6 VCF) = *uitzondering*

Onderwerpt kapitaal dat *niet toebehoorde aan overledene* aan erfbelasting (*althans bij zuivere overlijdensverzekering en PO*)

243

Uitgekeerde som (*of overdracht rechten verzekeringnemer, o.a. recht van afkoop - Rep. RJ S8/33-02*) = "**legaat**"

(→ erfbelasting verschuldigd) **indien** (*cumulatief*):

- Begunstigde **ten kosteloze titel** (= "*gratis*" ontvangen) *én*
- beding **ten behoeve van een derde** (= **AAB** of **ABC**)

→ indien *niet gratis* ontvangen

of

→ *geen* beding t.b.v. een *derde* (= **ABA** of **BAB**)

→ *Geen erfbelasting verschuldigd !!*

Uitzondering : echtgenoot die voor zichzelf bedingt (art. 8, 4e lid WS – art.2.7.1.0.6 § 1, 3e lid VCF), eventueel toch erfbelasting (zie verder) !

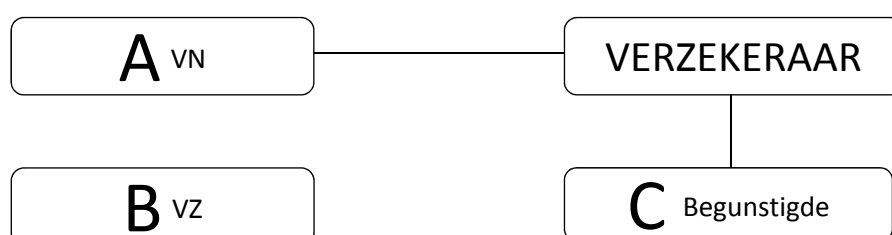
244

Art. 8 Wetboek successierechten (Vlaanderen: art.2.7.1.0.6 VCF)

- Ook erfbelasting op uitkeringen < 3 jaar vóór het overlijden van de *verzekeringnemer*, of na zijn overlijden
 - uitkeringen n.a.v. zijn overlijden (VN = VZ)
 - uitkeringen (bij leven of overlijden) < 3 jaar (*) voor zijn overlijden (VN ≠ VZ, of indien uitkering bij leven, VN ≠ Begunstigde)
 - uitkeringen ontvangen na zijn overlijden (vb. Vaste termijnverzekering)
- Geen erfbelasting op uitkeringen > 3 jaar voor het overlijden van de *verzekeringnemer* (zie later)

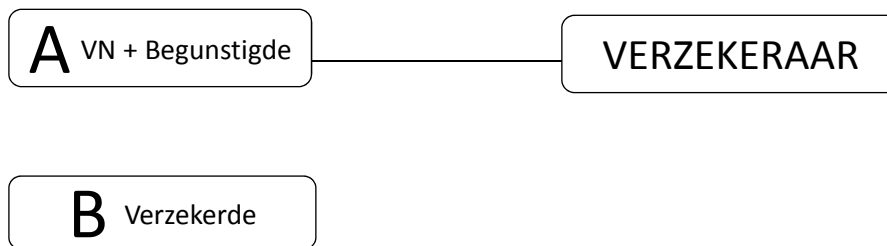
245

2. Art.8 enkel indien beding "ten behoeve van een derde" (= AAB of ABC)

246

→ **Geen art.8 indien beding “ten behoeve van zichzelf” (ABA of BAB)**

Voorbeeld: Partner A sluit verzekering af op het hoofd van Partner B met zichzelf als begunstigde (of omgekeerd)

A = VN of B = VN
B = VZ A = VZ
A = BEG B = BEG

Opmerking: “overdracht rechten verzekeringnemer” → AAB wordt BAB
(zie evenwel slides 258 e.v. i.v.m. controversieel Vlabel-standpunt) 247

3. Begunstigde “ten bezwarende” of “ten kosteloze” titel

a. Begunstigde **‘ten bezwarende’ titel** = begunstigde die zelf tegenprestatie levert

Voorbeelden:

- *begunstigde betaalt de premie*
- *hypotheeklener*
- *begravenisondernemer*
- *vriendin die werk opzegt om verzekerde te verzorgen,*
- **of LV met 2 verzekeringnemers** (zie voorbeeld)
- *of LV tot waarborg “conventioneel” recht van terugkeer (!!!)*

b. Begunstigde **‘ten kosteloze’ titel** = geen enkele tegenprestatie (= ontvangt “gratis”)

Erfbelasting enkel voor begunstigde ten kosteloze titel !!

Begunstigde ten bezwarende titel

Voorbeeld: LV met 2 verzekeringnemers

A + B = verzekeringnemer

A of B = verzekerden

B of A = Begunstigde

- Indien contract “ten bezwarende titel” (cfr. beding van aanwas of tontine) → geen erfbelasting verschuldigd !!!
- Indien “ten kosteloze titel” (= onevenwicht, ingevolge leeftijdsverschil én geen aangepaste premie i.f.v. leeftijd) = niet vrijgesteld;
- Opmerking: volgens Vlabel enkel contract ten bezwarende titel mogelijk indien gelijkaardige levensverwachting en gelijkwaardige inleg (zie voorheen)
- Rulingdienst: blijkbaar steeds vrijgesteld ?!

249

Begunstigde ten bezwarende titel

Voorbeeld: LV met 2 verzekeringnemers

A + B = verzekeringnemer

A + B = verzekerden

C = Begunstigde bij overlijden (van A én B)

- Indien ingevolge overlijden 1 verzekeringnemer, overdracht rechten aan langstlevende → door langstlevende, geen successierechten verschuldigd, indien bewijs van beding “ten bezwarende titel” (uitzondering: echtgenoten gehuwd in gemeenschap).
- Wel successierechten n.a.v. uiteindelijke uitkering aan **C**, met die nuance dat in Vlaanderen: voor ‘**C**’, op ene helft uitkering, tarief in relatie met A, op andere helft, tarief in relatie met B.

250

Begunstigde ten bezwarende titel

Voorbeeld: **Levensverzekering tot waarborg van een conventioneel recht van terugkeer**

A = verzekeringnemer = **begiftigde schenking**
(met conventioneel recht van terugkeer)

A = verzekerde

B = aanvaardende begunstigde = **schenker**

Standpunt VLABEL (en Federaal): geen erfbelasting door **B**, vermits *begunstigde ten bezwarende titel* (nl. in ruil voor schenking), indien *bewijs* dat verzekering = *waarborg* conventioneel recht van terugkeer (kan blijken uit: bijzondere voorwaarden polis, of uit schenkingsakte, nl. verplichting tot afsluiting verzekering)

(Standpunt dd. 16.03.2015, IV-2015.012, niet gepubliceerde beslissing van 31.03.2015)

251

4. “Onbepaalde” of “bepaalde” begunstigde van de levensverzekering

a. **Onbepaalde** begunstigde =

Geen begunstigde

of niet met naam aangeduid én evenmin bepaalbaar

Indien onbepaalde begunstigde → kapitaal = onderdeel **nalatenschap** → erfbelasting verschuldigd door wie nalatenschap erft → is geen toepassing art. 8 WS !!

b. **Bepaalde** begunstigde =

voorbeelden

- “bepaalde” : Piet Somers
- “bepaalbare” : mijn kinderen (*met plaatsvervulling, indien niet bij name genoemd !!*)

→ *Recht op prestatie* (kapitaal/rente) =

- Eigen recht begunstigde
- Onmiddellijk
- Rechtstreeks →
 - Geen onderdeel nalatenschap → toch recht op kapitaal zelfs bij verwerping nalatenschap
 - Geen beslag schuldeisers overledene

Toch (evt.) successie door toepassing art. 8 WS !

253

c. **Specifiek probleem = echtgenoot**

- Begunstigde = “echtgenoot” = persoon met die hoedanigheid
- Begunstigde = “mijn echtgenote, Mieke Janssens” = Mieke Janssens, tenzij na echtscheiding !!

In toepassing *art.299 BW = tenzij anders bepaald*, na echtscheiding ***voor beide ex-echtgenoten, verlies van de overlevingsrechten*** (*o.m. begunstiging bij overlijden*) → aanduiden “bij naam” heeft weinig zin !

Opmerking:

- Indien LV aangegaan *vóór het huwelijk*, met nominatieve aanduiding van *latere echtgenoot* → begunstiging wordt behouden (tenzij herroeping)

254

d. Quid “wettige” erfgenamen ?

- **Voorheen:** “wettige” erfgenamen ≠ **nalatenschap**
- **Wet 13/1/2012 = art.174 VW:**
indien begunstigde(n) = “wettige” erfgenamen → **uitkering = nalatenschap !!!**

Geldt voor: nieuwe contracten vanaf 5/3/2012 (*tenzij andersluidend beding !*), en voor lopende contracten vanaf 5/3/2014, tenzij ondertussen *bijvoegsel* met verklaring VN dat hij **geen** toepassing wenst van art.174 VW

255

Wat is (voor “oude” contracten én behoud “oude” regeling) verschil tussen LV met als begunstigde(n) “wettige” erfgenamen of LV met als begunstigde = nalatenschap ?

- *Begunstigde = wettige erfgenamen = ieder gelijk deel (tenzij expliciet vermeld: “verdeling volgens wettelijk erfrecht”)*
- *Begunstigde = wettige erfgenamen → mogelijkheid tot verwerping nalatenschap, maar met behoud uitkering LV*
- *Begunstigde = “nalatenschap” → uitkering valt in nalatenschap →*
 - *verwerping = inclusief uitkering LV*
 - *verdeling = wettelijk erfrecht, of volgens testament*

256

**Schenking van de levensverzekering via
"overdracht van de rechten van de verzekeringnemer"
(verzekeringsgift)**

p. 127

(in toepassing van de art.183 en 184 Verzekeringswet)

Tot oktober 2015, *Federaal standpunt (nog steeds geldig voor Brussel en Wallonië !!)* :

→ enkel bij overlijden < 3j. na overdracht, erfbelasting verschuldigd op de geschonken 'afkoopwaarde' (reserve), maar niet op de eigenlijke uitkering, vermits met de schenking het 'beding t.b.v. een 3^e' is omgezet in een 'beding t.b.v. zichzelf'

a contrario: bij overdracht > 3j. vóór overlijden, noch schenk- noch erfbelasting verschuldigd, vermits *vrijstelling* voor *onrechtstreekse schenking* > 3 j. vóór het overlijden van de schenker),

of

→ eventuele overdracht via geregistreerde akte = 3 % of 7 % bevrijdende schenkbelasting (*of schenkingsverzekering*)

257

**Schenking van de levensverzekering via
"overdracht van de rechten van de verzekeringnemer"**

(art.183 en 184 Verzekeringswet = overdracht via bijvoegsel op de polis)

Vlabel-standpunt en Vlaamse wetgeving

- Indien schenking aan in het contract aangeduide begunstigde (**AAB** én schenking aan **B**) → (volgens Vlabel) latere uitkering nog steeds op basis van 'beding t.b.v. een 3e' (en niet op basis van een 'beding t.b.v. zichzelf') → successierechten verschuldigd (*ook al dateert schenking van meer dan 3 jaar vóór het overlijden van de verzekeringnemer-schenker*)

(standpunt = fel bekritiseerd door verzekeringsjuristen, maar wel kritiekloos overgenomen door Grondwettelijk Hof)

- Indien schenkbelasting betaald n.a.v. overdracht rechten (bij wijze van schenking) → slechts successierechten op de uitkering, verminderd met het bedrag waarop de schenkbelasting is betaald

258

VLABEL standpunt en gewijzigde wetgeving

Let op : VLABEL-standpunt geldt enkel indien “overdracht” (= schenking) aan *door de overdrager* (= schenker en oorspronkelijk verzekeringnemer) *aangeduide “begunstigde”*

Dus : **AAB** én overdracht aan **B**

Niet:

(1) indien overdracht aan *begiftigde* ≠ *begunstigde*

= **AAB** én overdracht aan **C** (*opmerking: indien toch “C” = begunstigde, dan vóór de overdracht “C” schrappen en “B” aanduiden!*)

C schrapt na overdracht **B** en duidt vervolgens zichzelf aan als begunstigde (→ **AAB** wordt **CAC**) - of nog : (2) indien vóór de overdracht iedere begunstiging geschrapt (*)

→ enkel art.2.7.1.0.5 VCF = enkel *successierecht indien overlijden < 3 j. na overdracht én geen schenkbelasting betaald*

(*) Volgens Vlabel zou vervolgens de *begiftigde* niemand als *begunstigde* mogen aanduiden, zodat uitkering aan hem zal gebeuren op basis van de wet, en niet ingevolge een beding t.b.v. een derde 259

Specifieke case

A + B, gehuwd in gemeenschap, beide verzekeringnemer en verzekerden.
Begunstigden : de kinderen. ‘A’ = overleden → rechten verzekeringnemer overgedragen aan ‘B’. ‘B’ wil schenken aan de kinderen, met betaling 3 % op ganse reserve.

Standpunt Vlabel: niettegenstaande 3 % zou worden betaald op ganse reserve, bij latere uitkering toch erfbelasting op ‘helft’ afkomstig van eerder overleden ouder ‘A’ (vermits, volgens Vlabel, *in die nalatenschap* geen verrekening van schenkbelasting)!

Suggestie Paul Van Eesbeeck: ‘B’ schrapt begunstiging ‘kinderen’.
Schenkt vervolgens aan de kinderen. Kinderen duiden dan zichzelf aan als begunstigden. In dit geval: toch omvorming ‘beding t.b.v. 3^e’ in ‘beding t.b.v. zichzelf’. Indien schenkbelasting betaald = bevrijdend.

Quid schenking 'begunstiging levensverzekering' ?

Wat ? = registratie 'bijvoegsel met formele aanvaarding
begunstiging' (→ *begunstiging niet meer herroepbaar*)

- Indien AAB-LV = schenking met 'opschortende voorwaarde' = overlijden 'schenker' (*vermits schenker = verzekerde*)
→ = 'legaat' (→ *steeds erfbelasting!*)
- Indien ABC-LV (of ABBA) → verlaagd tarief wel van toepassing !...
vermits *schenker ≠ verzekerde*) (doel: latere hogere
erfbelasting vermijden)
 - *Opmerking: naar aanleiding van schenking slechts € 50 vast
recht verschuldigd, en pas bij uitkering 'evenredige
schenkbelasting' (van 3 of 7 %) (= art.16 W.Registratierecht)*

261

5. ECHTGENOOT ALS BEGUNSTIGDE

= bijzondere regeling

5.1. Echtgenoten met stelsel van gemeenschap (wett.stelsel)

- Geen belang beding "t.b.v. 3^e" (*AAB of ABC*) of beding "t.b.v. zichzelf" (*ABA of BAB*), of "wederkerig beding" (*A + B = verzekeringnemer / A of B = verzekerde / A of B = begunstigde*)
- Zowel uitkeringen contracten afgesloten door overleden echtgenoot als door weduwe(naar) (of samen afgesloten) !!
- Enkel belangrijk te weten: begunstigde "ten kosteloze" of "ten bezwarende" titel, m.a.w. **met welk geld werden premies betaald?**

Wettekst: art.8, 4^e lid – art.2.7.3.2.8 VCF

262

5. Echtgenoot als begunstigde = bijzondere regeling

5.1. Echtgenoten met stelsel van gemeenschap (wett.stelsel)

- **Premies = eigen goed v.d. overledene** → begunstigde echtgenoot ontvangt *volledig gratis* → erfbelasting op *volledige uitkering*
- **Premies = eigen goed v.d. begunstigde echtgenoot** → begunstigde echtgenoot ontvangt “*ten bezwarende titel*” → *geen* erfbelasting
- **Premies = (meestal) gemeenschappelijk goed** → begunstigde echtgenoot ontvangt voor de *helft gratis* → slechts erfbelasting op *helft uitkering*

263

Art.8,4^e lid Wetboek Successierechten:

Wanneer de overledene gehuwd was onder een *stelsel van gemeenschap* van goederen, worden de *sommen, renten of waarden, die aan zijn echtgenoot toevallen* ingevolge een door deze echtgenoot [= weduw(naar)] afgesloten levensverzekering of contract met vestiging van rente, zomede de sommen, renten of waarden, die hij geroepen is kosteloos te ontvangen ingevolge een contract bevattende een door de overledene of door een derde ten behoeve van de echtgenoot gemaakt beding, geacht als legaat door de echtgenoot te zijn verkregen, tot beloop van (1) hun algeheel bedrag, zo de sommen, renten of waarden werden verkregen als tegenwaarde voor eigen goederen van de overledene, en (2) enkel tot beloop van de helft in al de andere gevallen. Het recht is niet verschuldigd wanneer er bewezen wordt dat de sommen, renten of waarden verkregen werden als tegenwaarde voor eigen goederen van de echtgenoot. De omstandigheden dat het beding wederkerig is, ontnemt daaraan niet de aard van bevoordeling.

264

**Echtgenoot als begunstigde
(en gemeenschapstelsel)**

= **bijzondere regeling**

- **In de praktijk:** regeling wordt zowel toegepast op *uitkering* n.a.v. overlijden van de echtgenoot, als op de afkoopwaarde of uitkering van het contract van de weduw(naar), gefinancierd met premies afkomstig uit het gemeenschappelijk vermogen (= art.8,4^e lid WS) !..... maar, met die *belangrijke nuance*:
- **Vlaanderen:** erfbelasting verschuldigd, maar slechts n.a.v. (latere) werkelijke afkoop of uitkering
- **Brussel en Wallonië:** ingevolge circulaire van 7/1/2021, *onmiddellijk* successierechten verschuldigd op de helft van de afkoopwaarde (n.a.v. het overlijden van de echtgenoot), met eventuele teruggave, indien contract later wordt uitgekeerd aan (andere) begunstigde (bij overlijden)
- **Opmerking:** in alle gewesten *blijkbaar voorrang art.8, 4^e lid WS op wetgeving inzake vermogensrechtelijk statuut levensverzekering*

265

**Echtgenoot als begunstigde
(en gemeenschapstelsel)**

= **bijzondere regeling**

- **Brussel en Wallonië (federaal): verandert geweer van schouder**
 - **'Oud' standpunt federaal** (van belang voor BR en WALL): *reserve levensverzekering weduw(naar) = gemeenschappelijk goed → helft = nalatenschap overleden echtgenoot → successierechten*
 - **Standpunt 'Rulingdienst':** *reserve contract weduw(naar) = 'eigen' goed, maar met vergoeding aan gemeenschappelijk vermogen (maar: in toepassing van art.16 WS: geen successierecht op 'helft vergoeding' indien gemeenschappelijke kinderen)*
 - **Wetgeving 2018 - huwelijksvermogensrecht:** *reserve = 'eigen' goed (= standpunt Rulingdienst) → (evt.) geen successierecht*

266

**Echtgenoot als begunstigde
(en gemeenschapsstelsel)**

= *bijzondere regeling*

- Brussel en Wallonië (federaal): verandert geweer van schouder
 - 'Nieuw' standpunt federaal (= circulaire 7/1/2021): vermogensrechtelijk statuut heeft *geen belang*. Steeds successierechten verschuldigd op de helft, op basis van art. 8, 4^e lid WS.
Indien *geen afkoop*, en later uitkering aan '*begunstigde bij overlijden*' → terugvordering van in hoofde van langstlevende eerder betaalde successierechten (indien *begunstiging* eerder *formeel aanvaard* → onmiddellijk successierecht door begunstigde en niet door langstlevende)

267

Wettelijk stelsel en vergoedingsrekeningen

- Wettelijk stelsel = 3 vermogens : (1) '*eigen*' van de ene echtgenoot – (2) '*eigen*' van de andere, en (3) '*gemeenschap*'
- Vergoedingsrekeningen (art.1432 BW)
Indien een "vermogen" voordeel heeft bekomen, ten nadele van een ander → **vergoeding** aan benadeeld vermogen
(vb. verbouwingswerken aan "eigen" goed, of *eventueel*, **levensverzekering** t.v.v. 1 echtgenoot, *telkens* gefinancierd vanuit *gemeenschappelijk* vermogen – zie tabel)
- Hoogte vergoeding =
 - *minimaal* de "verarming"
 - maximaal "*waarde van het goed*" bekomen met geld uit het benadeelde vermogen (art.1435 BW)→ bij **levensverzekering**: (1) minimaal = premie / (2) maximaal = uitkering of afkoopwaarde (ook bij *zuivere overlijdensverzekering* !!!)

268

Wettelijk stelsel en vergoedingsrekeningen

- Wat met de erfbelasting op de “vergoeding” ?
- *Helpt vergoeding = nalatenschap overleden echtgenoot*
- Op deze helpt = *erfbelasting* (althans, indien in de praktijk ook de “vergoedingsrekening” is opgemaakt en als dusdanig opgenomen in de aangifte nalatenschap)
- *Maar: **geen** erfbelasting op de (helpt van..) de vergoeding, in het geval van **gemeenschappelijke kinderen** (art.16 WS – art.2.3.2.7 VCF)*

269

Wet d.d. 22/7/2018, tot o.m. vaststelling van het vermogensrechtelijk statuut ‘individuele levensverzekeringen’ bij echtgenoten gehuwd in gemeenschap (premies = afkomstig uit gemeenschappelijk vermogen en A en B = echtgenoten)			
Configuratie	Gebeurtenis	Vermogensrechtelijk gevolg	Successierecht
A – A – B (*) A – A – A – B (*)	A overlijdt	Uitkering = ‘eigen’ goed ‘B’, <i>zonder vergoeding</i> (vermits ‘voorzorgsmaatregel’) (nieuw art.1401, § 2, 2 BW)	Successierecht op ½ uitkering
A – B – A (*)	B overlijdt	Uitkering = eigen goed ‘A’, <i>mits vergoeding</i> (= minimaal de premies / maximaal = uitkering); <u>kritiek</u> : wat bij kleine risicopremie en hoge uitkering (niet logisch dat vergoeding = uitkering) (nieuw art.1400, 7 BW)	Successierecht op ½ uitkering
A – A – B (*) A – A – A – B (*) A – A – A – C A – A – B – B A – B – A – A A – B – A – C A – B – B – A A – B – A – A	Afkoop of uitkering bij leven, tijdens huwelijk	Afkoopwaarde of uitkering = <i>gemeenschappelijk</i> (nieuw art.1405, § 1, 8 BW)	Geen, tenzij overlijden A of B < 3 j. na uitkering of afkoop → successierecht op ½ uitkering of afkoopwaarde (als onderdeel van de nalatenschap)
Idem	Echtscheiding	Indien ‘vorderbare’ <i>netto-afkoopwaarde</i> = eigen goed ‘A’, <i>mits vergoeding</i> (= minimaal de premies / maximaal = netto-afkoopwaarde) (nieuw art.1400, 6 BW)	N.a.v. de echtscheiding geen successierechten verschuldigd

270

**Wet d.d. 22/7/2018, tot o.m. vaststelling van het vermogensrechtelijk statuut
'individuele levensverzekeringen' bij echtgenoten gehuwd in gemeenschap
(premies = afkomstig uit gemeenschappelijk vermogen en A en B = echtgenoten)**

Configuratie	Gebeurtenis	Vermogensrechtelijk gevolg	Successierecht
A – A – B (*) A – A – A – B (*)	B overlijdt	Indien 'vorderbare' netto-afkoopwaarde = eigen goed 'A', mits vergoeding (= minimaal de premies / maximaal = netto-afkoopwaarde) (nieuw art.1400, 6 BW)	- <i>Alle gewesten negeren vermogensrechtelijk statuut</i> - <u>Vlaanderen</u>: enkel successierecht (op helft) bij effectieve afkoop (tenzij vergoedingsrekening opgesteld en dan reeds betaald) (**). - <u>Brussel en Wallonië</u>: Onmiddellijk successierecht op helft van de afkoopwaarde.
'A + B' = VN 'A + B' = VZ 'C' = BEG.	A of B overlijdt en overdracht rechten VN aan B of A (= weduwe of weduwnaar)	Indien 'vorderbare' netto-afkoopwaarde = eigen goed van weduwe of weduwnaar, mits vergoeding (= minimaal de premies / maximaal = netto-afkoopwaarde) (nieuw art.1400, 6 BW) (***)	idem
'A + B' = VN 'A of B' = VZ 'B of A' = BEG.	A of B overlijdt, met uitkering aan B of A	Uitkering = eigen goed weduwe of weduwnaar, mits vergoeding (nieuw art.1400, 6 BW) (***)	Successierecht op ½ uitkering (****) 271

(*) Indien 3 'partijen' → 1^e positie = verzekeringnemer / 2^e = verzekerde / 3^e = begunstigde bij overlijden;
indien 4 'partijen' → 1^e positie = verzekeringnemer / 2^e = verzekerde / 3^e = begunstigde bij leven / 4^e = begunstigde bij overlijden.

(**) Indien geen gemeenschappelijke kinderen en er worden **vergoedingsrekeningen** opgesteld in toepassing van art.1432 BW, dan wellicht reeds successierecht in VL op de helft van de vergoeding (en dan niet meer n.a.v. de latere afkoop). Indien geen vergoedingsrekening (of vrijgesteld wegens gemeenschappelijke kinderen), dan successierecht op de helft van de totale afkoopwaarde of uitkering (tenzij na het overlijden van de echtgenoot door de verzekeringnemers nog premies werden gestort, dan uitsplitsing van de afkoopwaarde of uitkering.

(***) Alhoewel het nieuwe art.1400. 6 BW (vorderbare afkoopwaarde = eigen, mits vergoeding) het heeft over levensverzekeringen afgesloten door één echtgenoot, zou volgens de Toelichting bij het ondertussen wet geworden voorstel dit artikel ook gelden voor de hier bedoelde levensverzekering (afgesloten door beide echtgenoten). Volgens mij is het eerder verdedigbaar dat art. 1401, § 2, 2 BW van toepassing zou moeten zijn, nl. eigen, zonder vergoeding (vermits het ook hier verdedigbaar is dat het gaat om een 'voorzorgsmaatregel' in het belang van de andere echtgenoot – zie hierboven, configuratie 'A – A – B' en A overlijdt).

(****) Bij niet-echtgenoten (of echtgenoten gehuwd met scheiding van goederen), geen successierecht indien "beding van aanwas *ten bezwarende titel*".

Vlaamse wetgeving
Levensverzekering op naam van weduw(naar)

- In **Vlaanderen** (in alle gevallen) slechts, door een '**begunstigde ten kosteloze titel**', erfbelasting verschuldigd op een levensverzekering, n.a.v. de **werkelijke afkoop of uitkering (ook voor een contract aangegaan door de langstlevende echtgenoot) !** (art. 2.7.1.0.6., § 1, 3^e lid VCF)
- **Let op** : bij afkoop of uitkering → **bijvoeglijke aangifte !**
- **Opmerking**: bij echtgenoten gehuwd in gemeenschap: indien afkoop door langstlevende, of uitkering bij leven (van contract gefinancierd vanuit gemeenschappelijk vermogen) → erfbelasting op de **helft** van de totale afkoopwaarde of de uitkering (= art.2.7.3.2.8, § 1 VCF – art.8,4^e lid WS).
Indien **bijkomende premiestorting** na overlijden echtgenoot → dat deel afkoopwaarde (en/of uitkering) = **vrijgesteld**

273

Vlaamse wetgeving
Levensverzekering op naam van weduw(naar)

- **Opmerking (bis)**: indien **vergoedingsrekening** opgesteld én erfbelasting betaald (op helft vergoeding) → **niet opnieuw** erfbelasting bij afkoop !!
- **Vlabel-standpunt**: eens erfbelasting betaald, **fictie** dat premies afkomstig waren uit "**eigen**" vermogen van de weduw(e)(naar) (en om die reden is latere afkoop door, of uitkering aan de langstlevende **vrijgesteld**)
- **Vlabel** aanvaardt **niet** dat door overlijden van echtgenoot, levensverzekering = "**eigen**" vermogen van weduw(naar), zodat om die reden de latere afkoop of uitkering zou moeten **vrijgesteld** zijn (ongeacht of er op de vergoeding al dan niet erfbelasting is betaald). Indien **vergoeding = vrijgesteld** (omwille van **gemeenschappelijke kinderen**) → bij latere uitkering of afkoop = **erfbelasting** (op de helft) !!
- In **Brussel en Wallonië**: zie circ. 7/1/2021 → op basis art.8,4^e lid WS steeds successierecht op helft van de reserve; **vergoeding =** steeds vrijgesteld

274

Erfbelasting op Levensverzekering langstlevende vermijden

- Echtgenoot A = verzekeringnemer en verzekerde
- Echtgenoot B = begunstigde bij overlijden
- Echtgenoot B overlijdt
- Echtgenoot A koopt contract *niet* af
- Echtgenoot A draagt zijn rechten als verzekeringnemer bij wijze van *schenking* over aan de kinderen. Deze betalen n.a.v. de schenking 3 % schenkbelasting
- Echtgenoot A overlijdt en verzekering wordt uitgekeerd
- Kinderen betalen nog slechts erfbelasting op verschil tussen uitkering en grondslag schenkbelasting
- Opmerking: betalen eventueel *geen erfbelasting*, indien zij niet waren aangeduid als (subs.) begunstigde, en zij na de overdracht zichzelf hebben aangeduid als begunstigde (= AAB, en overdracht aan C, die zichzelf aanduidt als begunstigde – zie voorheen)

275

Arrest Grondwettelijk Hof d.d. 27/7/2011: ook “reserve” Groeps- of IPT-verzekering en VAPZ = gemeenschappelijk

- **Uitkering bij leven** (tijdens het huwelijk) = ‘gemeenschappelijk’
- **“Reserve”** t.g.v. **“echtscheiding”** = eveneens ‘gemeenschappelijk’ (maar hoe echtgenoot vergoeden, vermits niet afkoopbaar ??)
- Vermogensrechtelijk karakter **“Reserve”** t.g.v. **“overlijden”** andere echtgenoot ? **Hierover geen uitspraak door het Hof !!**

Hoog tijd dat Parlement vermogensrechtelijk statuut van aanvullende pensioenen wettelijk vastlegt (en liefst ook de gevolgen inzake successierechten, alhoewel allicht bevoegdheid regionale parlementen) (zoals het is gebeurd voor 3^e pijler contracten, *alhoewel*: regionale parlementen hebben geen wetgeving gestemd omtrent gevolgen inzake successierechten → wij moeten het stellen met ‘administratieve’ standpunten) !

LET OP !!

- ***Erfbelasting op helft uitkering geldt ook bij LV afgesloten door derde op hoofd van echtgenoot gehuwd in gemeenschap t.v.v. ander echtgenoot*** (vb. Vennootschap sluit overlijdensverzekering op hoofd bedrijfsleider t.b.v. echtgenote; bank sluit verzekering op hoofd titularis spaarrekening t.b.v. echtgenote)
- Begunstigde = ex-echtgenoot (= uitzonderlijk) → splitsing uitkering

277

5.2 Echtgenoten met scheiding van goederen

Erfbelasting op volledige uitkering !

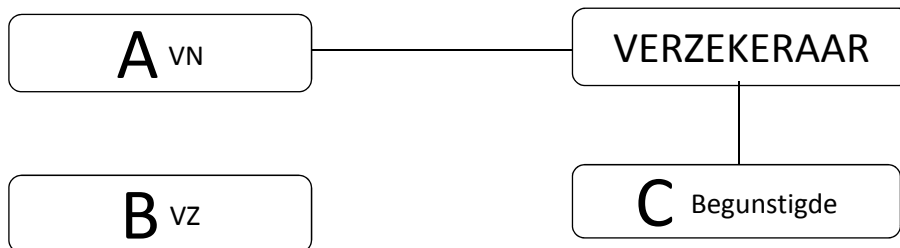
Uitzondering : premies met eigen goederen begunstigde

= begunstigde *ten bezwarende titel*

(maar beter toch beding t.b.v. zichzelf !!!)

278

6. Verzekeringnemer ≠ verzekerde (= verzekering afgesloten door “derde”) = **ABC-verzekering**

Voorbeelden:

- Vader sluit verzekering op hoofd schoonzoon, met als begunstigde dochter
- Grootvader sluit verzekering op hoofd zoon, met als begunstigde kleinzoon

279

6. Verzekering afgesloten door derde (VN ≠ VZ) = **ABC-verzekering**

6.1. Algemeen

Zowel indien VN = VZ of **VN ≠ VZ** → erfbelasting bij overlijden verzekerde (art.8,1^e lid WS - art.2.7.1.0.6, § 1, 1^e lid VCF),

tenzij contract door derde gevestigd uit “vrijgevigheid” t.o.v. begunstigde (art. 8, laatste lid,4° WS – art.2.7.1.0.6, § 2, 4° VCF)

(is bij verzekering ten voordele van de kinderen van de verzekeringnemer steeds het geval)

280

**6. Verzekering afgesloten door derde (VN ≠ VZ) =
ABC-verzekering**

Let op: eventueel toch erfbelasting indien VN overlijdt < 3 jaar na uitkering (bij overlijden of leven), *of bij uitkering na zijn overlijden* (= toepassing art.8,2^e lid – art.2.7.1.0.6, § 1, 2e lid VCF)

- Brussel, Wallonië én Vlabel-standpunt : bij uitkering na overlijden VN-erflater, onmiddellijk bij diens overlijden erfbelasting op *afkoopwaarde* (bevestigd in circ. d.d. 7/1/2021)

- Nieuwe Vlaamse wetgeving :

Sinds 1/1/2017 in *Vlaanderen (in alle gevallen)* nog slechts, door een '*begunstigde ten kosteloze titel*', erfbelasting verschuldigd op een levensverzekering, n.a.v. de *werkelijke afkoop of uitkering*

Let op: op dat moment erfbelasting op volledige afkoopwaarde of uitkering (en niet op bedrag afkoopwaarde op dag overlijden VN) (art.2.7.3.3.7 VCF) !!

281

6.2. Praktische toepassingen

6.2.1. Ouders op hoofd derde t.v.v. hun kind

Voorbeeld: LV op hoofd schoonkind t.v.v. eigen kind

- Geen erfbelasting bij overlijden schoonkind
= toepassing art. 8, laatste lid, 4° WS – art.2.7.1.0.6, § 2, 4° VCF = vrijstelling

levensverzekering door *derden* uit *loutere vrijgevigheid* gevestigd

- Wel erfbelasting bij overlijden ouder (= VN) < 3 jaar na overlijden schoonkind, *of toch successie bij overlijden schoonzoon, indien VN reeds overleden !!!*

= successierechten op sommen ontvangen < 3 jaar vóór het overlijden VN, *of ontvangen na overlijden VN*

282

6.2. Praktische toepassingen

6.2.2. Beide ouders = verzekeringnemer, waarvan 1 ouder = verzekerde

- Verzekeringnemer = vader + moeder
- Verzekerde = vader
- Begunstigden = kinderen
- Vader overlijdt → **Slechts successierecht op 'helpt' uitkering ! ..**
tenzij moeder reeds overleden, of zij komt te overlijden < 3 j.
na vader (dan ook op andere helpt successierechten)

Opmerking: indien vader = enige verzekeringnemer, dan in ieder geval successierechten op totaliteit !

283

6.2.3. Verzekering inzittenden

Administratie: art. 8, laatste lid, 4° WS – art. 2.7.1.0.6, § 2, 4° VCF,
niet van toepassing

→ altijd erfbelasting, zowel bij overlijden inzittende ≠ VN of
inzittende = VN (**tenzij verzekerde = familielid**)

6.2.4. Ongevallenverzekering afgesloten door financiële instelling

≠ Vrijgevigheid → erfbelasting

Indien “gemeenschap” → erfbelasting op helpt

*Rechtbank Nijvel + Hof Brussel niet akkoord: indien geen
tegenprestatie begunstigde → “vrijgevigheid” (door verzekerde)
t.o.v. begunstigde → geen erfbelasting !!*

284

Samenvatting:

Erfbelasting op kapitalen (of overdracht rechten verzekeringnemer) (*), indien uitgekeerd of overgedragen:

(*) [Vlaanderen sinds 2017](#): slechts erfbelasting verschuldigd n.a.v. werkelijke afkoop of uitkering

a. VN = VZ

- t.g.v. het overlijden van de verzekerde
- *bij leven, binnen de 3 jaar vóór het overlijden van de VN aan een begunstigde ≠ VN*
- *na het overlijden van de VN = VZ (termijnverzekering)*

285

Samenvatting (vervolg):

Erfbelasting op kapitalen (of overdracht rechten verzekeringnemer) (*), indien uitgekeerd of overgedragen:

(*) [Vlaanderen sinds 2017](#): slechts erfbelasting verschuldigd n.a.v. werkelijke afkoop of uitkering

b. VN ≠ VZ (= contract gevestigd door derde)

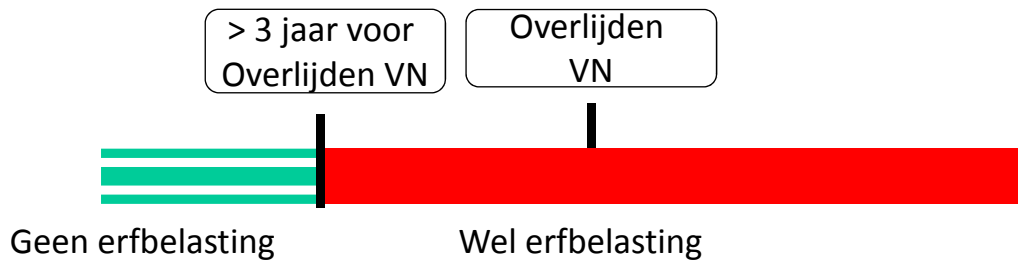
- bij *overlijden* verzekerde, tenzij contract gevestigd “uit vrijgevigheid” → *geen erfbelasting !!*
(art. 8, laatste lid, 4° WS – art. 2.7.1.0.6, § 2, 4° VCF)
- Eventueel toch indien VN zelf overlijdt < 3 jaar na de uitkering of overdracht of indien uitkering of overdracht na zijn overlijden (art. 8, 2° lid WS – art. 2.7.1.0.6, 2° lid VCF)
- bij *leven*, indien < 3 jaar vóór overlijden VN of uitgekeerd of overgedragen na zijn overlijden

286

Zowel voor **uitkeringen** bij leven als bij overlijden (zowel voor contracten $VN = VZ$ als $VN \neq VZ$) of '**overdracht rechten verzekeringnemer**' :

(a) > 3 jaar voor overlijden VN → geen successierecht

(b) < 3 jaar voor overlijden VN, of na overlijden VN → wel successierecht

287

**Let op: wat indien VN overlijdt, indien $VN \neq VZ$??
→ contract geblokkeerd ???!**

Voorbeelden :

A = VN

B = VZ

A = Beg (bij leven en overlijden)

GV = VN

V = VZ

KZ = Beg (bij leven en overlijden)

Wat met contract indien VN overlijdt ?

288

7. GROEPSVERZEKERING

7.1. Uitkering bij overlijden

Verzekerde = werknemer → **geen successierechten** indien *begunstigde* =

- a. echtgenoot overledene
- b. kinderen beneden 21 jaar

→ indien *begunstigde* = **samenwonende partner** → **wel erfbelasting !**

Let op:

- geen vrijstelling indien “individuele pensioentoezegging” (IPT-verzekering)
- evenmin vrijstelling voor groepsverzekering bij *bedrijfsleider* met *zelfstandig statuut* (maar indien **gehuwd met gemeenschap**, dan slechts *successie op de helft*)

289

7. GROEPSVERZEKERING

7.2. Uitkering bij “leven”

(1) echtgenoten gehuwd met gemeenschap (= wett.stelsel of algehele gemeenschap)

Uitkering = *gemeenschap* → bij later overlijden **helft** uitkering (of vervangende belegging) in nalatenschap (bij overlijden ene of andere echtgenoot)

(2) echtgenoten gehuwd met scheiding van goederen of niet gehuwd

Uitkering = *eigen goed* → bij later overlijden volledige uitkering (of vervangende belegging) in nalatenschap van overleden werknemer of bedrijfsleider

(3) echtscheiding: wetsontwerp nodig

290

8. KINDEREN ALS BEGUNSTIGDE

Successie op volledige uitkering (uitzondering: groepsverzekering)

291

9. (Vaste) termijnverzekering

▪ Vlaanderen

Sinds 1/1/2017, in *Vlaanderen (in alle gevallen)* nog slechts, door een '*begunstigde ten kosteloze titel*', erfbelasting verschuldigd op een levensverzekering, n.a.v. de *werkelijke afkoop of uitkering*

Let op: op dat moment *erfbelasting op volledige afkoopwaarde of uitkering (en niet op bedrag afkoopwaarde op dag overlijden VN)* (art.2.7.3.3.7 VCF) !!

▪ Brussel en Wallonië

Bij overlijden VN → aangifte afkoopwaarde (strikt genomen: verdisconteerde waarde latere uitkering)

Let op: indien VN = "beide ouders" én stopzetting premiebetaling zodra één van hen overlijdt → **helpt** verdisconteerde waarde uitkering moet worden aangegeven (Ref. EE/102.941 – d.d. 22/12/2008)

▪ **Alternatief vaste termijnverzekering = ABBA-verzekering**

292

10. VERZEKERING BEGRAFENISKOSTEN

VN = overledene

- *Geen begunstigde* →
 - **Federaal** (= BR + Wall.): geen aftrek kosten gedekt door verzekering, geen successierecht op uitkering
 - **Vlabel**: uitkering is actiefbestanddeel nalatenschap en werkelijke kosten = passiefbestanddeel; geen recht op forfaitaire kostenafrek
- Begunstigde = *begravenisondernemer* (of verzekering “*in natura*”) → geen aftrek kosten gedekt door verzekering, geen erfbelasting op uitkering; excedent kosten wel aftrekbaar
- *Wel begunstigde* →
 - **Federaal**: verzekering = “gewone” verzekering (uitvaartkosten = aftrekbaar en begunstigde erfbelasting op uitkering, evt. ½ indien gehuwd met gemeenschap)
 - *(betwistbaar) standpunt Vlabel*: indien verzekering met “begunstigde”, maar verzekering is duidelijk bedoeld om uitvaartkosten te dekken en werd er ook voor gebruikt, dan: kosten aftrekbaar van de *uitkering*, en enkel erfbelasting op saldo in hoofde van begunstigde.

293

10. VERZEKERING BEGRAFENISKOSTEN

VN = derde

Aftrek kosten + geen erfbelasting op uitkering (indien « uit vrijgevigheid »)

VN = gezinshoofd

Aftrek kosten + geen erfbelasting (= beding tbv zichzelf)

294

11. SCHULDSALDO - of GEMENGDE VERZEKERING en AFLOSSING LENING

11.1. Lening wordt met verzekering afgelost (overledene = verzekerde)

Art. 8 → **sommen, renten of waarden** kosteloos bekomen op basis beding t.b.v. derde = **legaas** → erfbelasting.

Evenwel: “bevrijde schuldenaar” bekommt “**voordeel**”, maar geen **som, rente noch waarde** → **geen erfbelasting !!!!**

..tenzij op “excedent” = deel uitkering > schuldsaldo, *tenzij begunstigde = VN* → geen erfbelasting (= begunstigde *ten bezwarende titel*)

Dus in de praktijk:

Indien met SSV lening afgelost → uitkering ssv = vrij van erfbelasting, maar afgeloste lening niet meer in passief nalatenschap

295

11.1. Lening wordt met verzekering afgelost (vervolg)

Indien SSV en HL betrekking op ‘**gezinswoning**’ → weduwe betaalt **geen** erfbelasting !

Wat indien SSV niet in pand gegeven én gezinswoning ?

Door overlijden echtgenoot → weduwe ontvangt uitkering SSV, en moet **erfbelasting** betalen op ‘**helft**’ (indien gehuwd in gemeenschap, anders op totaliteit)!

Schuld is (voor de helft) aftrekbaar in het ‘passief’, *maar wordt afgetrokken van ‘vrijgesteld’ actief* (nl. gezinswoning) ! (dus: aftrek heeft geen enkel effect!)

296

Wat indien SSV niet in pand gegeven én “niet” gezinswoning ?

Door overlijden echtgenoot → weduwe ontvangt uitkering SSV, en moet *erfbelasting* betalen op ‘*helft*’ (indien gehuwd in gemeenschap, anders op totaliteit)!

Schuld is (voor de helft) aftrekbaar in het ‘passief’; wordt *afgetrokken van “waarde onroerende goederen”, evt. inclusief ‘vrijgestelde’ gezinswoning* (dus: aftrek schuld heeft evt. maar gedeeltelijk effect!)

297

11.2. Lening wordt niet afgelost (overledene ≠ verzekerde)

Schuldsaldoverzekering

½ gezinswoning in actief (*maar vrijgesteld van erfbelasting !!*)
½ lening in passief (*af te trekken van vrijgestelde woning*)

Indien “verzekerde” later overlijdt én schuldsaldo wordt afgelost → “bijvoeglijke aangifte”, met vermindering passief = ½ door ssv afgelost saldo (maar indien gezinswoning, dan geen effect)

Gemengde LV (echtgenoten met gemeenschap)

½ gezinswoning in actief (*maar vrijgesteld !!*)
½ lening in passief (*af te trekken van vrijgestelde woning*)

+ erfbelasting op helft afkoopwaarde (*maar in VL slechts bij effectieve afkoop*) !!!

298

11.2. Lening wordt niet afgelost (overledene ≠ verzekerde) (vervolg)

Gemengde LV (echtgenoten met scheiding van goederen
of niet-echtgenoten)

½ gezinswoning actief (vrijgesteld !!)

½ lening in passief, verminderd met helft
netto-afkoopwaarde !!! (= in pand bij schuldeiser)
→ te mijden !!!

299

12. VRIJSTELLING SUCCESSIERECHTEN

Geen erfbelasting op:

- a. Kapitalen of renten, reeds onderworpen aan **schenkbelasting**
 - schenking onroerend goed met last
 - i.v.m. **LEVENSVERZEKERING** =
 - *geregistreerde “overdracht rechten VN”*
(toep. art.183-184 VW) (of overdracht > 3 j. vóór overlijden)
(zie echter onbegrijpelijk standpunt VLABEL – slide 258)
 - evt. *geregistreerde schenking “begunstiging”, althans bij ABC-LV (of ABBA-LV)* → geen erfbelasting (al minstens) op uitkerings-gedeelte onderworpen aan schenkbelasting
- b. Renten en kapitalen gevestigd door *wettelijke verplichting*
voorbeeld:
 - Weduwepensioenen
 - Renten na een arbeidsongeval

Niet-vrijgesteld: “aanvullend pensioen” zelfstandigen

300

13. **BEDRAG ONDERWORPEN UITKERING**

Erfbelasting op de **NETTO UITKERING** =

Kapitaal + *winstdeelname*, te verminderen met: *personenbelasting of taks langetermijnsparen + RIZIV-inhouding en solidariteitsbijdrage*

Tak 23 :

- *Vlabel = waarde op dag overlijden (indien ook ingevolge overlijden uitgekeerd!)*
- *BR + WALL = netto uitgekeerd bedrag*

301

14. **AANGIFTEPLICHT VERZEKERAAR (art. 96 en 97)**

- *UITKERING bij en ingevolge overlijden VERZEKERDE (*) of*
- *UITKERING bij leven aan subsidiaire begunstigde of aan nalatenschap verzekeringnemer, ten gevolge overlijden verzekeringnemer (ABAA)*
- *OVERDRACHT contract ingevolge overlijden verzekeringnemer (ABA)*
- *OVERLIJDEN echtgenoot van verzekeringnemer (zonder uitkering)*
- *UITKERING contract aan verzekeringnemer waarvan echtgenoot eerder overleden*

→ *AANGIFTEPLICHT VERZEKERAAR (lijst 201) !!! (soms theorie)*

GEEN AANGIFTE → SANCTIES

- *Boete van € 250 tot € 500 per overtreding*
- *Aansprakelijk voor niet te innen erfbelasting*

() volgens **Assuralia** zou er enkel aangifteplicht zijn bij het overlijden van de verzekeringnemer, ook al is er dan eventueel nog geen uitkering (vb. VN ≠ VZ) (en Vlabel zou zich bij dat standpunt hebben neergelegd)*

302

SAMENVATTING ERFBELASTING EN LEVENSVERZEKERINGEN

Erfbelasting indien :

- uitkering (of recht op afkoopwaarde) (*) **“gratis”** bekomen
- op basis **“beding ten behoeve van een derde”**

(*) [Vlaanderen sinds 2017](#): slechts erfbelasting verschuldigd n.a.v. werkelijke afkoop of uitkering

Voorbeelden “beding t.b.v. 3^e” :

A = VN	A = VN	A = VN
A = VZ	B = VZ	B = VZ
B = BEG	C = BEG	B = BEG (= UKZT)

Uitzondering :

Geen erfbelasting bij ABC-constructie indien bedongen uit **“vrijgevigheid”**, tenzij VN zelf overlijdt vóór VZ of overlijdt < 3 j. na overlijden VZ

Conclusie :

Vermijden erfbelasting *enkel* indien:

- uitkering bij *overlijden* en VN ≠ VZ én uitkering > 3 j. voor overlijden VN
- uitkering bij *leven* en VN ≠ BEG, indien uitkering > 3 j. voor overlijden VN

303

SAMENVATTING ERFBELASTING EN LEVENSVERZEKERINGEN (vervolg)

Eveneens geen erfbelasting indien :

- BEG verkrijgt **niet gratis** = heeft zelf premies betaald of tegenprestatie geleverd (vb. schuldeiser = BEG van een SSV)
- **“Beding t.b.v. zichzelf”** (vb. ABA = A is VN én BEG én B = VZ)

Echtgenoten gehuwd in gemeenschap

Geen belang : “beding t.b.v. 3e “ of “beding t.b.v. zichzelf”

Wel belang : *met welk geld zijn premies betaald ?*

- “eigen goed” overleden echtgenoot → erfbelasting op alles (= BEG verkrijgt *volledig gratis*)
- “eigen goed” overlevende echtgenoot → geen erfbelasting (= BEG verkrijgt *niet gratis*)
- alle andere gevallen (= premie is “gemeenschappelijk” of VN = derde) → erfbelasting op ½

304